

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

ELEKTRİK-ELEKTRONİK TEKNOLOJİSİ

**MİKRODENETLEYİCİ PROGRAMLAMA
523EO0020**

Ankara, 2012

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- PARA İLE SATILMAZ.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	iii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	2
1. MİKRODENETLEYİCİ PROGRAMI YAZMA	2
1.1. Akış Diyagram Oluşturma ve Sembolleri	2
1.2. Mikrodenetleyici Assembler Programı ve Yazım Kuralları	3
1.2.1. Noktalı Virgül	4
1.2.2. Başlık	4
1.2.3. Sabitler	8
1.2.4. Org Deyimi	8
1.2.5. Girintiler ve Program Bölümleri	8
1.3. Mikrodenetleyici Komutları	10
1.3.1. Byte Yönlendirmeli Komutlar	11
1.3.2. Bit Yönlendirmeli Komutlar	21
1.3.3. Sabit İşleyen Komutlar	23
1.3.4. Kontrol Komutları	27
1.4. Sayı ve Karakterlerin Yazılışı	30
1.4.1. Heksadesimal Sayılar	30
1.4.2. Binary Sayılar	30
1.4.3. Desimal Sayılar	31
1.4.4. ASCII Karakterler	31
1.5. Mikrodenetleyici İçin Gerekli Yazılımın Kullanımı	31
1.5.1. Programın Kurulması	32
1.5.2. Menülerin Tanıtılması	34
1.5.3. Mikrodenetleyici ve Diğer Donanımların Seçilmesi	34
1.6. Programlama Tekniği	35
1.6.1. Bank Değişirme	36
1.6.2. Portların Giriş ve Çıkış Olarak Yönlendirilmesi	38
1.6.3. Her Adım İçin Akış Diyagramı Çizme	38
1.6.4. Konfigürasyon Bitlerinin Yazılması	39
1.6.5. W Kayıtçısının Kullanımı	40
1.6.6. Bitleri Test Ederek İşlem Yapma	41
1.6.7. Sayaç Kullanarak Döngü Düzenlemek	42
1.6.8. Karşılaştırma Yaparak Döngü Düzenlemek	43
1.6.9. Status Kayıtçısı	44
1.6.10. Zaman Geciktirme Döngüleri	46
1.6.11. Altprogramlar	51
1.6.12. Bit Kaydırma	52
1.6.13. Mantıksal İşlemler	55
1.6.14. Aritmetik İşlemler	58
1.6.15. Çevrim Tabloları	61
1.6.16. Kesmeler	64
1.6.17. Donanım Sayıcıları	72
1.6.18. D/A ve A/D Çevirme	81
UYGULAMA FAALİYETİ	90
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	92

ÖĞRENME FAALİYETİ-2	94
2. MİKRODENETLEYİCİ KONTROL PROGRAMININ MAKİNE DİLİNE ÇEVİRİLMESİ	94
.....	94
2.1. Programın Derlenmesi	94
2.1.1. Derleme İşleminin Yapılması	94
2.1.2. Derleme Sonucu Elde Edilen Dosyalar	96
UYGULAMA FAALİYETİ	103
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	104
MODÜL DEĞERLENDİRME	106
CEVAP ANAHTARLARI	108
KAYNAKÇA	109

AÇIKLAMALAR

KOD	523EO0020
ALAN	Elektrik-Elektronik Teknolojisi
DAL/MESLEK	Otomasyon Sistemleri
MODÜLÜN ADI	Mikrodenetleyici Programlama
MODÜLÜN TANIMI	Mikrodenetleyici programının yazılması ve derlenmesi ile ilgili bilgi ve becerilerin kazandırıldığı öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/32
ÖN KOŞUL	Mikroişlemci ve Mikrodenetleyiciler modülünü tamamlamış olmak.
YETERLİK	Mikrodenetleyiciyi programlamak
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Bu modül ile “eğitim öğretim ortamları ve donanımları”nda belirtilen ortam sağlandığında, yapılacak işleme göre gerekli teknikleri kullanarak mikrodenetleyici programını hatasız yapabileceksiniz. Amaçlar 1. Kurulacak devre için mikrodenetleyici programlama yazılımını eksiksiz olarak kullanabileceksiniz. 2. Yapılan mikrodenetleyici programını makine (heksadesimal kodlara) diline hatasız olarak çevirebileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Atölye Donanım: Mikrodenetleyici programlama kartı, mikrodenetleyici programlama kartı yazılımı, mikrodenetleyici uygulama kartı, bilgisayar , avometre, aktif ve pasif devre elemanları, lehimleme malzemeleri, diğer faydalı el ve güç araçları donanımları
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modül içinde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme araçları ile kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen modül sonunda ölçme aracı (çoktan seçmeli test, doğru-yanlış testi, boşluk doldurma, eşleştirme vb.) kullanarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek sizi değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Mikrodenetleyiciler günlük hayatta kullandığımız pek çok cihaz içerisine girmiş durumdadır. Öyle ki mikrodenetleyicileri otomobillerde, cep telefonlarında, kameralarda, faks-modem cihazlarında, fotokopi, radyo, TV ve bazı oyuncaklar gibi sayılamayacak kadar pek çok alanda kullanımını görmek mümkündür.

Mikrodenetleyici kullanımının bu kadar yaygın olmasının önemli nedenleri vardır. Daha önce mikroişlemci kullanımı gereken yerlerde, ayrıca hafıza üniteleri (RAM, ROM) ve giriş/çıkış arabirim devrelerine (I/O) ihtiyaç duyuluyordu. Bu da sistemin maliyetini yükselmesi, devrenin karmaşık olması ve fazla yer kaplaması, programlamanın zorluğu gibi problemler oluşturuyordu. Fakat mikrodenetleyicilerle bu sorunlar ortadan kaldırıldı. Çünkü fiyatları son derece makul olan bu entegreler, ayrıca hafıza üniteleri (RAM, ROM) ve giriş/çıkış arabirim devrelerine (I/O) ihtiyaç duyulmadan istenilen tasarımın yapılabilmesine imkân tanımaktadır. Bununla beraber programlanması da oldukça kolay ve programlama dili olan assembly için de bir bedel gerekmemektedir. Ayrıca flash bellekleri sayesinde bir denetleyicinin onlarca defa programlanabilip silinebilmesine imkân tanır. İşte bu gibi özelliklerinden dolayı mikrodenetleyiciler pek çok alanda mikro işlemcilerin yerini almıştır.

Günümüzde birçok firma mikrodenetleyici üretmekte ve bunları donanım tasarımcılarının kullanımına sunmaktadır. Biz, bundan önceki modüldeki olduğu gibi bu modülde de chip(çip) firmasının ürettiği mikrodenetleyicileri anlatacağız. Konular genelde ilgili firmanın ürettiği PIC16F84 mikrodenetleyicisi üzerinden işlenecektir. Bu şekilde, modül sonunda artık siz de bir mikrodenetleyiciyi tanımış ve amaca göre programını yazabilme seviyesine çıkmış olacaksınız.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Uygun ortam sağlandığında kurulacak devre için mikrodenetleyici programını eksiksiz olarak yapabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Mikrodenetleyici çeşitlerini araştırınız.
- Mikrodenetleyici komutlarını araştırınız.
- Mikrodenetleyicilerin donanımsal farklılıklarını araştırınız.

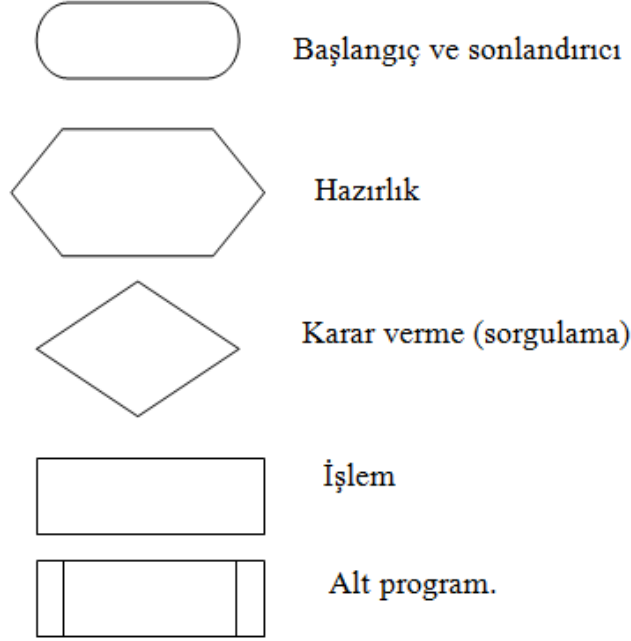
Araştırma işlemleri için internet ortamı ve mesleki kitapların bulunduğu kütüphaneler ile bu sektör üzerinde çalışan teknik elemanlardan faydalanabilirsiniz.

1. MİKRODENETLEYİCİ PROGRAMI YAZMA

Assembly dili bir mikrodenetleyiciden (Bundan sonra sadece denetleyici veya PIC olarak bahsedilecek.) beklenen veya denetleyicinin yapması istenen işlemlerin belirli kurallara uygun olarak yazılmış komutlar dizisidir. Assembly komutları İngilizcedeki manalarının kısaltmalarından meydana gelmektedir. Bu komutlar genellikle bir komutun yaptığı işi ifade eden İngilizce sözcüklerin baş harflerinden meydana gelmektedir. Örneğin, BTFSC Bit Test F Skip if Clear [File kayıtçındaki (kaydedici) bit'i test et] vb.

1.1. Akış Diyagram Oluşturma ve Sembolleri

Assembler ile bir program yazmadan evvel, denetleyicinin hangi adımlarla programı işleyeceğini planlamamız gerekmektedir. Bu planlama işlemi akış diyagramları ile yapılır. Akış diyagramı işlenecek komutların sırasıdır. Uzun ve karmaşık programlarda, akış diyagramları, hangi seviyeden programın ayrılacağını ve hangi komutları yerine getireceğini, sonra tekrar nereye döneceğini göstermesi sebebiyle faydalıdır. Akış diyagramlarının kendine has sembolleri de vardır. Şekil 1.1'de akış diyagramı sembolleri görülmektedir.

Şekil 1.1: Akış diyagramı sembolleri

1.2. Mikrodenetleyici Assembler Programı ve Yazım Kuralları

PIC assembly programlarının yazılabilmesi için kullanılan metin editörlerinden Windows altında çalışan NOTPAD veya dosya altında çalışan EDIT en uygun olanlarından birkaç tanesidir. Bunun dışında printer kontrol komutları içermeyen ve ASCII kodunda dosya üretebilen herhangi bir editör de kullanılabilir. MPLAB kullanıldığında ayrıca editör kullanmaya gerek yoktur. Çünkü MPLAB'ın içinde hem bir text editörü hem de MPASM bulunmaktadır.

Bunun dışında PIC mikrodenetleyicisi için program yazmanın başka yolları da vardır. Pic Basic Pro, C diliyle yazılmış programı PIC için derleyici programlar veya PLC mantığıyla görsel olarak PIC programlayıcılar (PICBIT) ile de PIC denetleyicileri için program yazılabilir. Fakat bu programlar da arka planda kendi ASM uzantılı kütüklerini kullanır. Bu yüzden bütün bu programlara da temel teşkil eden assembly dili kullanılacaktır.

MPASM assembler programının yazılan komutları doğru olarak algılayıp PIC'in anlayabileceği heksadesimal kodlara dönüştürülmesi, şu bilgilerin program içerisinde özel formatta yazılması gerekir:

- Komutların hangi PIC için yazıldığı
- Programların bellekteki hangi adresten başlayacağı
- Komutların ve etiketlerin neler olduğu
- Programın bitiş yeri

1.2.1. Noktalı Virgöl

Baş tarafına (;) konulan satır, assembler tarafından heksadesimal kodlara dönüştürülemez. Bu satırlar programın geliştirilmesi esnasında hatırlatıcı açıklamaların yazılmasında kullanılır. Aşağıda örnekte CLRF ile başlayan satırda “portB’nin içeriğini sıfırla” cümlesi, CLRF komutunun ne iş yaptığını açıklar. Programın bölümlerini birbirinden ayırmak için (----- veya = = =) çizgileri kullanmak, programı görsel olarak daha okunur hâle getirdiği gibi bu çizgiler arasına uyarılar ve açıklamalar da yazılabilir.

```
=====bu satır derleyici tarafından dikkate alınmaz.=====
CLRF PORTB          ; portB’nin içeriğini sıfırla.
=====bu satır da derleyici tarafından dikkate alınmaz.=====
```

1.2.2. Başlık

Programın başındaki bilgilere başlık bölümü denilir.

```
===== PROGRAM1. ASM =====
LIST P=16F84
;-----
INCLUDE          “P16F84.INC”
```

Başlık bölümünde program dosyasının adı ve hazırlandığı tarih, istenirse hazırlayanın adı ya da farklı bir ad yazılabilir. İlk satır, bir açıklama satırındır ve assembler tarafından derlenmez.

LIST P=16F84 satırı, programın hangi PIC için yazıldığını belirtir. LIST bir derleyici bildirisi. Yani derleyiciyi yönlendiren bir komuttur ve yegane kullanım amacı ve yeri burasıdır.

Başlık bölümünde INCLUDE komutu da kullanılabilir. Bir program yazılırken tüm kayıtları tek tek tanımlamak oldukça zordur. Bu yüzden include dosyası denilen bu tanımların içinde bulunduğu ve assembler tarafından tanınan bir dosya kullanılır. Assembler tarafından tanınması için program girişinde tanımlanır.

Örneğin, PORTB, STATUS ve TRISB kayıtlarını kullanan bir program yazıldığı varsayalım. Eğer programınızın başlık kısmında

```
INCLUDE          “P16F84.INC”
```

Şeklinde bir ifade kullanılırsa programda kayıtları kullanıcı tanıtmak zorunda kalmaz. Aksi hâlde aşağıdaki gibi bellek adresleri tanıtılmalıdır.

```
PORTB EQU        h’06’
STATUS EQU       h’03’
TRISB EQU        h’86’
```

Aşağıda PIC16F84 mikrodenetleyicisi için bu ürünü üreten tarafından hazırlanmış INC dosyası görülüyor. Burada kayıtçılarının bellek adreslerinin ve kayıtçı bitlerinin tek tek tanımlandığına dikkat edilmelidir.

LIST

; P16F84.INC Standard Header File, Version 2.00 Microchip Technology, Inc.

NOLIST

; This header file defines configurations, registers, and other useful bits of
; information for the PIC16F84 microcontroller. These names are taken to match
; the data sheets as closely as possible.

; Note that the processor must be selected before this file is

; included. The processor may be selected the following ways:

- ; 1. Command line switch:
; C:\MPASM MYFILE.ASM /PIC16F84
- ; 2. LIST directive in the source file
; LIST P=PIC16F84
- ; 3. Processor Type entry in the MPASM full-screen interface

=====
=====

;
; Revision History
;

=====
=====

;Rev: Date: Reason:

;2.00 07/24/96 Renamed to reflect the name change to PIC16F84.
;1.01 05/17/96 Corrected BADRAM map
;1.00 10/31/95 Initial Release

=====
=====

;
; Verify Processor
;

=====
=====

```

IFNDEF __16F84
    MESSG "Processor-header file mismatch. Verify selected processor."
ENDIF

```

```

;=====
;
; Register Definitions
;
;=====
;=====

```

```

W            EQU    H'0000'
F            EQU    H'0001'

```

```

;----- Register Files-----

```

```

INDF        EQU    H'0000'
TMRO        EQU    H'0001'
PCL         EQU    H'0002'
STATUS      EQU    H'0003'
FSR         EQU    H'0004'
PORTA       EQU    H'0005'
PORTB       EQU    H'0006'
EEDATA      EQU    H'0008'
EEADR       EQU    H'0009'
PCLATH      EQU    H'000A'
INTCON      EQU    H'000B'

```

```

OPTION_REG  EQU    H'0081'
TRISA       EQU    H'0085'
TRISB       EQU    H'0086'
EECON1      EQU    H'0088'
EECON2      EQU    H'0089'

```

```

;----- STATUS Bits-----

```

```

IRP         EQU    H'0007'
RP1         EQU    H'0006'
RP0         EQU    H'0005'
NOT_TO      EQU    H'0004'
NOT_PD      EQU    H'0003'
Z           EQU    H'0002'
DC          EQU    H'0001'
C           EQU    H'0000'

```

```

;----- INTCON Bits-----

```

```

GIE         EQU    H'0007'
EEIE        EQU    H'0006'

```

```

TOIE          EQU  H'0005'
INTE          EQU  H'0004'
RBIE          EQU  H'0003'
T0IF          EQU  H'0002'
INTF          EQU  H'0001'
RBIF          EQU  H'0000'

```

```

;----- OPTION Bits -----

```

```

NOT_RBPU      EQU  H'0007'
INTEDG        EQU  H'0006'
T0CS          EQU  H'0005'
T0SE          EQU  H'0004'
PSA           EQU  H'0003'
PS2           EQU  H'0002'
PS1           EQU  H'0001'
PS0           EQU  H'0000'

```

```

;----- EECON1 Bits -----

```

```

EEIF          EQU  H'0004'
WRERR         EQU  H'0003'
WREN          EQU  H'0002'
WR            EQU  H'0001'
RD            EQU  H'0000'

```

```

;=====
;=====
;
;
;   RAM Definition
;
;=====
;=====

```

```

    __MAXRAM H'CF'
    __BADRAM H'07', H'50'-H'7F', H'87'

```

```

;=====
;=====
;
;
;   Configuration Bits
;
;=====
;=====

```

```

_CP_ON        EQU  H'000F'
_CP_OFF       EQU  H'3FFF'
_PWRTE_ON     EQU  H'3FF7'
_PWRTE_OFF    EQU  H'3FFF'

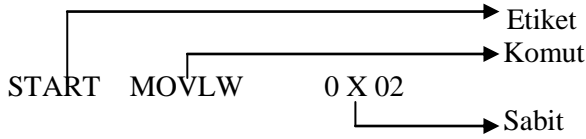
```

```
_WDT_ON      EQU  H'3FFF'  
_WDT_OFF     EQU  H'3FFB'  
_LP_OSC      EQU  H'3FFC'  
_XT_OSC      EQU  H'3FFD'  
_HS_OSC      EQU  H'3FFE'  
_RC_OSC      EQU  H'3FFF'
```

LIST

1.2.3. Sabitler

PIC assembly dilinde heksadesimal sayılar birer sabittir. Sabitler MOVLW ve bazı mantıksal ve aritmetik işlem komutlarında kullanılır.

1.2.4. Org Deyimi

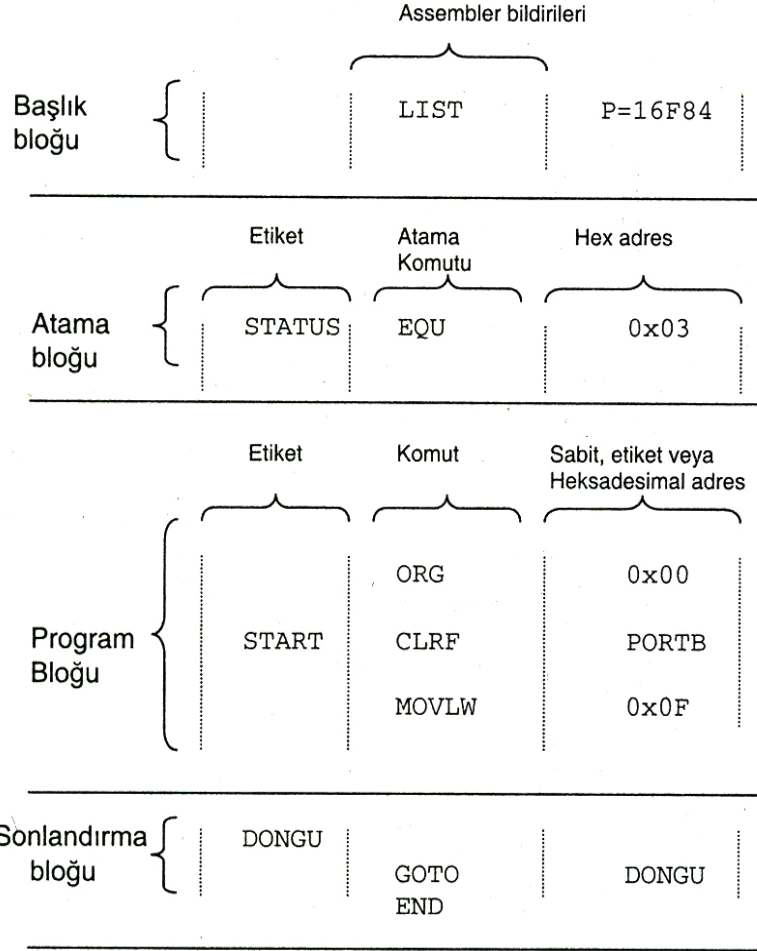
Org İngilizcedeki “origin” kelimesinden gelmektedir. Org deyimi iki amaç için kullanılır: Program komutlarının hangi adresten itibaren başladığını ve PIC’in kesme alt programının başlangıç adresini göstermek için kullanılır.

```
ORG 0 x 000 ; ilk program komutunun bellek adresi
```

```
ORG 0 x 004 ; h'004 adresi, PIC16F84 denetleyicisinin kesme alt  
programının başlangıç adresi
```

1.2.5. Girintiler ve Program Bölümleri

Metin editörlerinde birbirinden farklı uzunlukta girintiler veren TAB özelliği vardır. Bu özellikten yararlanarak assembly komutları üç kolona bölünerek yazılır. Bir assembly programı temel olarak dört bölüme ayrılır. Bunlar: Başlık, atama, program ve sonuç bölümleridir.

Şekil 1.2: Girintiler ve program bölümlerinin görünüşü

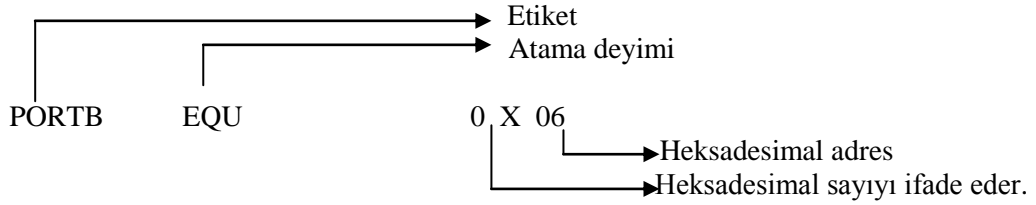
Assembler, yukarıda Şekil 1.2’de belirtildiği gibi komutların üç kolona bölünerek yazılmış olduğunu varsayar. Belirtilen kolona yazılmayan bir komut olduğunda ise bunu da kabul eder. Ancak, heksadesimal kodlara dönüştürme esnasında bu tip hataları bir uyarı olarak belirtir. Assembly komutları yazılırken kolonlar arasında verilen TAB’ların uzunluğu önemli değildir. Boşluk tuşu ile verilen aralık da assembler tarafından TAB olarak algılanır. PIC’e yaptırılacak herhangi bir işlem için özellikle uzun ve zor programlar yazmaya başladıktan sonra yapılacak açıklamalar, bölümlere ayrılmış programların daha kullanışlı olduğu görülür. Çünkü programlar bu şekilde yazıldığında daha sonraki geliştirmelere açıktır. Aradan zaman geçse bile bir programı geliştirmek için tekrar ele alındığında, program içerisine yazılan açıklamalar ihtiyaç olan hatırlatmaları yapacaktır.

1.2.5.1. Başlık Bloğu

Programının başındaki bilgilere başlık bölümü denilir. Bu bölümü daha önce “başlık” konusunda anlatılmıştır.

1.2.5.2. Atama Bloğu

EQU deyimi PIC'in belleğindeki bir heksadesimal adresi belirlenen bir etikete atamak için kullanılır. Aşağıda atama deyimine bir örnek gösterilmiştir.

1.2.5.3. Program Bloğu

Programcının assembly komutları kullanarak işi yaptıracak programı yazdığı, içinde altprogramlarında bulunabileceği ana bölümdür. Modül içindeki programlar incelenerek program bloğu bulunabilir.

1.2.5.4. Sonlandırma Bloğu

PIC 16F84'ün duraklama (halt) komutu yoktur. Programı belirli bir yerde duraklatmak için bazen sonsuz döngü kullanılır.

```
DONGU
    GOTO DONGU
END
```

Yukarıdaki sonsuz döngüde “DONGU” etiketine assembler otomatik olarak bir adres verir. “GOTO DONGU” komutu ise program akışını devamlı olarak aynı adrese gönderir. Bu durumda program belirlenen adreste duraklatılmış olur.

“END” deyimi ise program komutlarının sona erdiğini assemblere bildirir. Her program sonunda “END” deyimi muhakkak kullanılmalıdır. Aksi hâlde program devam ederken dosya sonunun belirtilmediğini gösteren bir hata mesajı verecektir.

1.3. Mikrodenetleyici Komutları

PIC16F84 denetleyicisinin toplam 35 tane komutu vardır. Diğer PIC serisinin başka komutlarında olmasına rağmen bu 35 komut temel teşkil ettiği için bu komutlar gösterilecektir. Bu komutların yazılış biçimi dört grupta toplanabilir .

- Byte-yönlendirmeli komutlar
- Bit-yönlendirmeli komutlar
- Sabit işleyen komutlar
- Kontrol komutları

Komutların yazılış biçimlerini açıklarken bazı tanımlama harfleri kullanılacaktır. Bu harflerin anlamları şöyledir:

f = Dosya kayıtçısı (kaydedicisi) (File Register)
d = Gönderilen yer (destination) iki durum söz konusudur ;
d=0Hedef W kayıtçısıdır.
d=1Hedef dosya (F) kayıtçısıdır .
k = Sabit veya adres etiketi
b = Bit tanımlayıcı
b = Binary sayıları belirleyen harf (Örneğin b'00001111' gibi)
d = Desimal sayıları belirleyen harf (Örneğin d '16' gibi)
h = Hexadesimal sayıları belirleyen harf (Örneğin h '0A' gibi)

1.3.1. Byte Yönlendirmeli Komutlar

Bu grup komutlarda hedef kayıtçı W veya bir dosya kayıtçısı (f) olabilir. Kayıtçılar arası veri transferleri ve işlemleri bu komutlarla gerçekleşir. Bu komutlar:

ADDWF W ve f kayıtçılarını topla.

Dizim: [etiket] ADDWF f,d

Operandlar: $0 \leq f \leq 127$ $d \in [0,1]$

İşlem: $(W)+(f) \rightarrow (\text{hedef})$

Etkilenen bayraklar: C,DC,Z

Kodlama:

00	0111	dfff	ffff
----	------	------	------

MSB tarafındaki 5 bit komut kodu , d biti hedef biti , f ile belirtilen LSB tarafındaki 5 bit ise dosya adresini (f kayıtçı adresi) tanımlar.

Tanım: W kayıtçısının içeriğini f kayıtçısına ekler. Eğer d=0 ise sonuç W kayıtçısının içerisinde depolanır. d=1 ise sonuç f kayıtçısının içerisinde geri saklanır.

Hafıza alanı (Bayt):1

Saat palsı:1

Örnek: ADDWF FSR, 0

Komuttan önce;

W = h'17'

FSR= h'C2' olsun.

Komuttan sonra

d=0 olduğundan sonucun W de olduğuna dikkat ediniz.

W = h'D9'

FSR= h'C2' olur.

ANDWF W'yi f ile mantıksal AND'le.

Dizim: [etiket] ANDWF f,d

Operandlar: $0 \leq f \leq 127$ $d \in [0,1]$

İşlem: (W).AND.(f) → (hedef)

Etkilenen bayraklar: Z

Kodlama:

00	0101	dfff	ffff
----	------	------	------

MSB tarafındaki 5 bit komut kodu , d biti hedef biti , f ile belirtilen LSB tarafındaki 5 bit ise dosya adresini (f kayıtçı adresi) tanımlar.

Tanım:W kayıtçısını f kayıtçısı ile mantıksal “AND”ler. “AND” mantığında girişlerden birinin 0 olması sonucu 0 yapacaktır.Sonucun 1 olması için tüm girişlerin 1 olması gerekir. Eğer d=0 ise sonuç W kayıtçısı içinde saklanır. Eğer d=1 ise sonuç f kayıtçısı içinde geri saklanır.

Hafıza alanı (Bayt):1

Saat palsı:1

Örnek: ANDWF FSR, 1

Komuttan önce

W = h'17'

FSR= h'C2' olsun.

Komuttan sonra

h'17'=b'0001 0111'

AND h'C2'=b'1100 0010'

b '0000 0010'=h'02' ve ;

d=1 olduğundan sonucun f (burada FSR) de olduğuna dikkat edilir.

W = h'17'

FSR= h'02'

CLRF F kayıtçısını sil. (Clear f)

Dizim: [etiket] CLRF f

Operandlar: $0 \leq f \leq 127$

İşlem: 00h → (f) 1 → Z

Etkilenen bayraklar: Z

Kodlama:

00	0001	1fff	ffff
----	------	------	------

MSB tarafındaki 5 bit komut kodu , d biti hedef biti , f ile belirtilen LSB tarafındaki 5 bit ise dosya adresini (f kayıtçı adresi) tanımlar.

Tanım:f kayıtçısının içeriği silinir ve Z biti kurulur.

Hafıza alanı (Bayt):1

Saat palsı:1

Örnek: CLRF SAY

Komuttan önce

SAY = h'5A'

Komuttan sonra

SAY = h'00'
Z = 1

CLRW W Kayıtçısını Sil.

Dizim: [etiket] CLRW

Operandlar: Yok

İşlem: 00h → (W) 1 → Z

Etkilenen bayraklar: Z

Kodlama:

00	0001	0000	0011
----	------	------	------

MSB tarafındaki 5 bit komut kodu , d biti hedef biti , f ile belirtilen LSB tarafındaki 5 bit ise dosya adresini (f kayıtçı adresi) tanımlar.

Tanım: W kayıtçısı silinir. Z biti set edilir.

Hafıza alanı (Bayt):1

Saat palsı:1

Örnek: CLRW

Komuttan önce

W = h'5A'

Komuttan sonra

W = h'00'

Z = 1

COMF F kayıtçısını tümle (tersini al).

Dizim: [etiket] COMF f,d

Operandlar: 0 ≤ f ≤ 127

d ∈ [0,1]

İşlem:

(f) → (hedef)

Etkilenen bayraklar: Z

Kodlama:

00	1001	dfff	ffff
----	------	------	------

MSB tarafındaki 5 bit komut kodu , d biti hedef biti , f ile belirtilen LSB tarafındaki 5 bit ise dosya adresini (f kayıtçı adresi) tanımlar.

Tanım: F kayıtçısının içeriği tümlenmiştir. Eğer d=0 ise sonuç W kayıtçısının içerisinde depolanır, d=1 ise sonuç f kayıtçısının içerisinde geri saklanır.

Hafıza alanı (Bayt):1

Saat palsı:1

Örnek: COMF test, 0

Komuttan önce

test = h'13' olsun.

Komuttan sonra

d=0 olduğundan sonucun W'de olduğuna dikkat edilmelidir.

test = h'13' = b'0001 0011'

terslenirse $b'1110\ 1100 = h'EC'$ ve $test = h'13'$ $W = h'EC'$ olur.

DECF f kayıtçısının değerini 1 azalt.

Dizim: [etiket] DECF f,d

Operandlar: $0 \leq f \leq 127$ $d \in [0,1]$

İşlem: $(f) - 1 \rightarrow (\text{hedef})$

Etkilenen bayraklar: Z

Kodlama:

00	0011	dfff	ffff
----	------	------	------

MSB tarafındaki 5 bit komut kodu, d biti hedef biti, f ile belirtilen LSB tarafındaki 5 bit ise dosya adresini (f kayıtçı adresi) tanımlar.

Tanım: f kayıtçısının değerini 1 azaltır. Eğer d=0 ise sonuç W kayıtçısının içerisinde depolanır, d=1 ise sonuç f kayıtçısının içerisinde geri saklanır.

Hafıza alanı (Bayt):1

Saat palsı:1

Örnek: DECF SAY, 1

Komuttan önce

SAY = h'01'

Z = 0 olsun.

Komuttan sonra

d=1 olduğundan sonucun f (burada SAY) de olduğuna dikkat edilmelidir.

SAY = h'00'

Z = 1

DECFSZ f kayıtçısının değerini 1 azalt, sonuç 0 ise bir sonraki komuta atla.

Dizim: [etiket] DECFSZ f,d

Operandlar: $0 \leq f \leq 127$ $d \in [0,1]$

İşlem: $(f) - 1 \rightarrow (\text{hedef});$ sonuç=0 ise atla

Etkilenen bayraklar: Yok

Kodlama:

00	1011	dfff	ffff
----	------	------	------

MSB tarafındaki 5 bit komut kodu, d biti hedef biti, f ile belirtilen LSB tarafındaki 5 bit ise dosya adresini (f kayıtçı adresi) tanımlar.

Tanım: f kayıtçısının içeriği 1 azaltılır. Aynı zamanda sorgulama yapar. Kayıtçı içeriği 0 olursa program bir sonraki komuta atlar, değilse alttaki komut işlenir. Eğer d=0 ise sonuç W kayıtçısının içerisinde depolanır, d=1 ise sonuç f kayıtçısının içerisinde geri saklanır.

Hafıza alanı (Bayt):1

Saat palsı: 1(2)

Sonuç 0'sa 2 saat palsı, değilse 1 saat palsı alır.Yani atlama olmadığı durumda uygulanması 1, atlama durumunda 2 saat palsı alır.

Örnek: DON DECFSZ CNT,1
GOTO LOOP

DEVAM } •
 } • programın devamı
 } •

Komuttan önce

PC = Adres DON

Komuttan sonra

CNT= CNT-1

Eğer CNT= 0

PC= {Adres DEVAM}

Eğer CNT≠0,

PC={Adres DON+1} yani GOTO komutunun olduğu satır işlenir.

INCF f kayıtcısının değerini 1 artır.

Dizim: [etiket] INCF f,d

Operandlar: 0≤f≤127 d∈[0,1]

İşlem: (f) + 1 → (hedef)

Etkilenen bayraklar: Z

Kodlama:

00	1010	dfff	ffff
----	------	------	------

MSB tarafındaki 5 bit komut kodu, d biti hedef biti, f ile belirtilen LSB tarafındaki 5 bit ise dosya adresini (f kayıtcı adresi) tanımlar.

Tanım: f kayıtcısının değerini 1 artırır. Eğer d=0 ise sonuç W kayıtcısının içerisinde depolanır. d=1 ise, sonuç f kayıtcısının içerisinde geri saklanır.

Hafıza alanı (Bayt): 1

Saat palsı: 1

Örnek: INCF CNT,1

Komuttan önce

CNT= h'FF'

Z=0

Komuttan sonra

d=1 olduğundan sonucun f (burada CNT) de olduğuna dikkat ediniz. Ayrıca FF+1=00 olacağına da dikkat edilmelidir.

CNT= h'00'

Z= 1

INCFSZ f kayıtcısının değerini 1 artır, sonuç 0 ise bir sonraki komuta atla.

Dizim: [etiket] INCFSZ f,d

Operandlar: 0≤f≤127 d∈[0,1]

İşlem: (f)+1 →(hedef),sonu=0 ise atla

Etkilenen bayraklar: Yok

Kodlama:

00	1111	dfff	ffff
----	------	------	------

MSB tarafındaki 5 bit komut kodu , d biti hedef biti , f ile belirtilen LSB tarafındaki 5 bit ise dosya adresini (f kayıtçı adresi) tanımlar.

Tanım: f kayıtçısının içeriği 1 arttırılır. Aynı zamanda sorgulama yapar. Kayıtçı içeriği 0 olursa program bir sonraki komuta atlar, değilse alttaki komut işlenir. Eğer d=0 ise sonuç W kayıtçısının içerisinde depolanır, d=1 ise sonuç f kayıtçısının içerisinde geri saklanır.

Hafıza alanı (Bayt):1

Saat palsı:1(2)

Sonuç 0'sa 2 saat palsı, değilse 1 saat palsı alır. Yani atlama olmadığı durumda uygulanması 1 , atlama durumunda 2 saat palsı alır.

Örnek: DON DECFSZ CNT,1
 GOTO LOOP

DEVAM • } programın devamı
 • }
 • }

Komuttan önce

PC = Adres DON

Komuttan sonra

CNT = CNT+1

Eğer CNT= 0 ise

PC= {Adres DEVAM}

Eğer CNT≠0 ise

PC={Adres DON+1} Yani GOTO komutunun bulunduğu satır işleme sokulur.

IORWF f ile W kayıtçılarını mantıksal OR işlemine tabi tut.

Dizim: [etiket] IORWF f,d

Operandlar: 0≤f≤127 d∈[0,1]

İşlem: (W).OR.(f) → (W)

Etkilenen bayraklar:Z

Kodlama:

00	0100	dfff	ffff
----	------	------	------

MSB tarafındaki 5 bit komut kodu , d biti hedef biti , f ile belirtilen LSB tarafındaki 5 bit ise dosya adresini (f kayıtçı adresi) tanımlar.

Tanım: f ile W kayıtçılarını mantıksal OR işlemine tabi tutar. OR mantığında girişlerden birinin 1 olması sonucu 1 yapacaktır. Sonucun 0 olması için tüm girişlerin 0 olması gerekir. Eğer d=0 ise sonuç W kayıtçısının içerisinde depolanır, d=1 ise sonuç f kayıtçısının içerisinde geri saklanır.

Hafıza alanı (Bayt):1

Saat palsı:1

Örnek: IORWF RESULT, 0

Komuttan önce

RESULT = h'13'

W = h'91'

Komuttan sonra

d=0 olduğundan sonucun W'de olduğuna dikkat edilmelidir.

$h'13' = b'0001\ 0011'$
OR $h'93' = b'1001\ 0011'$
 $b'1001\ 0011' = h'93'$ ve ; $RESULT = h'13'$ $W = h'93'$ olur.

MOVF F kayıtçı içeriğini hedefe taşı.

Dizim: [etiket] MOVF f,d
Operandlar: $0 \leq f \leq 127$ $d \in \{0,1\}$
İşlem: (f) → (hedef)
Etkilenen bayraklar: Z
Kodlama:

00	1000	dfff	ffff
----	------	------	------

MSB tarafındaki 5 bit komut kodu, d biti hedef biti, f ile belirtilen LSB tarafındaki 5 bit ise dosya adresini (f kayıtçı adresi) tanımlar.

Tanım: F kayıtçı içeriğini belirtilen hedefe taşınır. Eğer $d=0$ ise f içeriği W kayıtçısına taşınır. $d=1$ ise f içeriği f kayıtçısına taşınır. $d=1$ durumu, status kayıtçısında Z bayrağını etkileyeceğinden dolayı, bir file kayıtçısının içeriğinin 0 olup olmadığının testinde kullanılabilir.

Hafıza alanı (Bayt): 1
Saat palsı: 1

Örnek: MOVF FSR, 0

Komuttan sonra;
 $d=0$ olduğundan sonucun W'de olduğuna dikkat edilmelidir.
 $W=FSR$ olur.

MOVWF W'nin içeriğini f kayıtçısına taşı.

Dizim: [etiket] MOVWF f
Operandlar: $0 \leq f \leq 127$
İşlem: (W) → (f)
Etkilenen bayraklar: Yok.
Kodlama:

00	0000	1fff	ffff
----	------	------	------

MSB tarafındaki 5 bit komut kodu, f ile belirtilen LSB tarafındaki 5 bit ise dosya adresini (f kayıtçı adresi) tanımlar.

Tanım: W kayıtçısının içeriği f kayıtçısına taşınır.

Hafıza alanı (Bayt): 1
Saat palsı: 1

Örnek: MOVWF OPTION

Komuttan önce
 $OPTION = h'FF'$
 $W = h'4F'$

Komuttan sonra
Bu komutta hedefin (d) belirtilmediğine dikkat edilmelidir.

$OPTION = h'4F'$
 $W = h'4F'$

NOP İşlem yok.

Dizim: [etiket] NOP

Operandlar: Yok

İşlem: Yok

Etkilenen bayraklar: Yok

Kodlama:

00	0000	0xx0	0000
----	------	------	------

Tanım: 1 saat palsı zaman gecikmesi sağlar.

Hafıza alanı (Bayt): 1

Saat palsı: 1

Örnek: NOP

1 saat palsı zaman gecikmesi sağlar.

RLF f kayıtçısını elde biti (Carry) aracılığıyla sola döndür.

Dizim: [etiket] RLF f,d

Operandlar: $0 \leq f \leq 127$ $d \in [0,1]$

İşlem: Aşağıdaki tanıma bakınız.

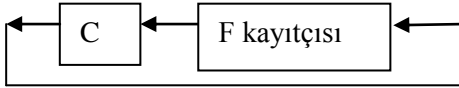
Etkilenen bayraklar: C

Kodlama:

00	1101	dfff	ffff
----	------	------	------

MSB tarafındaki 5 bit komut kodu, d biti hedef biti f ile belirtilen LSB tarafındaki 5 bit ise dosya adresini (f kayıtçı adresi) tanımlar.

Tanım: f kayıtçısının içeriği elde biti (C) içinden bir bit sola döndürülür. C biti f kayıtçısının MSB bitini taşır. Eğer d=0 ise sonuç W kayıtçısının içerisine yerleştirilir. Eğer d=1 ise sonuç f kayıtçısının içerisinde geri depolanır.

Hafıza alanı (Bayt): 1

Saat palsı: 1

Örnek: RLF REG1,0

Komuttan önce

REG1 = b'1110 0110'

C = 0

Komuttan sonra

REG1 = b'1110 0110'

W = b'1100 1100'

C = 1 olur.

RRF f kayıtçısını elde biti (Carry) aracılığıyla sağa döndür.

Dizim: [etiket] RRF f,d

Operandlar: $0 \leq f \leq 127$ $d \in [0,1]$

İşlem: Aşağıdaki tanıma bakınız.

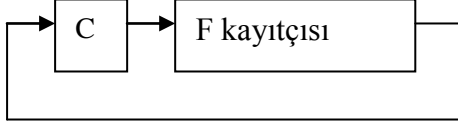
Etkilenen bayraklar: C

Kodlama:

00	1100	dfff	ffff
----	------	------	------

MSB tarafındaki 5 bit komut kodu, d biti hedef biti, f ile belirtilen LSB tarafındaki 5 bit ise dosya adresini (f kayıtçı adresi) tanımlar.

Tanım:f kayıtçısının içeriği elde biti (C) içinden bir bit sağa döndürülür. C biti f kayıtçısının LSB bitini taşır. Eğer d=0 ise sonuç W kayıtçısının içerisine yerleştirilir. Eğer d=1 ise sonuç f kayıtçısının içerisinde geri depolanır.

Hafıza alanı (Bayt): 1
Saat palsı: 1
Örnek: RRF REG1,0

Komuttan önce
REG1 = b'1110 0110'
C = 0

Komuttan sonra
REG1 = b'1110 0110'
W = b'0111 0011'
C = 0

SUBWF F kayıtçısından W kayıtçısını çıkart.

Dizim: [etiket] SUBWF f,d
Operandlar: $0 \leq f \leq 127$ $d \in [0,1]$
İşlem: $(f) - (W) \rightarrow (\text{hedef})$
Etkilenen bayraklar: C,DC,Z
Kodlama:

00	0010	dfff	ffff
----	------	------	------

MSB tarafındaki 5 bit komut kodu, d biti hedef biti, f ile belirtilen LSB tarafındaki 5 bit ise dosya adresini (f kayıtçı adresi) tanımlar.

Tanım:W kayıtçısı f kayıtçısından çıkartılır. d=1 ise sonuç f kayıtçısı içerisinde geri saklanır.

Hafıza alanı (Bayt):1
Saat palsı:1

1.örnek: SUBWF REG1,1

Komuttan önce
REG1 = 3
W = 2
C = ?
Z = ?

Komuttan sonra
REG1 = 1
W = 2
C = 1, sonuç pozitif
Z = 0

2. örnek: Komuttan önce

REG1 = 2
W = 2
C = ?
Z = ?
Komuttan sonra
REG1 = 0
W = 2
C = 1, sonuç sıfır
Z = 1

3. örnek: Komuttan önce

REG1 = 1
W = 2
C = ?
Z = ?
Komuttan sonra
REG1 = FF
W = 2
C = 0, sonuç negatif
Z = 1

SWAPF f'yi takas et

Dizim: [etiket] SWAPF f,d

Operandlar: $0 \leq k \leq 255$ $d \in [0,1]$

İşlem: $(f \langle 3:0 \rangle) \rightarrow (\text{hedef} \langle 7:4 \rangle)$, $(f \langle 7:4 \rangle) \rightarrow (\text{hedef} \langle 3:0 \rangle)$

Yani f kayıtcısının LSB tarafındaki 4 biti (1.Dijiti) ile MSB tarafındaki 4 biti (2.dijiti) yer değiştirir. Eğer d=0 ise sonuç W kayıtcısının içerisine yerleştirilir. Eğer d=1 ise sonuç f kayıtcısının içerisinde geri depolanır.

Etkilenen bayraklar: Yok.

Kodlama:

00	1110	dfff	ffff
----	------	------	------

MSB tarafındaki 5 bit komut kodu, d biti hedef biti, f ile belirtilen LSB tarafındaki 5 bit ise dosya adresini (f kayıtcı adresi) tanımlar.

Tanım: f kayıtcısının yüksek ve alçak baytları dönüştürülür. d=0 ise sonuç W kayıtcısı içine yerleştirilir. Eğer d=1 ise sonuç f kayıtcısı içine yerleştirilir.

Hafıza alanı (Bayt): 1

Saat palsı: 1

Örnek: SWAP F ISIK, 0

Komuttan önce;

ISIK = h'A5' olsun .

Komuttan sonra;

ISIK = h'A5'

W = h'5A' olur.

XORWF f ile W'nin içeriğini mantıksal EXOR'la.

Dizim: [etiket] XORWF f,d

Operandlar: $0 \leq k \leq 127$ $d \in \{0,1\}$

İşlem: (W) .XOR. (f) → (hedef)

Etkilenen bayraklar: Z

Kodlama:

00	0110	dfff	ffff
----	------	------	------

MSB tarafındaki 5 bit komut kodu , d biti hedef biti , f ile belirtilen LSB tarafındaki 5 bit ise dosya adresini (f kayıtçı adresi) tanımlar.

Tanım: W kayıtçısının içeriği, f kayıtçısı ile mantıksal EXOR'lanır. EXOR mantığında aynı bitlerde çıkış 0, farklı bitlerde çıkış 1 olur. Eğer d=0 ise sonuç W kayıtçısı içinde depolanır, d=1 ise sonuç f kayıtçısı içine geri yerleştirilir.

Hafıza alanı (Bayt):1

Saat palsı:1

Örnek: XORWF REG , 1

Komuttan önce

REG = h'AF

W = h'B5

Komuttan sonra

h'AF' = b'1010 1111'

EXOR h'B5' = b'1011 0101'

b'0001 1010' = h'1A' ve ;

REG = h'1A

W = h'B5

1.3.2. Bit Yönlendirmeli Komutlar

Bit yönlendirmeli komutlarda dikkat edilirse hedef (d) belirtilmemiştir. Sonuç her zaman f kayıtçısının içersindedir.

BCF F kayıtçısının belirtilen bitini sıfırla.

Dizim: [etiket] BCF f,b

Operandlar: $0 \leq f \leq 127$

İşlem: $0 \rightarrow (f < b >)$

Etkilenen bayraklar: Yok

Kodlama:

01	00bb	bfff	ffff
----	------	------	------

MSB tarafındaki 4 bit komut kodu (opcode), 3 tane b biti hedef biti belirler, f ile belirtilen LSB tarafındaki 7 bit ise dosya adresini (f kayıtçı adresi) tanımlar.

Tanım: f içindeki 'b.' biti silinir.

Hafıza alanı (Bayt): 1

Saat palsı: 1

Örnek: BCF TEST,7

Komuttan önce
TEST = h'C7' olsun.

Komuttan sonra
h'C7'=b' 1100 0111'

0 olur ve;
TEST = h'47' olur.

BSF f kayıtçısının belirtilen bitini kur (birle).

Dizim: [etiket] BSF f,b

Operandlar: $0 \leq f \leq 127$ $0 \leq b \leq 7$

İşlem: $1 \rightarrow (f < b >)$

Etkilenen bayraklar: Yok

Kodlama:

01	01bb	bfff	ffff
----	------	------	------

MSB tarafındaki 4 bit komut kodu (opcode), 3 tane b biti hedef biti belirler, f ile belirtilen LSB tarafındaki 7 bit ise dosya adresini (f kayıtçı adresi) tanımlar.

Tanım: f kayıtçısı içindeki 'b.' Bit 1'e kurulur.

Hafıza alanı (Bayt): 1

Saat palsı: 1

Örnek: BSF TEST, 7

Komuttan önce
TEST = h'0A' olsun.

Komuttan sonra
h'0A'=b' 0000 1010'

1 olur ve; TEST = h'1A' olur.

BTFSC f kayıtçısının belirlenen biti 0 ise bundan sonraki komutu atla.

Dizim: [etiket] BTFSC f,b

Operandlar: $0 \leq f \leq 127$ $0 \leq b \leq 7$

İşlem: $F()=0$ ise atla

Etkilenen bayraklar: Yok

Kodlama:

01	01bb	bfff	ffff
----	------	------	------

MSB tarafındaki 4 bit komut kodu (opcode), 3 tane b biti hedef biti belirler, f ile belirtilen LSB tarafındaki 7 bit ise dosya adresini (f kayıtçı adresi) tanımlar.

Tanım: f kayıtçısı içindeki 'b.' Bitin 0 olup olmadığı test edilir. Eğer 'b.' bit 0 ise bu komutun altındaki komut işlenmez bir sonraki komuta sapılır. Aksi durumda ise sıradaki komut işlenir.

Hafıza alanı (Bayt):1

Saat palsı:1(2)

Test edilen bit 1 ise 1 saat palsı , 0 ise 2 saat palsı alır.

Örnek: BASLA BTFSC PORTB,1 ;B portunun 1.bitini test et.

GOTO BASLA ; 0 değilse bu satır işlenir, BASLA etiketine dallanır.
;Yani 0 olana kadar test etmeye devam edecek.

BSF PORTB,1 ;0 ise bu satır işlenir ve B portunun 1. biti bu komut ile
;1 yapılır. Eğer bu pine bir led bağlı ise yanar.

BTFSS f kayıtçısının belirlenen biti 1 ise bundan sonraki komutu atla.

Dizim: [etiket] BTFSS f,b

Operandlar: $0 \leq f \leq 127$ $0 \leq b \leq 127$

İşlem: Eğer (f)=1 ise atla

Etkilenen bayraklar: Yok.

Kodlama:

01	11bb	bfff	ffff
----	------	------	------

MSB tarafındaki 4 bit komut kodu (opcode), 3 tane b biti hedef biti belirler, f ile belirtilen LSB tarafındaki 7 bit ise dosya adresini

(f kayıtçı adresi) tanımlar.

Tanım: f kayıtçısı içindeki 'b.' Bitin 1 olup olmadığı test edilir. Eğer 'b.' bit 1 ise bu komutun altındaki komut işlenmez bir sonraki komuta sapılır. Aksi durumda ise sıradaki komut işlenir.

Hafıza alanı (Bayt): 1

Saat palsı: 1(2)

Test edilen bit 0 ise 1 saat palsı , 1 ise 2 saat palsı alır.

Örnek: BASLA BTFSS PORTA,1 ;A portunun 1.bitini test et.

GOTO BASLA ;1 değilse bu satır işlenir, BASLA etiketine dallanır.
;Yani 1 olana kadar test etmeye devam edecek.

BSF PORTB,1 ;1 ise bu satır işlenir ve B portunun 1. biti bu komut ile 1
;yapılır. Eğer bu pine bir led bağlı ise yanar.

1.3.3. Sabit İşleyen Komutlar

Sabit yönlendirmeli komutlarda dikkat edilirse hedef (d) belirtilmemiştir. Sonuç her zaman W kayıtçısının içersindedir. Ayrıca bu gruptaki komutların W dışındaki kayıtçılar ile kullanılmadığına dikkat edilmelidir.

ANDLW W ile birlikte 8 bitlik k sabitini mantıksal AND'le.

Dizim: [etiket] ANDLW k

Operandlar: $0 \leq k \leq 255$

İşlem: (W).AND.(k) → (W)

Etkilenen bayraklar: Z

Kodlama:

11	1001	kkkk	kkkk
----	------	------	------

MSB tarafındaki 5 bit komut kodu , k ile belirtilen LSB tarafındaki 8 bit ise 1 baytlık sabit değeri tanımlar. Burada hedef (d) in kodlanmadığına dikkat ediniz.

Tanım:W kayıtçısının içeriği 8-bitlik sabit 'k' ile mantıksal AND'lenir. Sonuç,W kayıtçısına geri konur.

Hafıza alanı (Bayt): 1
Saat palsi: 1
Örnek: ANDLW h'5F'

Komuttan önce

$$W = h'A3'$$

Komuttan sonra

$$h'A3' = b'1010\ 0011'$$

$$\underline{\text{AND } h'5F' = b'0101\ 1111'}$$

$$b'0000\ 0011' = h'03' \text{ ve;}$$

$$W = h'03' \text{ olur.}$$

ADDLW W ile birlikte 8 bitlik k sabitini toplar.

Dizim: [etiket] ADDLW k
Operandlar: $0 \leq k \leq 255$
İşlem: $(W) + k \rightarrow (W)$
Etkilenen bayraklar: C, DC, Z
Kodlama:

11	111x	kkkk	kkkk
----	------	------	------

MSB tarafındaki 5 bit komut kodu, k ile belirtilen LSB tarafındaki 8 bit ise 1 baytlık sabit değeri tanımlar. Burada hedef (d) in kodlanmadığına dikkat edilmelidir.

Hafıza alanı (Bayt): 1
Saat palsi: 1

Örnek: ADDLW h'15'

Komuttan önce

$$W = h'10'$$

Komuttan sonra $W = h'25'$ olur.

IORLW W ile birlikte kapsayan OR yazımı

Dizim: [etiket] IORLW k
Operandlar: $0 \leq k \leq 255$
İşlem: $(W).OR.(k) \rightarrow (W)$
Etkilenen bayraklar: Z
Kodlama:

11	1000	kkkk	kkkk
----	------	------	------

MSB tarafındaki 5 bit komut kodu, k ile belirtilen LSB tarafındaki 8 bit ise 1 baytlık sabit değeri tanımlar. Burada hedef (d) in kodlanmadığına dikkat edilmelidir.

Tanım: W kayıtçısının içeriği 8-bitlik sabit 'k' ile OR'lanır. Sonuç, W kayıtçısına geri konur.

Hafıza alanı (Bayt): 1
Saat palsi: 1

Örnek: IORLW h'35'

Komuttan önce

W= h'9A'

Komuttan sonra

h'9A'= b'1001 1010'

OR h'35'= b'0011 0101'

b '1011 1111'=h'BF' ve ; W= h'BF' ve Z=1 olur.

MOVLW W kayıtçısına bir sayı/sabit yükle.

Dizim: [etiket] MOVLW k

Operandlar: $0 \leq k \leq 255$

İşlem: $k \rightarrow (W)$

Etkilenen bayraklar: Yok.

Kodlama:

11	00xx	kkkk	kkkk
----	------	------	------

MSB tarafındaki 5 bit komut kodu, k ile belirtilen LSB tarafındaki 8 bit ise 1 baytlık sabit değeri tanımlar. Burada hedef (d) in kodlanmadığına dikkat edilmelidir.

Tanım: 8-bitlik sabit 'k', W kayıtçısına yüklenir.

Hafıza alanı (Bayt):1

Saat palsı:1

Örnek: MOVLW h'5A'

Komuttan önce

W= h'9A' olsun ;

Komuttan sonra

W= h'5A' olur.

RETLW Altprogramdan W'ye bir sayı/sabit yükle ve geri dön.

Dizim: [etiket] RETLW k

Operandlar: $0 \leq k \leq 255$

İşlem: $(k) \rightarrow (W)$

TOS \rightarrow (PC)

Etkilenen bayraklar: Yok

Kodlama:

11	01xx	kkkk	kkkk
----	------	------	------

MSB tarafındaki 5 bit komut kodu, k ile belirtilen LSB tarafındaki 8 bit ise 1 baytlık sabit değeri tanımlar. Burada hedef (d) in kodlanmadığına dikkat edilmelidir.

Tanım: Altprogramdan W'ye bir k sayı/sabiti yükleyerek dönmek için kullanılır. Dönüş TOS (yığının üstü- yani geri dönüş adresinin bulunduğu hafıza alanı) değerinin PC (program sayıcı) ye aktarılmasıyla yapılır. Bu komut daha çok çevrim tablolarında kullanılır. İlerde detaylı işlenecektir.

Hafıza alanı (Bayt):1

Saat palsı:2

Örnek: RETLW h'3F'

Komuttan önce W'nin içeriği ne olursa olsun komuttan sonra W=h'3F' yapılı ve anaprograma geri dönülür.

SUBLW Bir k sayı/sabitten W'yi çıkart.

Dizim: [etiket] SUBLW k

Operandlar: $0 \leq k \leq 255$

İşlem: $k - (W) \rightarrow (W)$

Etkilenen bayraklar: C,DC,Z

Kodlama:

11	110x	kkkk	kkkk
----	------	------	------

MSB tarafındaki 5 bit komut kodu, k ile belirtilen LSB tarafındaki 8 bit ise 1 baytlık sabit değeri tanımlar. Burada hedef (d) in kodlanmadığına dikkat edilmelidir.

Tanım: W kayıtçısı (2'nin tümleyen metodu ile) sekiz bitlik 'k' yazımından çıkartılır. Sonuç, W kayıtçısı içerisine yerleştirilir.

Hafıza alanı (Bayt):1

Saat pılsı:1

Örnek 1:

SUBLW h'02'

Komuttan önce

W = 1

C = ?

Z = ?

Komuttan sonra

W = 1

C = 1, sonuç pozitif

Z = 0

Örnek 2:Komuttan önce

W = 2

C = ?

Z = ?

Komuttan sonra

W = 0

C = 1, sonuç sıfır

Z = 1

Örnek 3:Komuttan önce

W = 3

C = ?

Z = ?

Komuttan sonra

W = FF

C = 0, sonuç negatif

Z = 1

XORLW Bir k sayı/sabit ile W'yi mantıksal EXOR'la.

Dizim: [etiket] XORLW k

Operandlar: $0 \leq k \leq 255$

İşlem: (W) .XOR. k \rightarrow (W)

Etkilenen bayraklar: Z

Kodlama:

11	1010	kkkk	kkkk
----	------	------	------

MSB tarafındaki 5 bit komut kodu, k ile belirtilen LSB tarafındaki 8 bit ise 1 baytlık sabit değeri tanımlar. Burada hedef (d) in kodlanmadığına dikkat edilmelidir.

Tanım: W kayıtçısının içeriği, sekiz bitlik 'k' yazımı ile mantıksal EXOR'lanır. EXOR mantığında aynı bitlerde çıkış 0, farklı bitlerde çıkış 1 olur. Sonuç W kayıtçısı içine yerleştirilir.

Hafıza alanı (Bayt): 1

Saat pılsı: 1

Örnek: XORLW h'AF'

Komuttan önce

W = h'B5' olsun.

Komuttan sonra

h'AF' = b'1010 1111'

EXOR h'B5' = b'1011 0101'

b '0001 1010' = h'1A' ve;

W = h'1A' olur.

1.3.4. Kontrol Komutları

Kontrol komutları program akışını belirleyen komutlardır. Alt program çağırma, şartsız dallanma ve uyku moduna geçme gibi olaylar bu komutlarla gerçekleşir. Bu komutlarda hedef genelde bir adres değeridir.

CALL Alt program çağır .

Dizim: [etiket] CALL k

Operandlar: $0 \leq k \leq 2047$

İşlem: (PC)+1 \rightarrow TOS,

PC: Program sayıcı (program counter)

TOS: Yığının üstü (Top Of Stack)

k \rightarrow (PC<10:0>),

(PCLATH<4:3>) \rightarrow (PC<12:11>)

Etkilenen bayraklar: Yok.

Kodlama:

10	0kkk	kkkk	kkkk
----	------	------	------

MSB tarafındaki 3 bit komut kodu, k ile belirtilen LSB tarafındaki 11 bit ise altprogram başlangıç adresini tanımlar. Burada hedef (d) in kodlanmadığına dikkat edilmelidir.

Tanım: Alt programı çağırır. İlk olarak geri-dönüş adresi (PC+1) yığına itilir. Onbir bitlik altprogramın başlangıç adresi , PC bitleri <10:0> içerisine yüklenir. PC'nin üst bitleri

PC<12:11> , PCLATH'in <4:3> bitlerinden yüklenir. "CALL" mutlaka "RETURN" komutu ile birlikte kullanılmalıdır. "RETURN" komutu ilerde anlatılacaktır.

Hafıza alanı (Bayt): 1
Saat palsı: 2

Örnek: DON CALL SAYAC

DON'un bir etiket olduğuna aynı zamanda CALL komutunun şu anki adresini tuttuğuna dikkat ediniz. SAYAC ise altprogramın başlangıç adresini tutan etikettir. Bu durumda;

Komuttan önce
PC = {Adres DON}
Komuttan sonra
PC = {Adres SAYAC}
TOS = {Adres DON} olur.

CLRWDT Bekçi köpeği zamanlayıcısını (Watchdog Timer) sil.

Dizim: [etiket] CLRWDT
Operandlar: Yok
İşlem: 00h → WDT
0 → WDT ön-ölçücüsü
1 → $\overline{T0}$
1 → \overline{PD}
Etkilenen bayraklar: $\overline{T0}$, \overline{PD}
Kodlama:

00	0000	0110	0100
----	------	------	------

Tanım: CLRWDT komutu, Watchdog Timer'ı reset eder. Bu komut aynı zamanda WDT'nin ön bölücüsünün de resetlenmesine sebep olur. T0 ve PD durum bitleri de set edilir. Bu bitlerin işlevleri için status kayıtçısı konusuna bakılmalıdır.

Hafıza alanı (Bayt):1
Saat palsı:1

Örnek: CLRWDT

Komuttan önce
WDT sayacı = ?
Komuttan sonra
WDT sayacı = h'00'
WDT ön-bölücü değeri = 0
 $\overline{T0} = 1$
 $\overline{PD} = 1$

GOTO Adres'e git

Dizim: [etiket] GOTO k
Operandlar: $0 \leq k \leq 2047$
İşlem: k → (PC<10:0>)

(PCLATH <4:3>)-> (PC<12:11>)

Etkilenen bayraklar: Yok

Kodlama:

10	1kkk	kkkk	kkkk
----	------	------	------

Tanım: GOTO, koşulsuz bir sapma komutudur. K'nin belirlediği 11-bit'lik adres PC bitlerinin <10:0> içerisine yüklenir. PC'in üst bitleri (PC<12:11>), PCLATH<4:3>'ten yüklenir ve oluşan adrese sapılır.

Hafıza alanı (Bayt):1

Saat palsı:2

Örnek: GOTO SAYAC

Komuttan sonra;

PC = {Adres SAYAC} olur.

RETFIE Kesme altprogramından geri dön.

Dizim: [etiket] RETFIE

Operandlar: Yok

İşlem: TOS -> (PC); 1 -> GIE TOS da geri dönüş adresi bulunur.

Etkilenen bayraklar: Yok

Kodlama:

00	0000	0000	1001
----	------	------	------

Tanım: Kesme altprogramından geri dönmek için kullanılır. Yığımda (TOS) bulunan geri dönüş adresi PC'ye yüklenir. INTCON kesme kayıtçısının GIE (Genel kesme yetkisi) biti set edilir. Bu, iki döngülük bir komuttur.

Hafıza alanı (Bayt): 1

Saat palsı: 2

Örnek: RETFIE

Komuttan sonra;

PC = TOS

GIE = 1

RETURN Altprogramdan geri dön.

Dizim: [etiket] RETURN

Operandlar: Yok

İşlem: TOS -> (PC)

Etkilenen bayraklar: Yok

Kodlama:

00	0000	0000	0000
----	------	------	------

Tanım: Altprogramdan geri dönmeyi sağlar. Yığımda (TOS) bulunan geri dönüş adresi PC'ye yüklenir. Bu, iki döngülük bir komuttur.

Hafıza alanı (Bayt):1

Saat palsı:2

Örnek: RETURN

Komuttan sonra

PC= TOS; yani PC'ye geri dönüş adresi yüklenir ve ana programa yüklenir.

SLEEP Uyku (Standby) moduna gir.

Dizim: [etiket] SLEEP

Operandlar: Yok

İşlem: 00h → WDT

0 → $\overline{\text{WDT}}$ ön-bölücüsü

1 → $\overline{\text{TO}}$

0 → $\overline{\text{PD}}$

Etkilenen bayraklar: $\overline{\text{TO}}$, $\overline{\text{PD}}$

Kodlama:

00	0000	0110	0011
----	------	------	------

Tanım: Güç yok durum biti PD (Power down) sıfırlanır. Süre aşımı TO (Time-out) durum biti ise 1'e kurulur. Watchdog zamanlayıcısı ve ön-bölücüsü silinir. Osilatörün durmasıyla işlemci "SLEEP" moduna girer. PIC bu durumda çok az güç harcar. Arada bir kontrol gereken güvenlik işlerinde ya da belirli sürelerde yapılacak işler bittiğinde PIC uyuma moduna sokulur.

Hafıza alanı (Bayt):1

Saat palsı:1

Örnek: SLEEP

1.4. Sayı ve Karakterlerin Yazılışı

PIC assembly komutlarında sayılar heksadesimal, binary veya desimal formda kullanılabilir. Değişik kaynaklarda kullanılan sayı ve karakter gösteriliş biçimleriyle karşılaştığında bunları okuyabilmek için aşağıda örnekler verilmiştir.

1.4.1. Heksadesimal Sayılar

Heksadesimal sayılar '0x', '0' veya 'h' harfleriyle başlamalıdır. Örneğin, "STATUS" kayıtçısına 03 adresini atamak için aşağıda gösterilen yazılış biçimleri kullanılabilir.

STATUS	EQU	0x03
	EQU....	03h
	EQU....	h'03'

"MOVLW" komutu ile W kayıtçısı içerisine yüklenecek olan FF heksadesimal sabiti ise aşağıdaki gibi yazılabilir.

MOVLW 0 x FF veya MOVLW h ' FF'

Biz hexadesimal formatı h ' xx' şeklinde kullanılacak.

1.4.2. Binary Sayılar

Binary sayılar b harfi ile başlamalıdır. Örneğin 00001010 binary sayısını W kayıtçısı içerisine yüklemek için aşağıdaki gibi yazılmalıdır.

MOVLW b'00001010'

1.4.3. Desimal Sayılar

Desimal sayıların başına d harfi konularak tırnak içerisinde yazılır. Örneğin, 15 desimal sayısı W kayıçısı içerisinde yüklemek için aşağıdaki gibi yazılmalıdır.

```
MOVLW d'15'
```

1.4.4. ASCII Karakterler

Genellikle RETLW komutu ile birlikte kullanılan ASCII karakterler tırnak içerisinde alınarak aşağıdaki gibi yazılır.

```
RETLW 'A'  
RETLW 'T'
```

1.5. Mikrodenetleyici İçin Gerekli Yazılımın Kullanımı

Mikrodenetleyici programlamak için (Burada PIC16F84) yazılım ve donanım ihtiyaçlarımız olacaktır. Yazılım olarak

- ASM uzantılı dosyamızı yazabilmek için bir metin editörü,
- ASM dosyamızı makine koduna (HEX dosyası) çevirecek derleyici program
- HEX dosyasını bir programlama kartına yükleyecek PIC programlayıcı yazılımı ihtiyacı olacaktır.

Metin editörü olarak windowsun kendi NOTPAD programı veya MPLAP içerisindeki kendi editörü de kullanılabilir. Resim 1.1'de MPLAP'nin ASM editör arabirimi görülüyor.

```
;*****  
;* ADC.ASM  
;*****  
;* Microchip Technology Incorporated  
;* 16 December 1998  
;* Assembled with MPASM V2.20  
;*****  
;* Bu program A/D  
;* A/D dönüşümü için kanal 0 seçilmiş, analog sinyal bir  
;* potansiyometre üzerinden sağlanmakta, ve sonuç  
;* ledlerle PORTC'de gösterilmektedir. Make sure that the DIP  
;* switch SW3 has all switches in the ON position.  
;*****  
list p=16f877  
include "p16f877.inc"  
org 0x000  
nop  
Start  
banksel PORTC  
clrf PORTC ;Clear PORTC  
movlw B'01000001' ;Fosc/8, A/D enabled  
movwf ADCON0
```

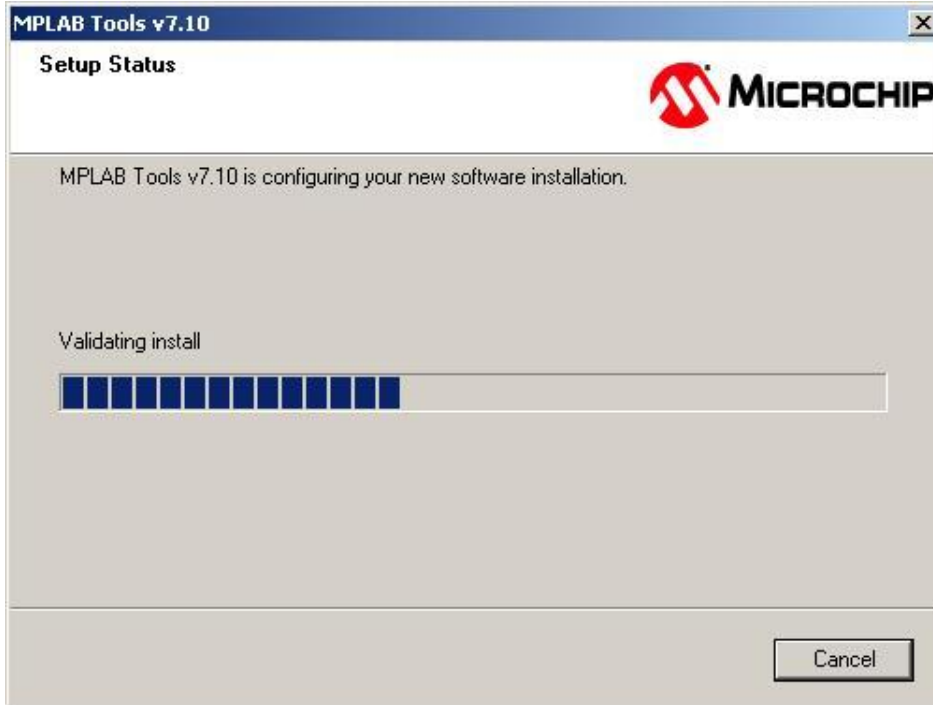
Resim 1.1: MPLAB'nin ASM editör arabirimi

Donanım olarak ise IBM uyumlu bir bilgisayara ve kullanılan mikrodenetleyiciyi programlayabilecek programlayıcı karta ihtiyaç vardır. Bu kartın yapılması ve programlayıcının nasıl kullanacağı "Mikro İşlemci ve Mikrodenetleyiciler" modülünde anlatılmıştır. Burada sadece derleme (compiler) olayının nasıl yapıldığına değinilecek

1.5.1. Programın Kurulması

Chip(çip) firmasının MPASM derleyicisi ile yazılmış olunan assembly dosyaları, mikrodenetleyiciye yüklemek üzere .HEX uzantılı dosyalara çevrilebilir. Bu program internet sitesinden ücretsiz dağıtılan MPLAB programının içinde bulunabilir. Bu program yaklaşık 30MB'lık dosyadır (MPLAB710.zip).

Gelen zip dosyasını açılır ve içindeki Setup.exe dosyasını çalıştırılarak yüklenir. Resim 1.2'de kurulum görülmektedir.

Resim 1.2: MPLAB kurulumu

Yükleme işlemi bittikten sonra, başlat menüsünden programlarım içinde MPASM programı açıldığında ekrana Resim 1.3'teki pencere gelecek.

Resim 1.3: MPASM derleyici programı arayüzü

1.5.2. Menülerin Tanıtılması

MPASM derleyicisinin ayarları şöyledir:

- “Source File Name ” ile derlenecek ASM uzantılı kaynak dosya seçilir. Bunun için Browse tıklanarak kaynak dosya seçilir.
- “Radix” radyo düğmelerinden “hexadecimal” seçilmelidir.
- “Warning level”, ikaz seviyesi ayarlanabilecek bir ayar grubudur. Programın hangi durumlarda ikaz vereceğini belirler.Tercihen ‘Warning and errors’ seçilmelidir.
- “Hex Output”, derleme sonucunda oluşacak hex dosyasının çıkış formatını belirler. Tercihen ‘INHX8M’ seçilmelidir.
- “Generated Files”, derleme sonucunda hangi dosyaların oluşturulacağını belirler. Tercihen ‘Error File’ ve ‘List File’ seçilmelidir. Bir problem durumunda bu dosyalar incelenerek hatalar giderilebilir.
- “Macro expansions”, makro uzantılarının kabul edilip/edilmemesini belirleyen bu ayarı tercihen default olmalıdır.
- “Processor”, ile kullanılacak mikrodenetleyici seçilir.
- “Tab size”, sekme uzunluğu değeri 8 seçilebilir.
- “Extra Option”, özel parametreler girmek için kullanılır. Örneğin, buraya /LTEST.LST yazılırsa derleme sonucunda HEX dosyası ile beraber TEST.LST dosyasının da oluştuğu görülür.

1.5.3. Mikrodenetleyici ve Diğer Donanımların Seçilmesi

Mikrodenetleyiciler ile bir proje tasarlanırken seçilecek mikrodenetleyicinin seçimi çok önemlidir. Mikrodenetleyicilerin komut sayıları, kullandıkları kayıtçılar, bellek değerleri vb. birbirinden farklıdır. Bu yüzden öncelikle kullanılacak mikrodenetleyici seçilmelidir. Bunun için mikrodenetleyicilerin katalogları incelenmelidir. Chip firmasının sitesinde üretilen tüm mikrodenetleyicilerin (PIC serisi) kataloglarına ulaşılabilir. Bu modülde daha çok PIC16F84 mikrodenetleyicisinin programlanması görülecektir. Yalnız analog/dijital dönüşümü konusunda, PIC16F84 denetleyicisinin dâhilî ADC modülü olmadığından, bunun için 16F877 denetleyicisi kullanılacak. Şekil 1.3 ve Şekil 1.4’te en çok kullanılan denetleyicilerin bazı teknik verileri verilmiştir.

	Clock		Memory				Peripherals		Features		
	Maximum Frequency of Operation (MHz)	Flash	EEPROM	ROM	Data Memory (bytes)	Data EEPROM (bytes)	Timer Module(s)	Interrupt Sources	I/O Pins	Voltage Range (Volts)	Packages
PIC16C84	10	—	1K	—	36	64	TMR0	4	13	2.0-6.0	18-pin DIP, SOIC
PIC16F84 ⁽¹⁾	10	1K	—	—	68	64	TMR0	4	13	2.0-6.0	18-pin DIP, SOIC
PIC16CR84 ⁽¹⁾	10	—	—	1K	68	64	TMR0	4	13	2.0-6.0	18-pin DIP, SOIC
PIC16F83 ⁽¹⁾	10	512	—	—	36	64	TMR0	4	13	2.0-6.0	18-pin DIP, SOIC
PIC16CR83 ⁽¹⁾	10	—	—	512	36	64	TMR0	4	13	2.0-6.0	18-pin DIP, SOIC

Şekil 1.3: 18 pinli bazı denetleyicilerin teknik verileri

Key Features PICmicro™ Mid-Range Reference Manual (DS33023)	PIC16F873	PIC16F874	PIC16F876	PIC16F877
Operating Frequency	DC - 20 MHz	DC - 20 MHz	DC - 20 MHz	DC - 20 MHz
Resets (and Delays)	POR, BOR (PWRT, OST)	POR, BOR (PWRT, OST)	POR, BOR (PWRT, OST)	POR, BOR (PWRT, OST)
FLASH Program Memory (14-bit words)	4K	4K	8K	8K
Data Memory (bytes)	192	192	368	368
EEPROM Data Memory	128	128	256	256
Interrupts	13	14	13	14
I/O Ports	Ports A,B,C	Ports A,B,C,D,E	Ports A,B,C	Ports A,B,C,D,E
Timers	3	3	3	3
Capture/Compare/PWM modules	2	2	2	2
Serial Communications	MSSP, USART	MSSP, USART	MSSP, USART	MSSP, USART
Parallel Communications	—	PSP	—	PSP
10-bit Analog-to-Digital Module	5 input channels	8 input channels	5 input channels	8 input channels
Instruction Set	35 Instructions	35 Instructions	35 Instructions	35 Instructions

Şekil 1.4: 40 pinli bazı denetleyicilerin teknik verileri

Yapılacak işe, kullanılan denetleyicinin teknik özelliklerine göre kullanılacak diğer donanımlar (ADC /DAC dönüştürücüler, LCD display, sensörler vs.) seçilmelidir.

1.6. Programlama Tekniği

Program yazarken 4 temel kural izlenmelidir.

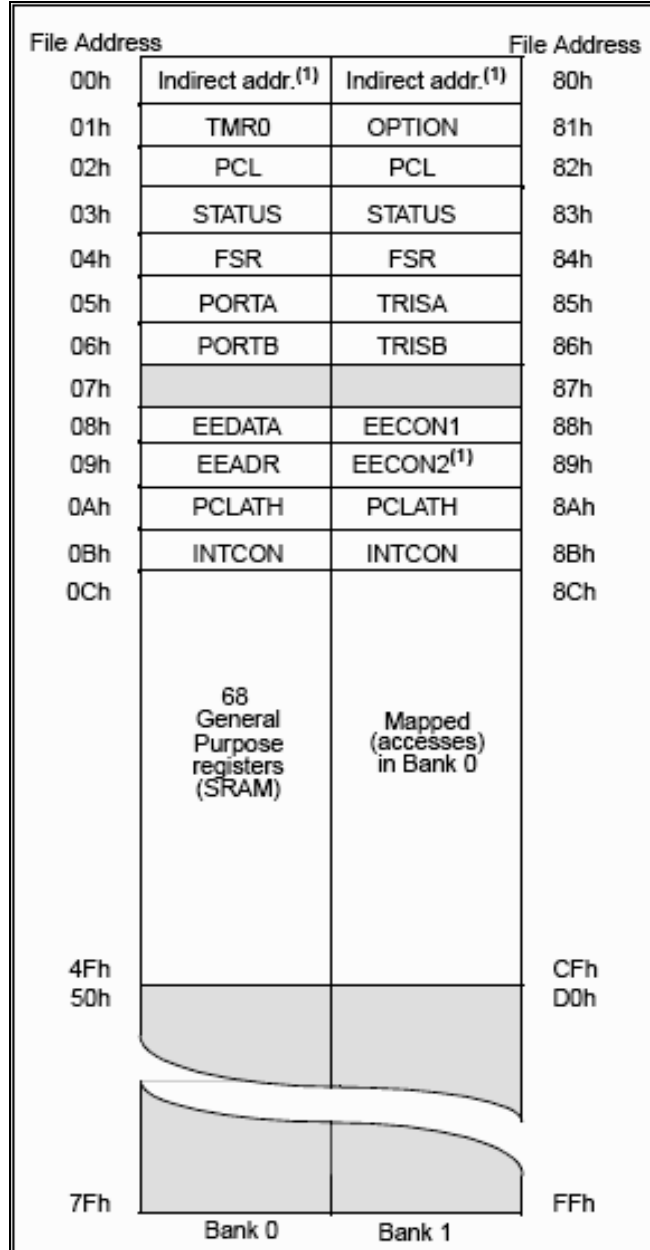
- Yazılım hakkında daima açıklamalar yapılmalıdır. Yoksa kaçınılmaz olarak geri dönüldüğünde, neyin, neden yapıldığını anlamak çok zor olur.

- Programlar için evrensel bir (Header) başlık kullanılmalıdır. Bu, iş yükünü hafifletir, tutarlı bir format yaratır ve hatırlanması gereken değişken sayısını azaltır.
- Tüm alt rutinler tek bölgede toplanmalıdır. PIC’le çalışırken bu evrensel bölge, her bellek sayfasının üstünde (00-FFh) olmalıdır.
- Yazılımın ne yapmasını gerektiğini hatırlamak için bir akış diyagramı çizilmelidir.

1.6.1. Bank Değiştirme

“STATUS” kayıtçısının 5. ve 6. bitleri (RP0,RP1) bank değiştirmek için kullanılır. Bank değiştirme işlemi o banktaki kayıtçıları kullanabilmek için yapılır. Şekil 1.5’te PIC16F84 için Bank 0 ve Bank 1’de bulunan kayıtçılar ve bellekteki adresleri görülmektedir. PIC16F84’ün sadece 2 bankı bulunduğundan bank seçimi sadece “STATUS” kayıtçısının 5. biti (RP0) ile yapılır.Yani 6. bitin değeri daima 0 olmalıdır. Zaten PIC enerjilendiği anda power-On-Reset (POR) gerçekleşir ve bu iki bit 0 olur. Bu bitler aynı zamanda MCLR ucundan yapılan hâricî reset ve WDT reseti durumunda da 0 olur. Bank geçişleri için aşağıdaki komut ikilisi kullanılır (PIC16F84 için).

BSF STATUS,5 ; Bank 1 seçilir.
BCF STATUS,5 ; Bank 0 seçilir.

Şekil 1.5: PIC 16F84 denetleyicisinin bank ve kayıtçı yapısı

1.6.2. Portların Giriş ve Çıkış Olarak Yönlendirilmesi

Portlara bağlı bulunan bir giriş/çıkış elemanını kullanabilmek için portların giriş/çıkış olarak yönlendirilmesi gerekir. PIC16F84'de A portunu TRISA kayıtçısı, B portunu TRISB kayıtçısı yönlendirir.

PortA/PortB'nin hangi bitleri giriş yapılacaksa TRISA/TRISB kayıtçılarının o bite karşılık gelen bitleri '1' yapılır. Aynı şekilde çıkış yapılacaksa TRISA/TRISB kayıtçılarının o bite karşılık gelen bitleri '0' yapılır.

1. **örnek:** Port A'nın ilk 4 biti giriş, 5. biti çıkış olarak kurulsun (PIC16F84'de A portu 5 bitlik bir porttur.).

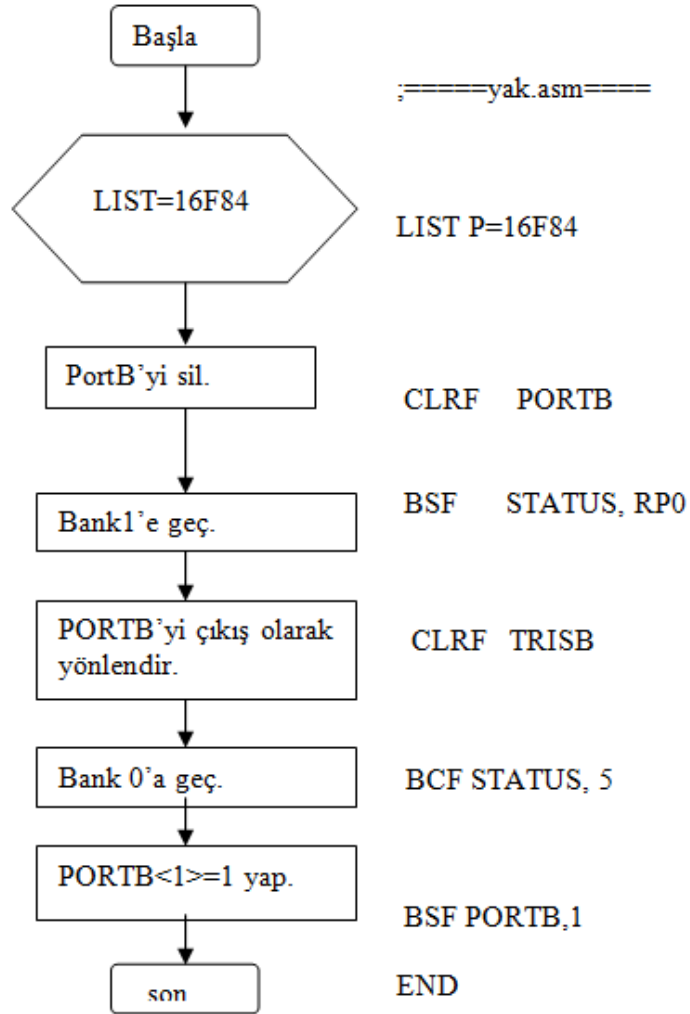
```
CLRF    PORTA    ; PORTA'yı sıfırla.
BSF     STATUS, 5 ; Bank 1'e geç. Çünkü TRISA bank1'de.
MOVLW  h'0F'    ; TRISA'ya yüklemek için değer hazırla.
MOVWF  TRISA    ; TRISA'ya değeri yükle. TRISA<0:3> giriş, TRISA<4> çıkış için
                    ; ayarlandı.
BCF    STATUS, 5 ; Bank 0'e geç. Çünkü PORTA bank1'de ve I/O işlemleri portlardan
                    gerçekleşir.
```

2. **örnek:** PortA'nın tamamı giriş, Port B'nin tamamını çıkış olarak kurulsun (PIC16F84'de B portu 8 bitlik bir porttur.).

```
CLRF    PORTB    ; PORTB'yı sıfırla.
BSF     STATUS, RP0 ; Bank1'e geç. Çünkü TRISA ve TRISB bank1'de.
CLRF    TRISB    ; TRISB'ya değeri yükle. TRISB<0:7> '0' olacağından tüm bitler
                    ; çıkış olarak kuruldu.
MOVLW  h'FF'    ; A portunun tamamı
MOVWF  TRISA    ; giriş olarak ayarlandı.
BCF     STATUS, 5 ; Bank 0'e geç. Çünkü PORTA ve PORTB bank 1'de ve I/O
                    işlemleri; portlardan gerçekleşir.
```

1.6.3. Her Adım İçin Akış Diyagramı Çizme

Akış diyagramı oluşturma ve sembolleri konusunda akış diyagramları hakkında bilgi verilmişti. Burada Port yönlendirmesine bir örnek olarak PIC'e enerji verildiğinde PORTB'nin 1.bitine bağlı ledi yakacak programın akış diyagramını ve her sembolde işlenecek assembly komutları yazılsın.

Akış diyagramı çizmenin amacı karmaşık ve/veya çok uzun programlar yazarken işlem sırası oluşturup düşünme kolaylığı sağlamasıdır.

1.6.4. Konfigürasyon Bitlerinin Yazılması

Konfigürasyon bitleri, PIC'e gerilim uygulandığında PIC'in uyması gereken koşulları belirlemede kullanılır. Bu bitler aşağıdaki koşulları belirlemede kullanılır:

- Osilatör tipi
- WDT'in aktif/pasif yapma
- POR'i (Power-On-Reset) aktif/pasif yapma
- Kod korumayı aktif/pasif yapma

Bu konfigürasyon bitlerini program içerisinde yazılabileceği gibi PIC programlayıcının kendi programındaki “fuses” penceresinden de yapılabilir.

➤ Konfigürasyon bitlerini belirleyen tanımlar:

`_CP_ON / OFF` ; kod koruma var/yok.
`_WDT_ON / OFF` ; WDT aktif /pasif.
`_PWRT_ON / OFF` ; Power-On-Reset var/yok.
`_RC_OSC` ; RC osilatör kullanılıyor.
`_LP_OSC` ; Alçak güç (low power) osilatör kullanılıyor.
`_XT_OSC` ; Kristal osilatör kullanılıyor.
`_HS_OSC` ; Yüksek hızlı (High speed) osilatör kullanılıyor.

➤ Konfigürasyon cümlesi yazarken şunlara dikkat edilmelidir:

- CONFIG ifadesinin yanındaki alt çizgi çift olmalıdır ‘`__`’.
- Daha sonra yazılan ifadeler tek alt çizgili olmalıdır ‘`_`’.
- Konfigürasyonlar arasında bir boşluk olmalıdır.
- Boşluktan sonra & işareti kullanılmalıdır.
- & işaretinden sonra ara vermeden konfigürasyon yazılır.

➤ Aşağıdaki örnek incelenmelidir.

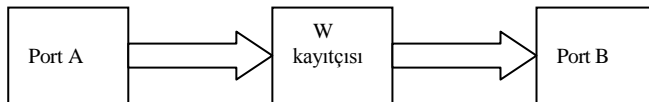
`__CONFIG _CP_OFF & _WDT_ON & _PWRT_ON & _RC_OSC`

Bu ifadede ;

`_CP_OFF` ; kod koruma yok.
`_WDT_ON` ; WDT aktif
`_PWRT_ON` ; Power-On-Reset var.
`_RC_OSC` ; RC osilatör kullanılıyor.

1.6.5. W Kayıtçısının Kullanımı

PIC16F84'ün RAM bellek alanında görülmeyen bir de W registeri vardır. W register bir akümülatördür. W registerine direkt olarak ulaşılmayabilir. Ancak diğer registerlerin içerisindeki verileri aktarırken erişmek mümkündür. Bir PIC'te gerçekleşen tüm aritmetik işlemler ve atama işlemleri için W register kullanılmak zorunluluğu vardır. Örneğin, iki register içindeki veriler toplanmak istendiğinde ilk olarak registerlerden birinin içeriği W registere aktarılır (Şekil 1.6). Daha sonra da diğer registerin içerisindeki veri W registeri içerisindekiyle toplanır. Bu registerin kullanım özellikleri yine programlama konusunda detaylı olarak ele alınacaktır.

Şekil 1.6: W kayıtçısı kullanımı

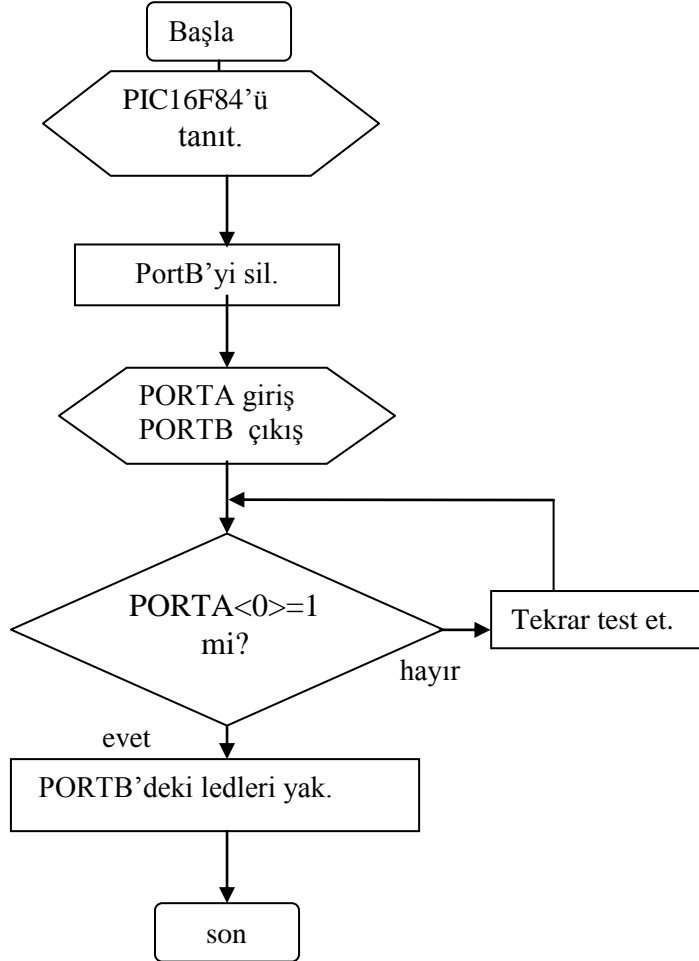
1.6.6. Bitleri Test Ederek İşlem Yapma

Bir kayıtçı içerisindeki herhangi bir bit BTFSS veya BTFSC komutları ile test edilebilir. “Mikrodenetleyici komutları” konusunda işlenen bu komutların işlevi kısaca hatırlanırsa BTFSS komutu belirtilen f kayıtçısındaki biti test eder, eğer 1 ise bir sonraki komuta geçer.

BTFSC komutu ise belirtilen f kayıtçısındaki biti test eder, eğer 0 ise bir sonraki komuta geçer.

Örnek : A portunun 0.bitine bağlı olan bir butona basıldığında B portuna bağlı 8 ledi yakacak program yazılsın.

Çözüm: Önce programın akış diyagramı çıkarılır.

Şekil 1.7: Örnek programın algoritması

Şimdi de program yazılsın.

```

;=====led.asm=====
LIST      P=16F84
INCLUDE   "P16F84.INC"

CLRF     PORTB
BSF      STATUS,5
        TRISB
MOVLW   h'FF'
MOVWF    TRISA
BCF      STATUS,5

TEST_PORTA
BTFSS    PORTA,0      ; PORTA<0>=1 mi?
GOTO     TEST_PORTA  ; hayır.Tekrar test et.
MOVLW   h'FF'        ; evet. W=h'ff' yükle.
MOVWF    PORTB       ; B portundaki tüm ledleri yak.

SON
GOTO     SON          PIC16F84'de duraklama komutu olmadığı için burada yazılım ile sonsuz döngü oluşturup PIC'i aldatıyoruz. "RESET" olana kadar PIC sonsuz döngüde kalır.
END

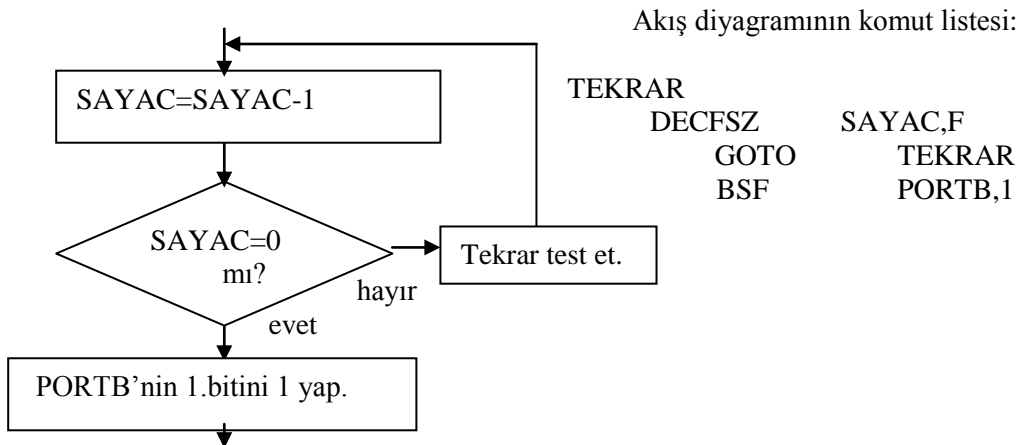
```

1.6.7. Sayaç Kullanarak Döngü Düzenlemek

Bazı işlemlerin önceden belirlenen sayıda tekrarlanması gerekebilir. Bu durumda programcı tarafından belirlenen bir kayıtçı sayaç olarak kullanılabilir. Sayaç şu şekilde hazırlanır:

- Önce sayaç içerisine tekrar sayısını belirleyen sayı yüklenir.
- Her işlem tekrarında sayaç 1 azaltılır(DECFSZ komutu kullanılır.).
- Sayaç 0 olduğunda program ya bitirilir ya da başka bir yere dallandırılır.

Olayların akış diyagramı çizilsin.

Şekil 1.8: DECFSZ komutu ile yapılan sayacın algoritması

Bilindiği gibi “DECFSZ” komutu, “kayıtçıdan 1 çıkart eğer sonuç 0 ise bir sonraki komuta dallan” işlevini yapmaktadır. Detaylı bilgi için “mikrodenetleyici komutları ” konusunda “DECFSZ” komutu incelenmelidir.

“Zaman geciktirme döngüleri” konusunda sayaç kullanarak yapılan döngüler incelenmelidir.

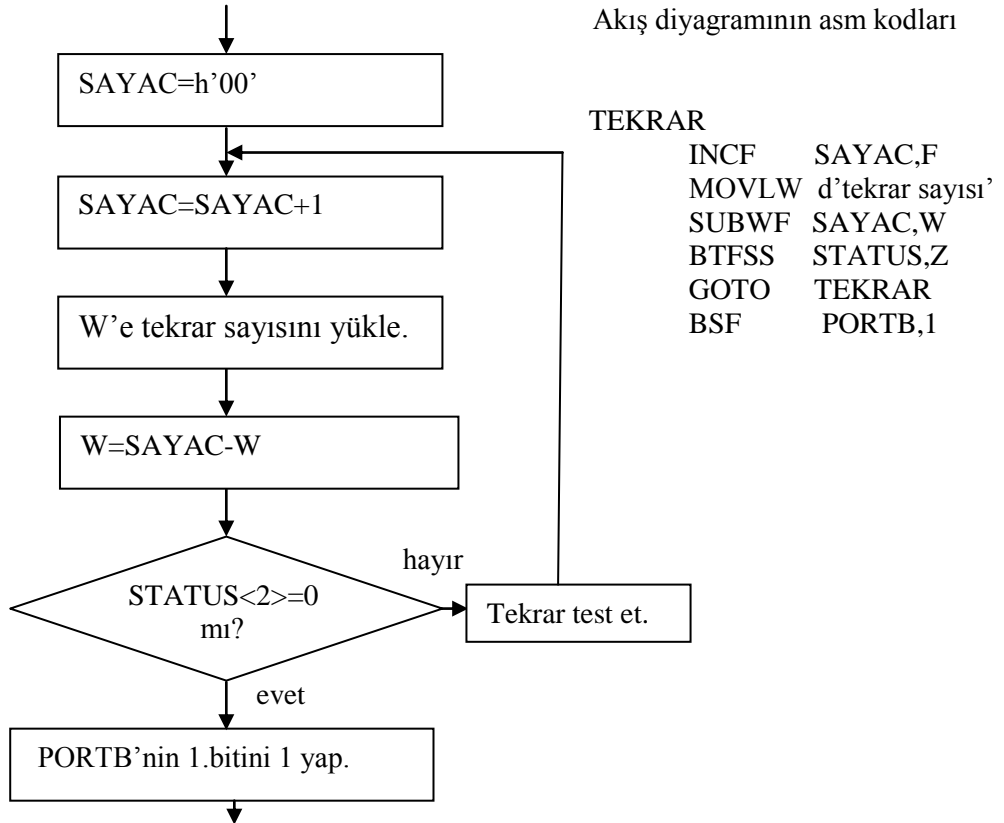
1.6.8. Karşılaştırma Yaparak Döngü Düzenlemek

SUBLW, SUBWF, INCF, DECF komutları kullanılarak da sayaçlar düzenlenebilir. Bu komutlar hakkında detaylı bilgi için “mikrodenetleyici komutları ” konusuna bakılmaldır.

Sayaç şu şekilde hazırlanır:

- Önce sayaç içerişi sıfırlanır.
- Her işlem tekrarında sayaç 1 artırılır(INCF komutu kullanılır.).
- Sayaç istenilen sayıya ulaştığında “STATUS” kayıtçısının Z biti BTFSZ komutu ile sorgulanarak program ya bitirilir ya da başka bir yere dallandırılır.

Şimdi de bu olayların akış diyagramı çizilsin.

Şekil 1.9: SUBWF komutu ile yapılan sayacın algoritması

Yukarıdaki program parçasında “SAYAC” değeri W’ye yüklenen ‘tekrar sayısına’ ulaştığında “SUBWF SAYAC”, W komut satırı icrasında “STATUS” kayıtçısının Z bayrağı 1 olacaktır ve B portunun 1.biti 1 yapılarak buna bağlı led yanacaktır. Burada dikkat edilmesi gereken konu, “GOTO TEKRAR” komut satırı, W’ye yüklenen d tekrar sayısından 1 eksik sayıda icra edilecektir. Yani MOVLW d’10’ yapıldıysa “GOTO TEKRAR” komut satırı 9 defa icra edilecektir.

1.6.9. Status Kayıtçısı

“STATUS” kayıtçısı ALU’nun aritmetik statüsünü, “RESET” statüsünü ve veri belleğinin küme seçim bitlerini içermektedir.

Herhangi bir kayıtla olduğu gibi “STATUS” kaydı herhangi bir komut için hedef olabilir. Eğer “STATUS” kaydı, Z, DC, veya C bitini etkileyen komutun hedefiyse o zaman bu üç bit üzerine yazma etkin değildir. Yani sadece okunabilir durumdadır. Bu bitler aygıtın lojik durumuna göre uygun olarak kurulmuş veya silinmiştir. Daha ötesinde, TO ve PD bitleri sadece okunabilir bitlerdir.

Örneğin, “CLRF STATUS” komutu yukarı üç biti temizleyerek Z bitini kuracaktır. Bu “STATUS” kaydından 000u uluu olarak çıkacaktır. (u=değişmeyen). “STATUS” kaydını değiştirmek için yalnızca BCF, BSF, SWAPF ve MOVWF kullanılmaktadır. Çünkü bu komutlar hiçbir statüs bitini etkilememektedir.

STATUS kaydı, Z, DC ve C bitini etkileyen komutun hedefi olduğu durumlarda bu üç bitin üzerine yazma etkisizdir.

Çıkartmalarda, C ve DC bitleri ödünç alan bitler olarak çalışmaktadır.

Aşağıda “STATUS” kayıtçısının her bir bitinin hangi durumlarda 1 ve 0 olacağı gösterilmiştir.

R/W-0	R/W-0	R/W-0	R-1	R-1	R/W-x	R/W-x	R/W-x
IRP	RP1	RP0	\overline{TO}	\overline{PD}	Z	DC	C
bit7					bit0		

Şekil 1.10: Status kaydı (03h, 83h adresi)

R= Okunabilir bit
W= Yazılabilir bit
N= POR resetindeki değer.
n=Bilinmez 1 ya da 0 olabilir.

Örneğin, 2.bit olan Z biti R/W-n ifadesiyle hem okunabilir hem de yazılabilir bir bit olduğunu, ayrıca güç reseti durumunda lojik seviyesi için bir şey söylenemeyeceği anlamını taşır. Ama 3.bitin güç reseti durumundaki lojik değeri 1’dir.

Bit 7: IRP: Bank kümesi seçim biti (dolaylı adresleme için kullanılır).

0: Bank 0,1 (h'00'-h'ff')

1:Bank 2,3 (h'100'-h'1ff')

IRP biti PIC16F87X serisinde kullanılmaktadır. 16CXX, 16F8X serisi mikrodenetleyicilerde kullanılmaz.

Bit 6-5: RP1:RPO: Bank seçim bitleri (Doğrudan adresleme için kullanılır.)

00:Bank 0

01:Bank 1

10:Bank 2

11:Bank 3

PIC16F84'te sadece bank 0 ve bank1 bulunduğu için bank seçimini sadece RP0 biti kullanılarak yapılır. Her bir bank 128 bayttır.

Bit 4:TO: Zaman aralığı biti (Time-out)

1= PIC'e enerji verildiğinde, CLRWDT komutuyla veya SLEEP'den güç verme durumuna geçirildiğinde 1 olur.

0= WDT süre aşımı işlemi gerçekleşmiş ise 0 olur.

Bit 3:PD: Güç kesme biti (Power down).

1= PIC'e enerji verildiğinde veya CLRWDT komutu ile olur.

0= SLEEP komutunun yürütülmesi ile olur.

Bit 2 :Z: Sıfır Bit (zero)

1= Aritmetik veya mantıksal işlemin sonucu sıfırdır.

0= Aritmetik veya mantıksal işlemin sonucu sıfır değildir.

Bit 1:DC: Dijit elde (Digit Carry/Borrow) biti. (ADDWF ve ADDLW komutları için)

1= Alt 4 bitin (1.dijit) 4. bitinde taşma meydana geldiğinde olur.

0= Alt 4 bitin (1.dijit) 4. bitinde taşma meydana gelmediğinde olur.

Bit 0 :C: Elde (Digit Carry/Borrow) biti. (ADDWF ve ADDLW komutları için)

1= Meydana gelen sonucun en önemli bitinden (7.bit) taşma olursa 1 olur.

0= Meydana gelen sonucun en önemli bitinden (7.bit) taşma olmazsa 0 olur.

RRF, RLF komutların yürütülmesi sırasında , bu bit, kaynak kaydındaki düşük veya yüksek değerlikli (MSB veya LSB) biti ile yüklenmektedir.

1.6.10. Zaman Geciktirme Döngüleri

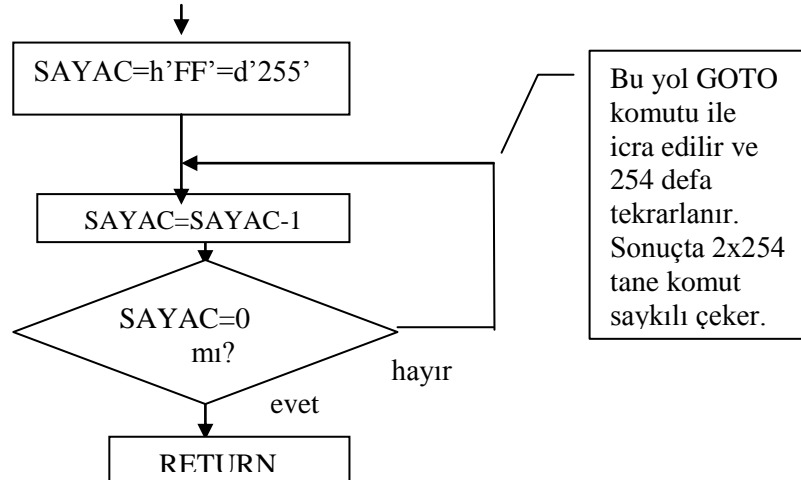
Bu konumuzda döngü gecikmelerinde geçen zamanın hesaplanmasını ve diğer komutları öğreneceğiz. Bunun için öncelikle dâhilî komut saykılı kavramını bilmemiz gerekir.

PIC16F84'e uygulanan 4 Mhz'lik osilatör sinyalinin 1 komutu icrası için 4 palsı gerekir. Dolayısıyla PIC'in 1 komutu icra etmek için kullandığı frekans, dışarıdan uygulanan sinyalin $\frac{1}{4}$ üne düşer ve 1 Mhz olur. İşte $F_{osc}/4$ değerindeki bu değere dâhilî komut saykılı denir. 1Mhz'lik sinyalin dâhilî komut peryodu da $1\mu S$ olacaktır. Bazı komutların icrası ise 2 komut saykılık zaman alır. Bu komutlar Tablo 1.1'de verilmiştir.

Komut	Komut saykılı
GOTO	2
RETURN	2
CALL	2
PC'ye veri yazan komutlar	2
DECFSZ	1 (Kayıtçı içindeki değer 0 değilse) 2 (Kayıtçı içindeki değer 0 ise)
RETLW	2
RETFIE	2
INCFSZ	1 (Kayıtçı içindeki değer 0 değilse) 2 (Kayıtçı içindeki değer 0 ise)
BTFSC	1 (Kayıtçı içindeki değer 0 değilse) 2 (Kayıtçı içindeki değer 0 ise)
BTFSS	1 (Kayıtçı içindeki değer 1 değilse) 2 (Kayıtçı içindeki değer 1 ise)

Tablo 1.1: 2 komut saykılı çeken komutlar

Tek döngü ile gecikme alt programının akış diyagramını çizip programı yazılsın ve maksimum ne kadarlık bir zaman gecikmesi yaptığı hesaplınsın.

Şekil 1.11: Tek döngülük zaman gecikmesi algoritması

GECIKME	MOVLW	h'FF'		;1 saykıl
		MOVWF	SAYAC	;1 saykıl
SAY		DECFSZ	SAYAC,F	;1x254+2 saykıl
		GOTO	SAY	;2x254 saykıl
		RETURN		;2 saykıl
<hr/>				
TOPLAM: 766 komut saykılı.				

Yukarıdaki hesaplamada dikkat edilmesi gereken nokta “DECFSZ” komutunun icrasıdır. “SAYAC” değeri ‘0’ olana kadar bu komut bir komut saykılı çekecektir. “SAYAC” değeri ‘0’ olunca ise 2 komut saykılı çeker. SAYAC sıfır olana kadar 254 defa komut icra edileceğinden toplamda bu komut (1x254+2=256) komut saykılı çekecektir.

Aynı şekilde “GOTO” komutu icrası 2 saykıl alır (Tablo 1.1). Bu komut proram sonuna kadar 254 defa icra edileceğinden toplam 2x254=508 komut saykılı çeker.

“GECIKME” alt programı sonunda ise toplan 766 komut saykılı süresi kadar bir gecikme olur . Şimdi de bu kadar saykılın 4 Mhz kristal osilatör kullanan bir PICC16F84’te ne kadar sürelik bir gecikme yapıldığı bulunsun.

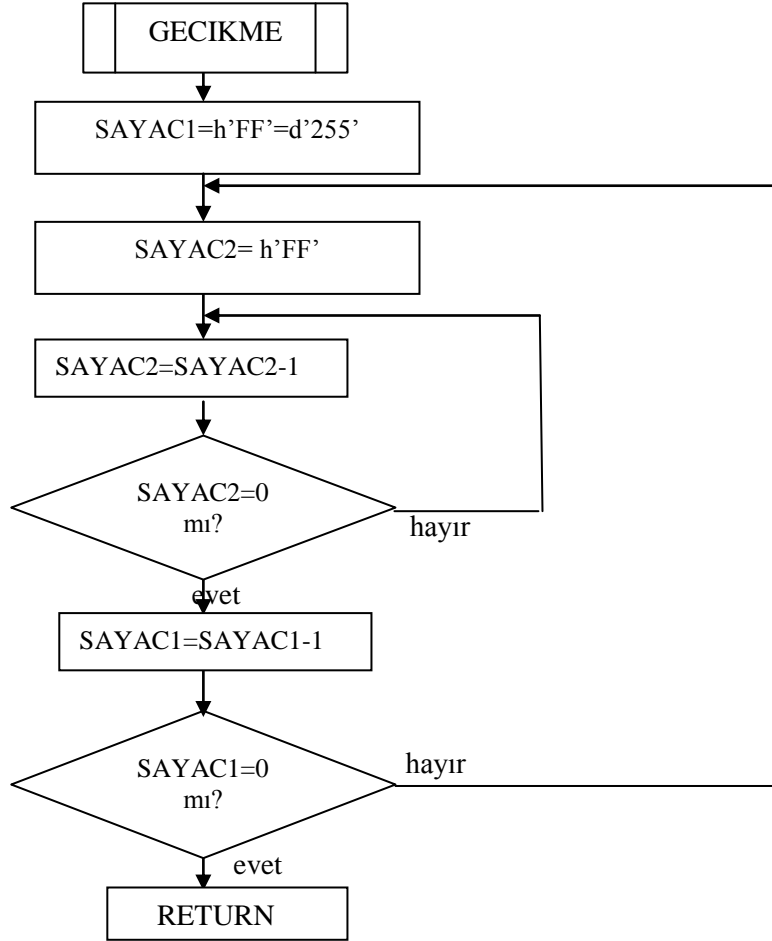
Osilatör frekansı 4Mhz ise dâhilî komut frekansı $F=F_{osc}/4$ olduğundan 1 Mhz olacaktır. O hâlde bir komut saykıl süresi,

$$t=1/f=1/1Mhz= 1\mu S \text{ olacaktır.}$$

“GECIKME” alt programının süresi ise $1\mu S \times 766 = 766\mu S = 0.766mS$ olacaktır. Bu süre tek döngü ile yapılabilecek maksimum zaman gecikmesidir.

Uygulamalarda tek döngü ile yeteri kadar gecikme yapılamadığı için, en az iki döngü yapmak gerekmektedir.

Aşağıda iki döngü ile yapılmış gecikme altprogramının akış diyagramı görülmektedir.

Şekil 1.12:Çift döngülük zaman gecikmesi algoritması

“GECİKME” alt programının assembly programı yazılıp geçen zaman bulsun.

Etiket	Komut	Saykıl
GECIKME	MOVLW D'255'	1
	MOVWF SAYAC1	1
DONGU1	MOVLW D'255'	255
	MOVWF SAYAC2	255
DONGU2	DECFSZ SAYAC2,F	255X255
	GOTO DONGU2	2X255X255
	DECFSZ SAYAC1,F	255
	GOTO DONGU1	2X255
	RETURN	2

Şekil 1.13: Çift döngülük zaman gecikmesi assembly programı

Burada SAYAC1 değerine M, SAYAC2 değerine N denilirse toplam saykıl sayısını yaklaşık $TSS=3MN+5M+4$ kadar bulunur. Buradaki 4 değeri rahatlıkla ihmal edilebilir.

Hatta çok hassas bir zamandan bahsedilmiyorsa 5M değeri de ihmal edilebilir. Eğer $M=N$ alınırsa $TSS=3M^2$ olarak sadeleştirilebilir. Maksimum zaman gecikmesi yapmak için sayaçlara d'225' yüklenmiştir. Yani $M=N=255$ 'tir. Bu durumda toplam komut saykıl sayısı yaklaşık olarak.

$$TSS=3 \times 255 \times 255 + 5 \times 255 + 4 = 196.354 \quad \text{çıkır.}$$

Eğer sadeleşmiş formül kullanılırsa

$$TSS=3M^2=3 \times 255^2=195.075 \quad \text{çıkır.}$$

Bu da 4 Mhz frekans için $196,35 \text{ mS} = 0.196$ saniye yaklaşık 0,2 saniye eder. Bu değer 2 döngü ile yapabileceğimiz maksimum gecikme süresidir. Şimdi de istenen bir gecikme değeri için sayaçlara yüklenilecek değerin nasıl bulunacağı görülsün. Örneğin, 2 döngülü bir gecikme ile 40 mS'lik bir zaman gecikmesi yapmak için kayıtlılara hangi değerler yüklenileceği bulunsun. Kolaylık bakımından sayaç değerleri aynı sayı ile yüklensin (PIC 16F84'in osc frekansı 4Mhz kabul edilecek.). Çözüm: $40 \text{ mS} = 40000 \mu\text{S}$ yapar. Bu da dâhilî komut saykıl süresi $1 \mu\text{S}$ olan bir PIC için $TSS=40000$ yapar. $TSS=3M^2$, $40000=3M^2$ ve $M=\sqrt{(4000/3)}=116$ desimal değeri bulunur.

Eğer PIC'inin osc frekansı 10Mhz olsaydı ne değışirdi?

Çok şey. Bu durumda dâhilî komut saykılı $f=F_{osc}/4=2,5 \text{ Mhz}$ ve $t=1/f=0.4 \mu\text{S}$ olurdu. $40 \text{ mS} = 40000 \mu\text{S}$ olduğundan bu sürenin geçmesi için gereken saykıl sayısı $TSS=40000/0.4=100000$ saykıl gerekir. $TSS=3M^2$, $100000=3M^2$ ve $M=\sqrt{(100000/3)}=183$ desimal değeri bulunur.

Bu bilgiler ışığında M'in bulunması için genel bir formül yazılırsa

$$M = \sqrt{\frac{GS \cdot F_{osc}}{12}}$$

bulunur. Burada; GS=Gecikme süresi(μS), süresi

F_{osc} =PIC'in osilatör frekansı (Mhz)

M=Sayaç değerini (desimal) ifade eder.

Yukarıdaki örnekleri bir bu formülle çözerek sonuçların aynı olduğu görülür. Şimdi de 3 döngülü bir gecikme alt programı yazılsın. $F_{osc}=4 \text{ Mhz}$ için toplam 50.070.529 mikrosaniye ve yaklaşık 50 saniye eder.

GEÇİKME				
	MOVLW	D*255*	1	1
	MOVWF	SAYAC1	1	1
DONGU1				
	MOVLW	D*255*	255	255
	MOVWF	SAYAC2	255	255
DONGU2				
	MOVLW	D*255*	255x255	65.025
	MOVWF	SAYAC3	255x255	65.025
DONGU3				
	DECFSZ	SAYAC3,F	255x255x255	16.581.375
	GOTO	DONGU3	2x255x255x255	33.162.750
	DECFSZ	SAYAC2,F	255x255	65.025
	GOTO	DONGU2	2x255x255	130.050
	DECFSZ	SAYAC1,F	255	255
	GOTO	DONGU1	2x255	510
	RETURN		2	2
				50.070.529

Şekil 1.14: Çift döngülük zaman gecikmesi assembly programı

Demek ki 3'lü döngü ile yeteri kadar zaman elde edilebilir.

Eğer 4'lü bir döngü düzenlenirse o zaman saatlerce sürecektir bir zaman gecikmesi elde etmek mümkün olur. Şimdi de bir tablo çizilerek dörtlü bir döngü hâlinde ne olabileceği görülsün.

GEÇİKME				
	MOVLW	D*255*	1	1
	MOVWF	SAYAC1	1	1
DONGU1				
	MOVLW	D*255*	255	255
	MOVWF	SAYAC2	255	255
DONGU2				
	MOVLW	D*255*	255x255	65.025
	MOVWF	SAYAC3	255x255	65.025
DONGU3				
	MOVLW	D*255*	255x255x255	16.581.375
	MOVWF	SAYAC4	255x255x255	16.581.375
DONGU4				
	DECFSZ	SAYAC4,F	255x255x255x255	4.228.250.600
	GOTO	DONGU4	2x255x255x255x255	8.456.501.200
	DECFSZ	SAYAC3,F	255x255x255	16.581.375
	GOTO	DONGU3	2x255x255x255	33.162.750
	DECFSZ	SAYAC2,F	255x255	65.025
	GOTO	DONGU2	2x255x255	130.050
	DECFSZ	SAYAC1,F	255	255
	GOTO	DONGU1	2x255	510
	RETURN		2	2
				12.767.985.129

Şekil 1.15: Çift döngülük zaman gecikmesi assembly programı

Sonuç olarak 12.767 bir gecikme elde edilir. Bu da 212 dakika ve yaklaşık 3.5 saatlik bir gecikme olur. Bu yaklaşık 255 X50 saniye demektir, burada ilk 255 yerine decimal 100 girilirse 100X50 saniye yani 5000 saniye elde edilir, bu da 83 dakika eder. 1 girilirse 50 sn. 10 girilirse 8.3 dakika elde edilir. İlk 255 sayısı yerine 1'den 255'e kadar değişen rakamlar girildiğinde 4'lü bir döngü için 50 sn.den 3.5 saate kadar uzanan bir zaman gecikmesi elde edilir. Tek ve iki döndüdeki gibi istenirse 3'lü ve 4'lü döngülerde formülize edilebilir. 5'li bir döngü hâlinde ise bu zaman bir ay (900 saat) civarındadır.

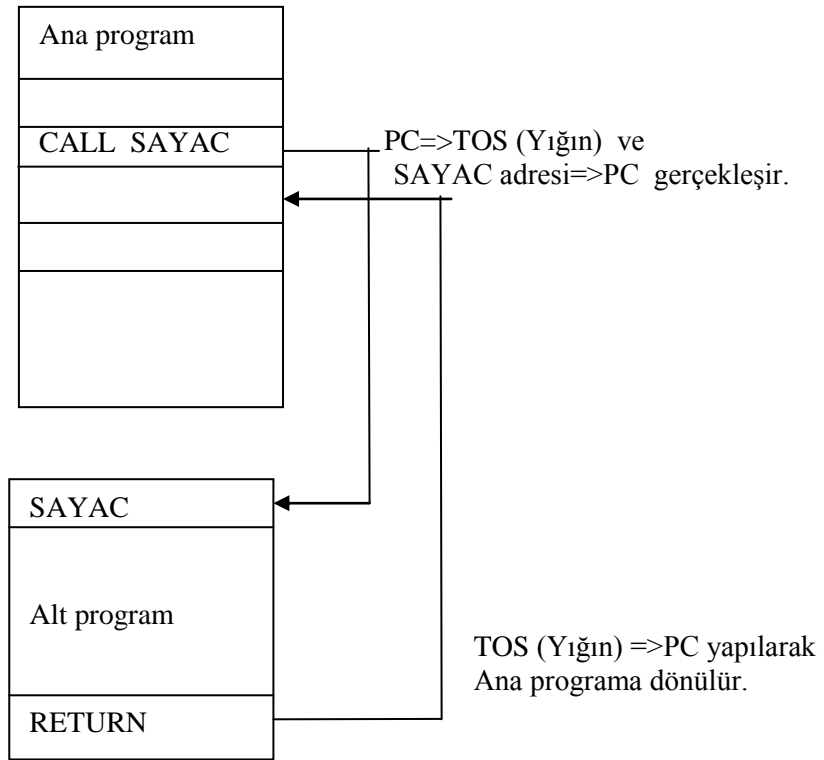
1.6.11. Altprogramlar

Program içerisinde defalarca tekrar edilmesi gereken komut dizilerini sürekli yazmak yerine, bu komut dizilerini altprogramlar şeklinde yazarak hem bellek alanından tasarruf edilmiş olur hem de program sadelik kazanır. Altprogramlar ana programdan CALL komutu ile çağrılır ve altprogramın çalışması bittikten sonra ana programa "RETURN" komutu ile dönüş sağlanır.

Altprogramlar iki çeşittir:

- CALL komutu ile çağrılan altprogramlar
- Kesme altprogramları (Kesme alt programları "Kesme alt programlarının düzenlenmesi" konusunda işlendiğinden burada işlenmemiştir.)

Bir alt programın çalışmasını şematik olarak Şekil 1.16' daki gibi gösterilebilir.

Şekil 1.16: Alt program kurgusu

Yukarıdaki şekilde şunlar dikkati çekmiş olmalıdır:

- CALL komutundan sonra alt programın isimi yazılarak altprogramı çağrılır. Burada alt programın ismi SAYAC'tır.
- Alt program çağrıldığında program sayıcı (PC) kayıtçısının içeriği (yani geri dönüş adresi) yığına (TOS) itilir ve SAYAC altprogram adresi PC'ye yazılır. Bu olay mikrodenetleyici tarafından otomatik olarak gerçekleşir. Böylece altprograma dallanma gerçekleşmiş olur.
- Altprogramın çalıştırılması bittikten sonra RETURN komutu ile ana programa dönüş sağlanır. Çünkü RETURN komutu, daha önce yığına itilmiş geri dönüş adresini PC'ye tekrar yükler.
- Ayrıca altprogram içinde başka altprogramlar da çağrılabilir.

Sıradaki "Bit pozisyonlarını sola kaydırma" konumuzda led.asm programında bir gecikme altprogramı kullanılmıştır.

1.6.12. Bit Kaydırma

1.6.12.1. Bit Pozisyonlarını Sola Kaydırma

Bit pozisyonlarını sola kaydırmak için RLF komutunu kullanılır. Bu komut belirlenen bir kayıtçı içerisindeki bitleri her defasında 1 bit sola kaydırır. Detaylı bilgi için mikrodenetleyici komutları konusunda RLF komutu incelenebilir.

Örnek: PORTB'ye bağlı 8 led sırayla periyodik olarak yansın. Şöyle ki PORTB<0>'dan PORTB<7>'ya doğru tek bit sırayla yansın ve 7. bittten sonra işlem başa dönsün.

```
=====led.asm=====
LIST          P=16F84
INCLUDE      "P16F84.INC"
SAYAC1      EQU    h'0C'
SAYAC2      EQU    h'0D'
CLRF        PORTB
BSF         STATUS,5
CLRF        TRISB
BCF         STATUS,5

BASLA
BCF         STATUS,0 ;Elde biti sıfırlandı.
MOVLW      h'01'    ;ilk değeri yükle ve
MOVWF      PORTB   ;B portundan çıkar.

TEKRAR
CALL       GECIKME ;2.değer için bekle.
RLF        PORTB,F ;sola kaydır
BTFSS     STATUS,0 ;C=1 mi?
GOTO      TEKRAR  ;hayır.TEKRAR'a dallan.
GOTO      BASLA   ;evet.BASLA'ya dallan.
```

tanımlamaların yapıldığı bölüm

B portu çıkış olarak ayarlandı.

Ana Program

```

GECIKME
DON1      MOVLW      h'FF'
          MOVWFSAYAC1
DON2      MOVLW      h'FF'
          MOVWF      SAYAC2
          DECFSZ     SAYAC2,F
          GOTO       DON2
          DECFSZ     SAYAC1,F
          GOTO       DON1
          RETURN
          END

```

} GECİKME altprogramı.

1.6.12.2. Bit Pozisyonlarını Sağa Kaydırma

Bit pozisyonlarını sağa kaydırmak için RRF komutunu kullanılır. Bu komut belirlenen bir kayıtçı içerisindeki bitleri her defasında 1 bit sağa kaydırır. Detaylı bilgi için mikrodenetleyici komutları konusunda RRF komutu incelenebilir.

Örnek: PORTB'ye bağlı 8 led kara şimşek düzeninde yansın. Yani PORTB<0>'dan PORTB<7>'ya doğru tek bit sola doğru sırayla yansın ve 7. bitten sonra işlem sağa doğru dönsün ve bu işlemler periyodik olarak tekrarlınsın.

;====karaşimsek.asm=====

```

LIST      P=16F84
INCLUDE   "P16F84.INC"
SAYAC1   EQU  h'0C'
SAYAC2   EQU  h'0D'
CLRF     PORTB
BSF      STATUS,5
CLRF     TRISB
BCF      STATUS,5
BCF      STATUS,0 ;Elde biti sıfırlandı.
MOVLW    h'01'    ;ilk değeri yükle ve
MOVWF    PORTB    ;B portundan çıkar.

```

} tanımlamaların yapıldığı bölüm

} B portu çıkış olarak ayarlandı.

SOL

```

CALL     GECIKME ;Yeni değer için bekle.
RLF      PORTB,F ;sola kaydır
BTFSS    PORTB,7 ;PORB<7>=1 mi?
GOTO     SOL     ;hayır.SOL'a dallan.

```

SAG

```

CALL     GECIKME ;evet. Yeni değer için bekle.
RRF      PORTB,F ; sağa kaydır.

```

```

    BTFSS    PORTB,0    ; PORB<0>=1 mi?
    GOTO     SAG        ;hayır.SAG'a dallan.
    GOTO     SOL        ;evet.SOL'a dallan,

GECIKME
    MOVLW   h'FF'
    MOVWF   SAYAC1
DON1
    MOVLW   h'FF'
    MOVWF   SAYAC2
DON2
    DECFSZ  SAYAC2,F
    GOTO    DON2
    DECFSZ  SAYAC1,F
    GOTO    DON1
    RETURN
    END

```

} GECİKME alt programı

1.6.12.3. Bit Pozisyonlarını Tersleme

COMF komutu bir kayıtçı içerisindeki bitleri tersine çevirir (complement). Detaylı bilgi için mikrodenetleyici komutları konusunda COMF komutunu incelenebilir. Bu komut, 2'li tümlleme yöntemiyle çıkarma işlemi yaparken bazı mantıksal devre çözümlerine, ışık şovları tasarlarken işe yarayabilir.

Örnek: PORTB'ye bağlı 8 ledleri dönüşümlü olarak ilk önce ilk 4 bitindeki, sonrada son 4 bitindeki ledleri yakan program yazılsın.

```

;====TERSLE.asm=====
    LIST    P=16F84
    INCLUDE "P16F84.INC"
    SAYAC1  EQU  h'0C'
    SAYAC2  EQU  h'0D'
    CLRF    PORTB
    BSF     STATUS,5
    CLRF    TRISB
    BCF     STATUS,5
    MOVLW   h'0F'
    MOVWF   PORTB
TERSLE
    CALL    GECIKME
    COMF    PORTB,F
    GOTO    TERSLE

```

} tanımlamaların yapıldığı bölüm

} B portu çıkış olarak ayarlandı.

;ilk değeri yükle ve ;B portundan çıkar.

;Yeni değer için bekle.
;PORTB'yi tersle.
; sağa kaydır.

```

GECIKME
    MOVLW      h'FF'
    MOVWFSAYAC1
DON1
    MOVLW      h'FF'
    MOVWF      SAYAC2
DON2
    DECFSZ    SAYAC2,F
    GOTO      DON2
    DECFSZ    SAYAC1,F
    GOTO      DON1
    RETURN
    END

```

} GECIKME alt programı

1.6.13. Mantıksal İşlemler

Mantıksal işlem komutları bir kayıtçındaki istenilen bitleri değiştirmek (maskelemek veya kurmak), test etmek amacıyla kullanılır. Bu komutlar ANDLW, ANDWF, IORLW, IORWF, XORLW, XORWF ve COMF komutlarıdır. Detaylı bilgi için mikrodenetleyici komutları konusunda bu komutları incelenebilir.

1.6.13.1. İstenen Bitleri Sıfırlamak

ANDLW komutu W kayıtçı içerisinde bulunan istenilen bitleri sıfırlamak (maskelemek) için kullanılır. Burada sonuç daima W kayıtçısındadır.

Örneğin, W kayıtçısındaki 3. ve 4. bitlerini diğer bitleri değiştirmeden sıfırlamak (meskelemek) isteniyor. Bunun için kullanılacak komut satırı,

```
ANDLW      h'E7' ; olmalıdır.
```

Burada sabit h'E7' olarak kuruldu. Çünkü;

$$\begin{array}{l} W = b(\text{xxxx xxxx}) \\ \underline{\text{AND } h'E7' = b'1110 0111'} \\ W = b'xxx0 0xxx' \text{ olur.} \end{array}$$

Sonuçta W kayıtçısındaki 3. ve 4. bitleri diğer bitler değiştirilmeden sıfırlanmış (meskelemek) oldu. Burada dikkat edilmesi gereken maskelenecek bitler 0, diğer bitler 1 ile AND'lenecek şekilde sayı seçilmelidir (h'E7').

ANDWF komutu da maskelemek için kullanılabilir. Ancak bu komutta maskeleme için kullanılan değer sabit bir sayıdan değil, bir dosya kayıtçısından (f) alınır ve sonuç değer hedef (d) bitine göre W yada F kayıtçısındadır.

“Çevrim tablolarının kullanım yerleri ve kullanımı” konusunda verilen hex.asm programında da bu komutun kullanımı görülebilir.

1.6.13.2. İstenen Bitleri Bire Çevirmek

IORLW komutu W kayıtçı içerisinde bulunan istenilen bitleri 1 yapmak (kürmek) için kullanılır. Burada sonuç daima W kayıtçısındadır.

Örneğin, W kayıtçısındaki 3. ve 4. bitlerini diğer bitleri değiştirmeden 1 yapmak istiyoruz Bunun için kullanacağımız komut satırı,

IORLW h'18' ; olmalıdır.

Burada sabit h'18' olarak kuruldu. Çünkü;

$$\begin{aligned} W &= b'xxxx\ xxxx' \\ \text{OR } \underline{h'18' = b'0001\ 1000'} \\ W &= b'xxx1\ 1xxx' \text{ olur.} \end{aligned}$$

Sonuçta W kayıtçısındaki 3. ve 4. bitleri diğer bitler değiştirilmeden sıfırlanmış (meskelemek) oldu. Burada dikkat edilmesi gereken kurulacak bitler 1, diğer bitler 0 ile OR'lanacak şekilde sayı seçilmelidir (h'18').

IORWF komutu da maskelemek için kullanılabilir. Ancak bu komutta maskeleme için kullanılan değer sabit bir sayıdan değil, bir dosya kayıtçısından (f) alınır ve sonuç değer hedef (d) bitine göre W ya da F kayıtçısındadır.

1.6.13.3. İstenen Bitleri Terslemek

XORLW komutu W kayıtçı içerisinde bulunan istenilen bitleri terslemek için kullanılır. Burada sonuç daima W kayıtçısındadır.

Örneğin, W kayıtçısındaki değer h'4C' olsun. W'nin 3. ve 4. bitlerini diğer bitleri değiştirilmeden terslenmek isteniyor . Bunun için kullanılacak komut satırı,

XORLW h'18' ; olmalıdır.

Burada sabit h'18' olarak kuruldu. Çünkü;

$$\begin{aligned} W &= b'0100\ 1100' \\ \text{XOR } \underline{h'18' = b'0001\ 1000'} \\ W &= b'0101\ 0100' \text{ olur.} \end{aligned}$$

Sonuçta W kayıtçısındaki 3. ve 4. bitleri diğer bitler değiştirilmeden sıfırlanmış (meskelemek) oldu. Burada dikkat edilmesi gereken terslenecek bitler 1, diğer bitler 0 ile XOR'lanacak şekilde sayı seçilmelidir (h'18').

XORWF komutu da maskelemek için kullanılabilir. Ancak bu komutta maskeleme için kullanılan değer sabit bir sayıdan değil, bir dosya kayıtçısından (f) alınır ve sonuç değer hedef (d) bitine göre W ya da F kayıtçısındadır.

1.6.13.4. Bir Baytlık İki Veriyi Karşılaştırmak

W kayıtçısının bir baytlık sabit bir veriyle aynı olup olmadığını test etmek için XORLW komutu kullanılabilir. Benzer şekilde W kayıtçısının, bir dosya kayıtçısı içeriği ile aynı olup olmadığını test etmek için de XORWF komutu kullanılabilir. Eğer veriler eşit ise "STATUS" kayıtçısındaki sıfır bayrağı (Z) 1 olur. İşte bu biti test ederek verilerin aynı olup olmadığını kontrol edilebilir.

Örneğin, B portundaki değer h'4C' olup olmadığını test etmek için gereken program parçası yazılsın. Bunun için kullanılacak komut satırı,

```
MOVLW    h'4C'      ;W= h'4C'
TEST_PORTB
XORWF    PORTB,F    ;PORTB=(PORTB XOR W)
BTFSS    STATUS,2   ;STATUS<2>=1 mi? (Z=1 mi?)
GOTO     TEST_PORTB; hayır.Tekrar test et.
DEVAM
MOV      .....
        .....
        .....
```

XORLW ve XORWF komutlarıyla sadece verilerin eşit olup olmadığı testi yapılabilir.

Bu işlem için istenirse SUBLW ve SUBWF komutları da kullanılabilir. Ayrıca bu iki komutla büyük / küçük mü? testleri de yapılabilir.

1.6.13.5. Bir Baytlık Veriyi Sıfır ile Karşılaştırmak

W kayıtçısının içeriğindeki 1 baytlık verinin '0' olup olmadığını anlamak için h'00' sabit verisiyle OR'lanır. Bu işlem için IORLW komutu kullanılır.

Bir kayıtçının (f) içeriğindeki 1 baytlık verinin '0' olup olmadığını anlamak için önce W kayıtçısına h'00' sabit verisi yüklenir. Sonrada W ile F kayıtçısı OR'lanır. Bu işlem için ise IORWF komutu kullanılır.

OR'lama sonucunda sonuç 0 ise STATUS'un 2. biti (Z) 1, değilse 0 olacaktır. Bu biti kontrol ederek program yönlendirilebilir.

Örneğin, W kayıtçısının 0 olup olmadığı aşağıdaki gibi test edilebilir:

```
TEST_W    IORLW    h'00'      ;W=(W OR h'00')
          BTFSS    STATUS,Z   ;Sonuç sıfır mı? (Z=1 mi?)
          GOTO     TEST_W    ;hayır.Tekrar kontrol et.
DEVAM     .....           ;evet.Programın devamı.....
```

1.6.14. Aritmetik İşlemler

PIC'ler bazı aritmetik işlemlerin yapılmasına da izin verir. Bu modülde 8 ve 16 bitlik sayıların toplanması ve çıkarılması görülecektir. Bunun için ADDLW, ADDWF, SUBLW, SUBWF komutlarını kullanılacağından, “mikrodenetleyici komutları” konusunda ilgili komutların incelenmesi yerinde olacaktır.

1.6.14.1. 8 Bit Toplama

8 bitlik (1 Bayt) lik iki veri iki şek ilde toplanabilir:

- W kayıtçısı ile sabit bir sayı toplanır, sonuç W kayıtçısındadır (ADDLW).
- W kayıtçısı ile dosya kayıtçısı (f) toplanır, sonuç hedef kayıtçısındadır (ADDWF).

İki sayının toplamından elde edilen sonuç h'FF'den büyükse taşma olacağı için “STATUS” kayıtçısındaki elde bayrağı (C) 1 olacaktır.

Örnek: Önce W kayıtçısına h'25' değerini yükleyip daha sonrada W ile h'A3' sabiti toplayan program parçası yazılsın. Elde bayrağının durumunu bulunuz.

```
MOVLW    h'25'    ;W= h'25'
ADDLW    h'A3'    ;W= h'25'+ h'A3'= h'C8' olur. Taşma olmağından
C=0'da kalır.
```

Örnek: Önce W kayıtçısına h'7A' değerini, TOPLAM kayıtçısına da h'DD' yükleyip daha sonrada W ile TOPLAM kayıtçılarını toplayan ve sonucu TOPLAM kayıtçısına kaydeden program parçası yazılsın. Elde bayrağının durumunu bulunuz.

```
MOVLW    h'DD'    ;W= h'DD'
MOVWF    TOPLAM   ;TOPLAM= h'DD'
MOVLW    h'7A'    ;W= h'7A'
ADDWF    TOPLAM,1 ;TOPLAM= h'DD'+ h'7A'= h'57'
```

Taşma olduğundan C=1 olur. Sonucun C bitinin dikkate alınmaması durumunda yanlış olacağına dikkat edilmelidir.

1.6.14.2. 16 Bit Toplama

Kayıtçılar 1 baytlık oldukları için 16 bitlik (2 bayt) verilerin toplanması için 2 kayıtçı kullanmak gerekecektir. 2 baytlık veri 0-65535 onlu sayıları ifade edebilecektir. Bu işlemi yapmak için,

- Toplanacak iki sayının önce alt (LSB) baytları toplanır.
- Eğer alt baytların toplamından elde oluştursa üst baytlardan birine 1 eklenir.
- Üst baytlar toplanır.

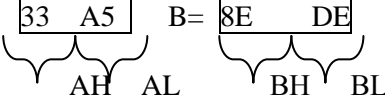
Örnek: A= h'33A5' ve B= h'8EDE' sayılarını toplayan sonucu C adında bir kayıttıya atan program parçası yazılsın.

Çözüm: A=

33	A5
----	----

 B=

8E	DE
----	----

 şeklinde sayıları yüklemek için 4 kayıttı gerekiyor. Ayrıca sonucun bulunacağı kayıttı da CH ve CL olarak 2 tane olmalıdır.

MOVLW	h'A5'	;W= h'A5'	} sayılar kayıttılara yükleniyor.
MOVWF	AL	;AL= h'A5'	
MOVLW	h'33'	; W= h'33'	
MOVWF	AH	; AH= h'33'	
MOVLW	h'DE'	; W= h'DE'	
MOVWF	BL	; BL= h'DE'	
MOVLW	h'8E'	; W= h'8E'	
MOVWF	BH	; BH= h'8E'	
TOPLA	MOVF	AL,0	;W=AL
	ADDWF	BL,0	;W=BL+W(AL)
	MOVWF	CL	;Sonucun düşük baytı
	BTFS	STATUS,0	;C=0 mi?
	INCF	BH,1	;Hayır(C=1) BH'ı 1 arttır.
	MOVF	AH,0	;Evet. W=AH
	ADDWF	BH,0	;W=BH+W(AH)
	MOVWF	CH	;Sonucun yüksek baytı.

1.6.14.3. 8 Bit Çıkarma

8 bitlik (1 Bayt) lik iki veri iki şekilde çıkarılabilir:

- Sabit bir sayıdan W kayıttısı çıkarılır, sonuç W kayıttısındadır (SUBLW).
- Dosya kayıttısı (f) içeriğinden W kayıttısı çıkarılır, sonuç hedef kayıttısındadır (SUBWF).
- Çıkarma işlemi yapılırken çıkarılacak sayının tersi alınıp 1 eklenir (2'li tümleyeni alınır). Daha sonra her iki sayı da toplanır. PIC bu olayı otomatik olarak kendi yapar. Bu nedenle küçük sayıdan büyük sayı çıkarılırsa C=0 (sonuç negatif), büyük sayıdan küçük sayı çıkarılırsa veya sayılar eşit ise C=1 (sonuç pozitif) olur. Yalnız küçük sayıdan büyük sayı çıkarılırsa gerçek sonucu bulmak için, sonucun 2'li tümleyeni alınmalıdır. Bu programcının sorumluluğundadır.

Örnek: Önce W kayıttısına h'25' değerini yükleyip daha sonrada h'A3'sabitinden W'yi çıkaran program parçası yazılsın. Elde bayrağının durumunu bulunuz.

```
MOVLW    h'25'    ;W= h'25'
SUBLW    h'A3'    ;W= h'A3'-h'25' = h'7E' olur.
```


MOVWF	CL	;Sonucun düşük baytı
BTFSS	STATUS,0	;C=1 mi?
DECF	BH,1	;Hayır (C=0) BH'ı 1 Azalt.
MOVF	AH,0	;Evet. W=AH
SUBWF	BH,0	;W=BH-W(AH)
MOVWF	CH	;Sonucun yüksek baytı

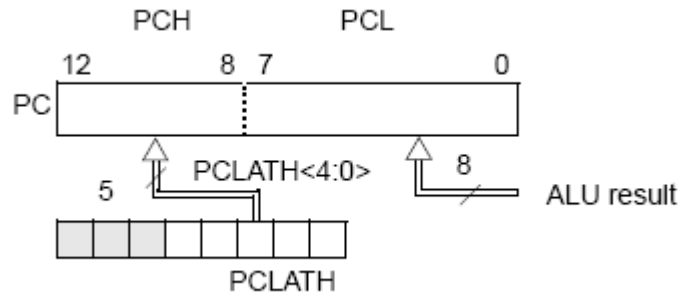
1.6.15. Çevrim Tabloları

1.6.15.1. Çevrim Tabloları

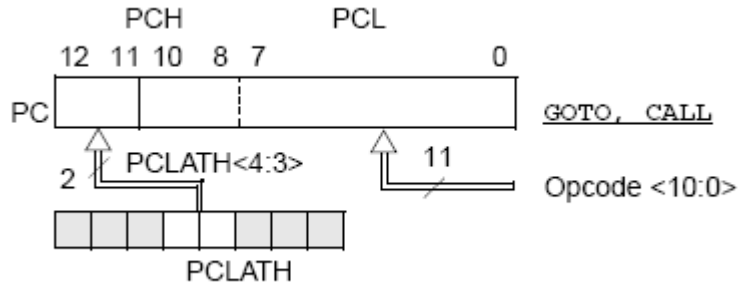
Çevrim tabloları sıralı değer alma işlemleri gereken yerlerde kullanılır. Bu şekilde bir kod başka bir koda çevrilebilir. Örneğin, B portuna bağlanan 7 segment display üzerinde hexadesimal karakterler görmek isteniyor. Çevrim tablosunda hexadesimal koda karşılık gelen uygun kodu B portuna göndermek gerekir. Ya da bir adım motorunu belirli bir şekilde döndürmek için porta bağlanmış step motoruna sıralı ikili değerleri göndermek gerekir. Bu tip durumlarda çevrim tablolarından faydalanılır.

1.6.15.2. Çevrim Tablolarının Kullanım Yerleri ve Kullanımı

Çevrim tablolarının kullanımı için PC'nin (program counter) yapısının iyice anlaşılmasında fayda olacaktır. Program sayacı (PC), 13 bit genişliğindedir. Düşük byte PCL registeri, okunabilir ve yazılabilir bir kayıtçı olup belleğin h'02' adresinde yer alır. PC'nin yüksek byte'ı, PCLATH registerinden gelir ve direkt olarak okunamaz ya da yazılamaz. PCLATH (PC latch high) registeri PC<12:8> için bir tutma registeridir ve PIC'e gerilim uygulandığında (power on reset) tüm bitleri '0'dır. PC yeni bir değerle yüklendiği zaman PCLATH'ın içeriği program sayacının üstteki byte'ına transfer edilir. Bu olay PCL'ye yazılımda CALL veya GOTO esnasında olur. PC'nin yüksek bitleri PCLATH'dan yüklenmiştir. Bu olaylar şekil 1.17 ve şekil 1.18'de gösterilmiştir.

Şekil 1.17: Hedefi PCL kayıtçısı olan komutların PC'yi yüklemesi

Şekil 1.18: GOTO ve CALL komutlarının PC'yi yüklemesi

“GOTO” ve “CALL” komutlarıyla kullanılan 11 bitlik adreslemeler 2 KB’lık program belleği bulunan PIC’lerde (16FCxxx ve 16Fxx) herhangi bir adrese erişim için yeterlidir ($2^{11}=2\text{KB}$). 1KB belleği olanlarda (16F84) ise 10 bit yeterlidir ($2^{10}=1\text{KB}$).

Çevrim tablolarının kullanımı için ayrıca RETLW komutunun da iyice anlaşılması gerekir. Bu komut RETURN komutu gibi anaprograma dönüşü sağlar. Tek fark dönüş esnasında W kayıtçısına bir sabit sayı yükler.

Örnek: B portunun uçlarına bağlı 7 segment display in 0-F arasında saydıran program yazılsın.

Çözüm: Öncelikle hexadesimal koddan 7 segment display koduna dönüşüm tablosu çıkarılmalıdır.

Hexadesimal sayı	7 segmentte görülecek	7 segment Sayı	7 segment kodu uçlarındaki veri
00	0	00111111	3F
01	1	00000110	06
02	2	01011011	5B
03	3	01001111	4F
04	4	01100110	66
05	5	01101101	6D
06	6	01111101	7D
07	7	00000111	07
08	8	01111111	7F
09	9	01101111	6F
0A	A	01110111	77
0B	B	01111100	7C
0C	C	00111001	39
0D	D	01011110	5E
0E	E	01111001	79
0F	F	01110001	71
Nokta	.	10000000	80

Şimdi de program yazılsın. Programın “tablodan değer alma ve gecikme altprogramına dallan” bölümünde şu olaylar gerçekleşir:

“AND” komut satırındaki ifade ile W’nin üst 4 biti maskelendi. Dolayısıyla “SAYAC” değeri h’F’=15 değerini geçemez [0-15] arası sayar ve her sayıda tablodan bir değer alıp B portuna bağlı 7 segment displayde göstererek “GECİKME” alt programına dallanır.

;====hex.asm=====

```

LIST    P=16F84
INCLUDE "P16F84.INC"
SAYAC1 EQU  h'0C'
SAYAC2 EQU  h'0D'
SAYAC   EQU  h'0E'
CLRF   PORTB
BSF    STATUS,5
CLRF   TRISB
BCF    STATUS,5
MOVLW  h'00'
MOVWF  SAYAC

```

tanımlamaların yapıldığı bölüm

B portu çıkış olarak ayarlandı.

SAYAC sıfırlandı.

TEKRAR

```

MOVF    SAYAC,W
ANDLW  b'00001111'
CALL   HEX_7SEGMENT
MOVWF  PORTB
INCF   SAYAC,F
CALL   GECIKME
GOTO   TEKRAR

```

tablodan değer al ve gecikme altprogramına dallan.

HEX_7SEGMENT

```

ADDWF  PCL,F           ;PCL= W(SAYAC)
RETLW  h'3F'           ;0
RETLW  h'06'           ;1
RETLW  h'5B'           ;2
RETLW  h'4F'           ;3
RETLW  h'66'           ;4
RETLW  h'6D'           ;5
RETLW  h'7D'           ;6
RETLW  h'07'           ;7
RETLW  h'7F'           ;8
RETLW  h'6F'           ;9
RETLW  h'77'           ;A
RETLW  h'7C'           ;B
RETLW  h'39'           ;C
RETLW  h'5E'           ;D
RETLW  h'79'           ;E
RETLW  h'71'           ;F

```

hexadesimalden 7 segment “display”e dönüşüm tablosu

GECİKME			
	MOVLW	h'FF'	} GECİKME altprogramı
	MOVWF	SAYAC1	
DON1			
	MOVLW	h'FF'	
	MOVWF	SAYAC2	
DON2			
	DECFSZ	SAYAC2,F	
	GOTO	DON2	
	DECFSZ	SAYAC1,F	
	GOTO	DON1	
	RETURN		
	END		

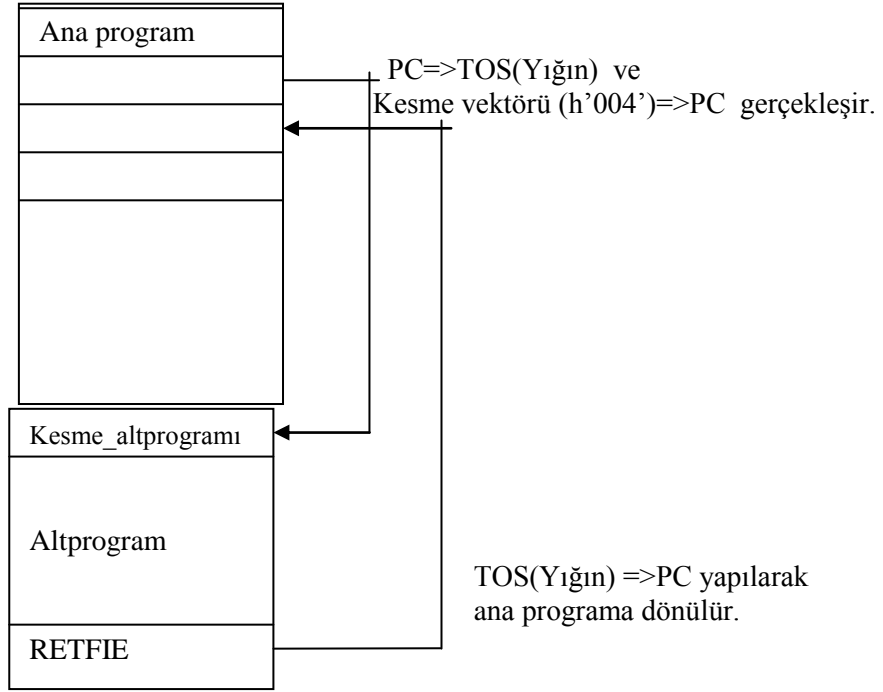
1.6.16. Kesmeler

Mikrodenetleyicilerle yeni çalışmaya başlayanlar kesme (interrupt) kelimesini duymalarına rağmen kullanımlarının zor olduğu düşüncesiyle programları içersinde kullanmaktan çekinir. Oysa öğrenilmesi ve uygulaması pek de zor olmayan kesme altprogramları kullanarak program içerisinde kullanılacak komut sayısı azaltılabilir ve bir çok mantıksal karışıklıklar önlenebilir.

1.6.16.1. Kesme

Kesme işlemini günlük hayattan bir örnek vererek açıklayalım. Mesela yemek yiyorsunuz ve telefon çaldı. Ne yaparsınız? Yemek yemeyi bir süre için bırakır, telefona bakar sonra dönüp yemek yemeye devam edersiniz. İşte günlük hayatta karşılaştığınız bir kesme. Asıl işiniz yemek yeme olayı iken ihtiyaçtan (telefon çalması) dolayı asıl işinizi bırakıp diğer bir işi yaptınız (telefona bakma) ve geri dönüp asıl işinizde kaldığınız yerden devam ettiniz.

Mikrodenetleyicilerdeki kesme olayı yukarıdaki örneğe oldukça benzerdir. Kesme, mikrodenetleyicilerin herhangi bir kesme kaynağından gelen sinyal nedeniyle çalışmakta olan programı bırakması ve önceden hazırlanan kesme altprogramını çalıştırması olayıdır. Alt programın çalışması bittikten sonra ana program kaldığı yerden itibaren tekrar çalışmasına devam eder.

Şekil 1.19: Kesme alt program kurgusu

1.6.16.2. INTCON Kayıtçısı (Kaydedicisi)

“INTCON” registerı, bütün kesme kaynakları için olan çeşitli yetkilendirici bitleri içeren, okunabilir ve de yazılabilir türde bir registerdır.

Aşağıda PIC16F8X mikrodenetleyicisi için INTCON kayıtçısının her bir bitinin hangi durumlarda 1 ve 0 olacağı gösterilmiştir:

R/W-0	R/W-0	R/W-0	R/W-0	R/W-0	R/W-0	R/W-0	R/W-x
GIE	EEIE	TOIE	INTE	RBIE	TOIF	INTF	RBIF

bit7

bit0

R = Okunabilir bit.

W = Yazılabilir bit.

-n = Güç reseti (POR reset) durumundaki bit değeri.

bit 7: **GIE**:Global kesme biti yetkisi.

1=Tüm kesmelere yetki verir.

0=Tüm kesmeleri yetkisizleştirir.

bit 6: **EEIE**:EEPROM belleğe yazma işlemi tamamlama kesim yetki biti.

1= EEPROM yazma tamamlama kesmesine yetki verir.

0= EEPROM yazma tamamlama kesmesine yetkiyi kaldırır.

- bit 5: **TOIE**: TMR0 sayıcı taşma (Overflow) kesmesi yetki biti.
1=TMR0 kesmesini yetkilendirir.
0=TMR0 kesmesine yetkiyi kaldırır.
- bit 4: **INTE**: RB0/INT hâricî kesmesi yetki biti.
1=RB0/INT kesmesine yetki verir.
0=RB0/INT kesmesine yetkiyi kaldırır.
- bit 3: **RBIE**: Port B (4,5,6ve 7. bitleri) değişiklik kesmesi yetki biti.
1= Port B değişiklik kesmesine yetki verir. Yani B portundaki değişiklikler kesme oluşturur.
0= Port B değişiklik kesmesine yetkiyi kaldırır.
- bit 2: **TOIF**: TMR0 sayıcısı taşması durum bayrağı.
1=TMR0 taşmıştır (Yazılımın içinden silinmesi gerekiyor.).
0=TMR0 taşmamıştır. Zaman aşımı yok.
- bit 1: **INTF**: RB0/INT hâricî kesme durum bayrağı.
1=RB0/INT kesmesi meydana gelmiştir.
0=RB0/INT kesmesi meydana gelmemiştir.
- bit 0: **RBIF**: Port B değişiklik bayrağı.
1=RB7:RB4 pinlerinden en az bir tanesinin durumu değişti (yazılım içinden silinmesi gerekiyor).
0=RB7:RB4 pinlerinden hiç bir tanesinde durum değişikliği yoktur.

1.6.16.3. Kesme Kaynakları

Kesme kaynakları mikrokontrolür ailesine bağlı olarak farklılık gösterir. Aşağıda PIC 16F8X ailesi için olabilecek kesme kaynakları sıralanmıştır.

- Hâricî (External) kesme: PIC16F84'ün RB0/INT ucundan gelen sinyal ile oluşur.
- Hâricî kesmelerin kullanabilmesi için iki şey gereklidir: Yazılım ve donanımdır. Yazılım aracılığı ile B portunun RB0 ucu, dışarıdan gelebilecek kesmeyi alabilecek şekilde hazırlanmalıdır. Bunun için iki işlem yapılır:
 - RB0 ucu giriş olarak yönlendirilmelidir.
 - “INTCON” kayıtçısı içerisindeki ilgili bayrak (INTE bayrağı) kullanılarak hâricî kesme işlemi için yetkilendirilmelidir.

Hâricî kesmenin kullanılması için bir de donanım gereksinimi vardır. Bu da RB0 ucundan kesme sinyalini verecek elektronik devredir.

Ayrıca RB0 ucundan uygulanacak sinyalin kenar tetikleme önemlidir. “OPTION” kayıtçısının 6.biti kesmeyi yapacak sinyalin kenar tetiklemesini belirler. Eğer bu bit 0 ise kesme sinyalin düşen kenarında 1 ise yükselen kenarında gerçekleşir.

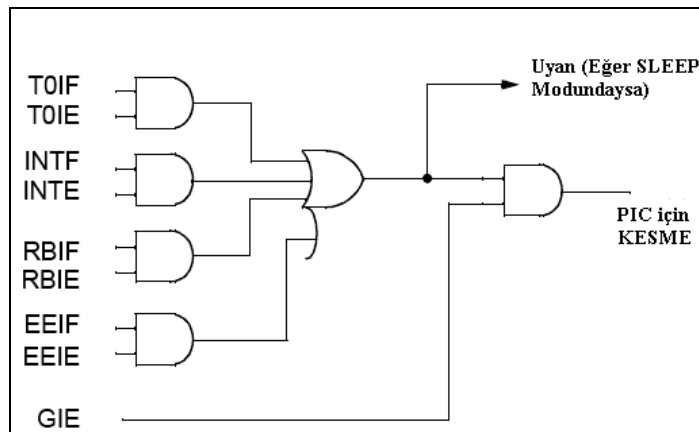
Kesme alt programın çalışması esnasında gelebilecek yeni kesmeleri engellemek için “INTCON” kayıtçısındaki “INTE” biti 0 yapılarak hâricî kesme yetkisi kaldırılmalıdır. Bununla beraber bir hâricî kesme olursa “INTCON” kayıtçısı içindeki INTF 1 olur. Bu bayrak kesme altprogramı içerisinde tekrar 0 yapılmalıdır. Aksi durumda tekrarlanan kesmelerle karşılaşılır.

- TMR0 sayıcısında oluşan zaman aşımı kesmesi yani TMR0 sayıcısının h'ff' den h'00'a gelmesi olayında oluşur. Bu konu ileride TMR0 sayıcısı konusunda işlenecektir.
- B Portunun 4,5,6 veya 7. bitlerindeki lojik seviye değişikliğinde olur.
- B portunun 4,5,6 ve 7.bitlerindeki lojik değişim INTCON kayıtçısının RBIF bayrağını 1 yapacaktır. Bu kesme INTCON kayıtçısının RBIE biti ile aktif ya da pasif yapılabilir.
- B portundaki değişikliği algılamak için bu portaki en son değer, RB4-RB7 uçlarından okunan veri ile karşılaştırılır. Eski ve yeni okunan veri OR'lanır. Farklılık varsa RBIF bayrağı 1 olur.

B Portu kesmesi aşağıdaki gibi silinebilir:

- RBIE biti silinmek suretiyle
- B Portunu okuduktan sonra RBIF bitini silmek suretiyle.
- “EEPROM” belleğe yazma işleminin tamamlanması: “EEPROM” veri yazma zamanı yaklaşık 10 ms kadardır. Yazma işlemi bittiğinde EEIF bayrağı 1 olur ve yazmanın bittiğini gösterir. EEIF bayrağı EECON1 kayıtçısında bulunur.

Yukarıda anlatılan kesme kaynakları mantığı Şekil 1.20’de verilmiştir.

Şekil 1.20: PIC16F84'ün kesme kaynakları ve bayrakları

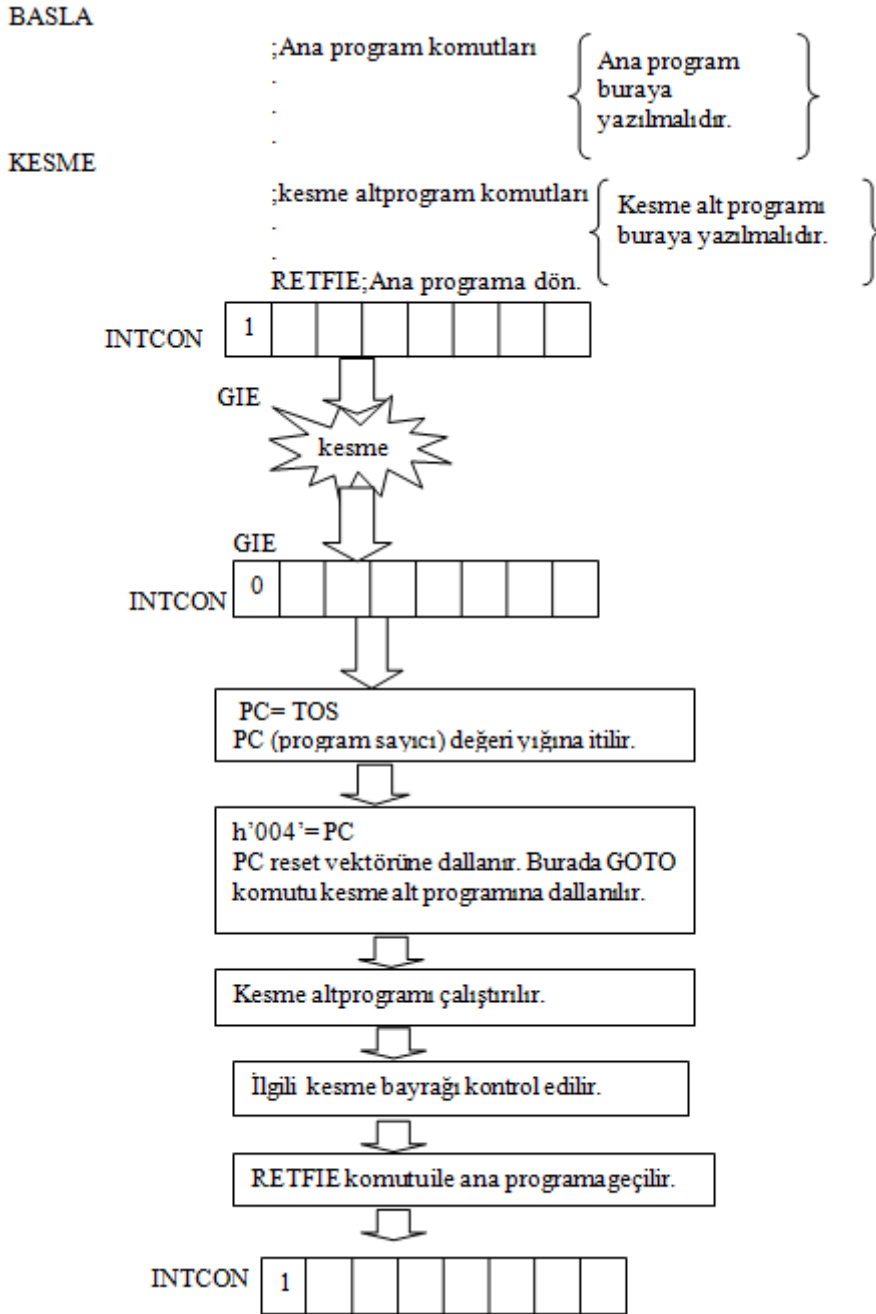
1.6.16.4. Kesme Altprogramlarının Düzenlenmesi

Bir kesme olayının meydana gelmesi esnasında “INTCON” kayıtçısının GIE biti 0 olur. Bu işlem kesme alt programının çalışması esnasında yeni bir kesmenin olmaması için PIC tarafından otomatik olarak yapılır. Kesme altprogramı çalışmasını “RETFIE” komutu ile sona erdirip ana programa döndüğü anda ise sonraki kesmelerin geçerli olabilmesi için tekrar otomatik olarak 1 yapılır. Kesme işleminde meydana gelen olaylar Şekil 1.21’den incelenebilir.

Bir kesme meydana geldiğinde kesme vektörü (interrupt vector) denilen adres gösterici PC’ye program belleğinin h’0004’ adresini gösterir. Kesme altprogramın ilk komutu (genellikle GOTO) buraya yazılmalıdır.

Kesme kullanılmadığı zaman ana program, program belleğinin h’0000’ adresinden itibaren h’0004’ adresine doğru problem çıkarmadan çalışır. Eğer kesme kullanılıyorsa programcı tarafından başka bir çalışma sırası düzenlenmelidir. Bu düzen aşağıdaki gibi olabilir.

```
ORG    h'000'           ;Reset vektör adresi
GOTO   BASLA           ;Ana program başlangıcı
ORG    h'004'           ;Kesme vektör adresi
GOTO   KESME
```


Şekil 1.21: Kesme işleminde oluşan olaylar

Bir kesme esnasında sadece geri dönme PC değeri yığına saklanır. Çoğunlukla kullanıcılar bir kesme esnasında anahtar register değerlerini saklamak isterler (Örneğin W registeri ve “STATUS” registeri). Bu, yazılımda yerine getirilir.

Örnek 1’de “STATUS” ve W registerlerinin değerleri saklanmış ve tekrar depolanmıştır. Kullanıcı tanımlı registerler W_TEMP ve STATUS_TEMP , W ve STATUS register değerleri için geçici depolama yerleridir.

Örnek 1’de aşağıdakiler yapılmaktadır:

- W registerini bir değişkene (W =W_TEMP) yükle.
- STATUS registerini bir değişkene (STATUS=STATUS_TEMP) yükle.
- Kesme altprogramını çalıştır .
- STATUS registerini geri yükle (STATUS_TEMP= STATUS).
- W registerini geri yükle (W_TEMP=W).
- Kesme altprogramından geri dön (RETFIE).

1. örnek : Kesme esnasında W ve STATUS kayıtcı değerlerini saklamak

```
MOVWF W_TEMP ; W , TEMP registerine kopyalanır.  
SWAPF STATUS , W ; STATUS içeriğini SWAP’la ve W’ye yükle.  
MOVWF STATUS_TEMP ; STATUS içeriğini STATUS_TEMP  
;registerine yükle.
```

```
{  
; Kesme altprogramı  
; buraya yazılmalı.  
}
```

```
SWAPF STATUS_TEMP , W ; STATUS_TEMP içeriğini yeniden  
;SWAP’la ve W’ye yükle.
```

```
MOVWF STATUS ; W’yi STATUS Registerine yükle.
```

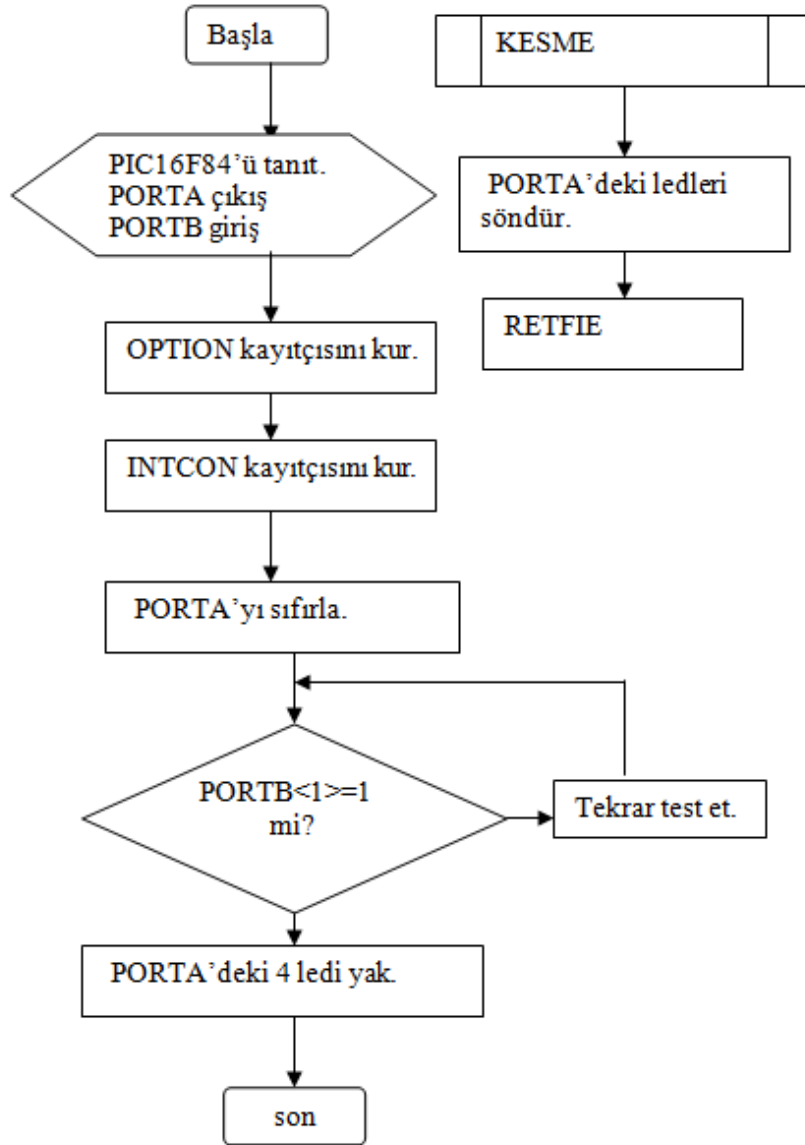
```
SWAPF W_TEMP , F ; W_TEMP içeriğini SWAP’la sonucu  
;W_TEMP’e tekrar yükle.
```

```
SWAPF W_TEMP , W ; W_TEMP içeriğini SWAP’la sonucu  
;W’ye tekrar ;yükle.
```

Yukarıdaki işlem için neden “MOVWF” komutunu kullanmadığımız aklınıza gelmiş olabilir. Kullanılamaz, çünkü “MOVWF” komutu, “STATUS” kayıtcısındaki Z bayrağını değiştireceğinden, programda bu bayrağın kontrolü ile yapılan işlemlerde hatalara neden olacaktır.

2. örnek: PIC16F84’e enerji verildiğinde A portundaki tüm ledler sönmüş iken B portunun 0.bitine bağlı (RB1) bir butuna basıldığında A potuna bağlı ledler yansın. Daha hâricî kesme ile (RB0/INT) ledler tekrar söndürülsün. Kesme, kesme sinyalinin düşen kenarında gerçekleşsin.

Çözüm: Problemdeki verilere göre aşağıdaki algoritma çizilebilir:

Şekil 1.22: 2. örnekteki programın algoritması

Şimdi de asm programı yazılsın.

;=====kesme.asm=====

```

LIST
INCLUDE
ORG h'000'
GOTO BASLA
ORG h'004'
GOTO KESME
  
```

```

P=16F84
"P16F84.INC"
  
```

} tanımlamaların yapıldığı bölüm

```

BASLA      BSF      STATUS,5
           CLRF    TRISA
           MOVLW   h'FF'
           MOVWF   TRISB
           MOVLW   b'10111111'
           MOVWF   OPTION_REG
           BCF     STATUS,5
           CLRF    PORTA
           BCF     INTCON,1
           BSF     INTCON,7
           BSF     INTCON,4

           }      A portu çıkış, B portu giriş olarak
           }      ayarlandı.

           ;düşen kenarda kesme palsı ,
           ;gelecek şekilde OPTION_REG'i kur.
           ;Bank0'a geç.
           ;A portunu sıfırla.
           ;INF bayrağını sil.
           ;Global kesmeyi etkinleştir.
           ;Hâricî kesmeyi aktifleştir.

TEST_PORTB

           BTFSS   PORTB,0 ;PORTA<0>=1 mi?
           GOTO    TEST_PORTA ;hayır.Tekrar test et.
           MOVLW   h'FF' ;evet. W=h'ff' yükle.
           MOVWF   PORTA ;A portundaki tüm ledleri yak.
           GOTO    TEST_PORTB
           END

KESME

           BCF     INTCON,1 ;INTF bayrağını sil.
           MOVLW   h'00' ;W=h'00' yükle.
           MOVWF   PORTA ;A portundaki tüm ledleri söndür.

           RETFIE
           END

```

1.6.17. Donanım Sayıcıları

Zaman geciktirme döngüleri konusunda, port çıkışlarına gönderilecek sinyaller arasında bir gecikme olmasını istenildiği zaman bunu yazılım (software) ile nasıl yapılacağı görüldü. Burada ise aynı işlemi donanım zamanlayıcısı (hardware) kullanılarak nasıl yapılacağı görülecektir. Bunun için donanım zamanlayıcısı (TMR0) kullanılacak. Bu zamanlayıcı / sayıcıların sayısı kullanılan mikrokontrolöre göre değişmekle beraber, genel olan TMR0'ın kullanımı görülecek.

1.6.17.1. Donanım Sayıcısı (Zamanlayıcısı)

Peki donanım zamanlayıcısı ya da sayıcısı nedir? Belli bir değerden (genelde h'00') başlayıp değeri yukarı doğru artan bir dosya kayıtçısıdır. PIC'ler iki tip zamanlayıcıya sahiptir, ilki TMR0 adı verilen 8 bitlik bir sayıcıdır. Bu RAM belleğin h'01' adresinde bulunan özel bir kayıtçısıdır. Diğeri de WDT (Watchdog timer) denilen bir zamanlayıcıdır. WDT zamanlayıcısı ileriki konularda işlenecektir.

1.6.17.2. TMR0 Sayıcısı (zamanlayıcısı)

TMR0 sayıcısı RAM belleğin h'01' adresinde bulunan özel bir kayıttır. TMR0 programlanabilen bir sayıcıdır. Yani saymaya istenilen bir sayıdan başlatılabilir ve herhangi bir anda içeriği silinebilir. Timer0 (TMR0) zamanlama/sayıcısı aşağıdaki özelliklere sahiptir:

- 8 bit'lik zamanlama/sayıcı
- Okunabilirlik ve yazılabilirlik
- Programlanabilen frekans bölme değeri özelliği(prescaler)
- Dâhilî ve hâricî saat palsi seçimi
- FFh'dan 00h'a düşerken taşma üzerinden kesme oluşturma
- Hâricî saat için düşen veya yükselen kenar seçimine (edge select) sahiptir.

TMR0 sayıcısının önemli özelliklerinden biri de ana program veya kesme altprogramları çalışırken sayma işlemini durdurmamasıdır. Sayma işleminde FFh'dan 00h'a geçişte oluşan taşma INTCON kayıtcısının TOIF bayrağında görülür ve bu bayrak 1 olur (INTCON kayıtcısı konusuna bakabilirsiniz). İstenirse bu bayrak test edilerek bir kesme altprogramı çalıştırılabilir.

1.6.17.3. Option Kayıtcısı

“OPTION” registeri, TMR0/WDT için frekans bölme için gerekli bitleri bulduran, hâricî kesme sinyal tipini belirleyen, PORTB üzerindeki zayıf Pull-up dirençlerini ayarlayan çeşitli kontrol bitlerini içeren, TMR0 veya WDT'yi seçme bayrağı bulduran, yazılabilen ve de okunabilen tipte bir registerdir.

R/W-1	R/W-1	R/W-1	R/W-1	R/W-1	R/W-1	R/W-1	R/W-1
RBPU	INTEDG	TOCS	TOSE	PSA	PS2	PS1	PS0

bit7 bit0

Şekil 1.23: Option kayıtcısı içeriği

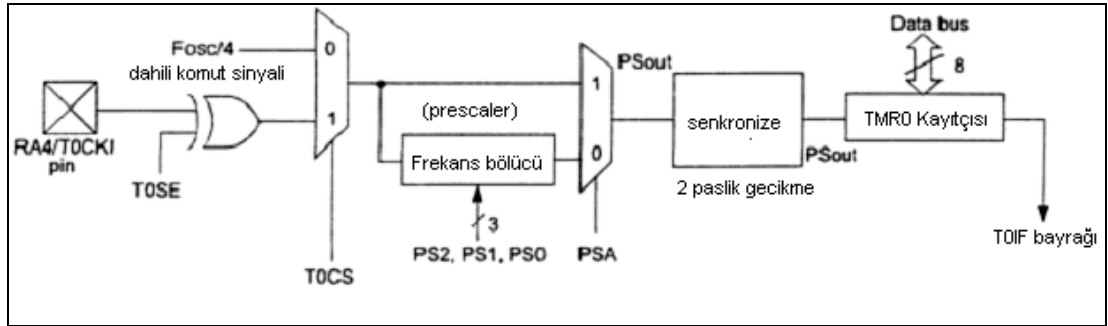
- bit 7: **RBPU**:PORTB Pull-up dirençleri yetki biti.
1=PORTB Pull-up'lar pasif durumundadır (yetki vermeme).
0=PORTB Pull-up'lar aktif durumundadır (yetki verme).
Pull-Up dirençleri aktif yapıldığında B portu pinleri 50KΩ luk dirençlerle +Vcc'ye bağlanır.
- bit 6: **INTEDG**:Hâricî kesme sinyali kenar seçim biti.
1=RB0/INT pini sinyalin yükselen kenarında kesme yapar.
0= RB0/INT pini sinyalin düşen kenarında kesme yapar.
- bit 5: **TOCS**:TMR0 sinyal kaynağı seçim biti.
1=RA4/T0CKI pini üzerinden hâricî sinyal.
0=Dâhilî komut palsleri (CLKOUT).
- bit 4: **TOSE**: TMR0 sinyal kaynağı kenar seçim biti.
1=RA4/T0CKI pini üzerindeki sinyalin yükselen kenarında.
0=RA4/T0CKI pini üzerindeki sinyalin düşen kenarında.

- bit 3: **PSA**: Frekans bölücü seçim biti.
 1= Frekans bölücü sayısı ,WDT'a tayin edilir.
 0= Frekans bölücü sayısı ,TMR0'a tayin edilir.
- bit 2-0: **PS2:PS0**:Ön-ölçücü oran seçim bitleri

Bit 2-0 Değeri	TMR0 Oranı	WDT Oranı
000	1 : 2	1 : 1
001	1 : 4	1 : 2
010	1 : 8	1 : 4
011	1 : 16	1 : 8
100	1 : 32	1 : 16
101	1 : 64	1 : 32
110	1 : 128	1 : 64
111	1 : 256	1 : 128

1.6.17.4. TMR0 Sayıcısının Özellikleri

TMR0'ın çalışması ve özelliklerini anlamak için Şekil 1.24'teki blok şemanın incelenmesi faydalı olacaktır.

Şekil 1.24: TMR0 yapısı

- Sayıcı içindeki sayının artması için gerekli saat pulsı iki kaynaktan alınabilir:
 - Dâhilî komut sinyali (T0CS=0 durumu)
 - Hâricî saat pulsı (T0CS=1 durumu). Bu durumda hâricî sinyal A portunun 3.bitinden (RA4) uygulanır. Hâricî sinyal PIC tarafından sayılması gereken bir sinyal de olabilir.
- Sinyal kaynağından gelen sinyal direkt olarak TMR0'ı besleyebileceği gibi frekans bölücü aracılığı ile de besleyebilir.
- OPTION kayıtçısının 0,1 ve 2. bitleri kullanarak 8 farklı frekans bölme değeri seçilebilir. TMR0 sayıcısını tetikleyecek sinyal, frekans bölücü kullanılmadan direkt olarak kullanılmak isteniyorsa frekans bölme değeri WD'ye atanır. Bu işlem PSA biti ile gerçekleştirilebilir. Ayrıca frekans bölme oranlarının TMR0 ve WDT için farklı olduğuna dikkat edilmelidir.
- Frekans bölme değerleri TMR0'a atandığında TMR0'a yazmak için kullanılan tüm komutlar frekans bölme değerini siler (CLRF , MOVWF, BSF....gibi).

- Frekans bölme değeri kullanılmadan direkt olarak hâricî sinyal kullanılırsa dâhilî komut sinyali ile eşleşmeyi (senkron) sağlamak için 2 sayıklık bir gecikme sağlanır.
- TMR0 sayıcısında çıkış sinyalleri iki şekilde oluşur:
 - RAM belleğin h'01' adresindeki TMR0 kayıtçısının okunmasıyla olur.
 - Sayıcının h'ff'den h'00'a geçişinde oluşan taşmadan dolayı INTCON kayıtçısının T0IF bayrağına 1 yazılması durumunda olur.
- Kaynak olarak hâricî sinyal seçildiğinde istenirse bu sinyaller sayılabilir. Bu durumda TMR0 sinyal sayıcı olarak kullanılmış olur. Bu uygulama devir sayıcı, ürün saydırma gibi işlemler için kullanılabilir.
- Frekans bölme değerleri, TMR0 veya WDT sayıcılarının kaç dâhilî komut sayıklığında bir defa bir üst sayıya geçişini belirleyen orandır. Örneğin,

TMR0 oranı ½ ise 2 komut sayıklığında bir defa üst sayıya geçiş olur.

TMR0 oranı 1/8 ise 8 komut sayıklığında bir defa üst sayıya geçiş olur.

TMR0 oranı 1/256 ise 256 komut sayıklığında bir defa üst sayıya geçiş olur.

Bilindiği gibi program belleğine yerleştirilen komutların çalışması için PIC'e hâricî bir osilatörden saat palsı (f_{osc}) uygulamak gerekir. Bu frekans PIC tarafından 4'e bölünerek OSC2 ucundan dışarı verilir. İşte bu sinyalin 1 sayıklı için geçen süre (periyodu), bir komutun çalışması için geçen zamandır. Bu durumda:

$$F_{komut} = f_{osc} / 4$$

$$T_{komut} = 1 / F_{komut}$$

$$\text{TMR0 sayma aralığı zamanı} = T_{komut} \times (\text{TMR0 oranı})^{-1}$$

Kesme olayı sayının h'ff'den h'00'a geçişinde oluştuğuna göre ve h'ff'=256 olduğundan,

$$\text{Kesme gecikmesi} = \text{TMR0 sayma aralığı zamanı} \times 256 \text{ olur.}$$

Bütün bu formülleri tek formülde birleştirilirse

$$\text{Kesme gecikmesi} = \frac{(256 - \text{TMR0 ilk değeri}) \times (\text{TMR0 oranı})^{-1}}{f_{osc} / 4} \mu\text{S olur.}$$

Prescaler: Frekans bölme sayısı (2,4,8,...,256)

TMR0 ilk değeri: TMR0'a atanan ilk sayı. Eğer değer atanmamışsa '0'dır .

Bu formülden istenirse belli bir kesme süresi için TMR0'a yüklenecek sayı formülü de çıkarılabilir. Bu durumda:

TMR0 ilk değeri = $256 - [(Kesme\ gecikmesi \times f_{osc}) / 4 \times (TMR0\ orani)^{-1}]$ olur.

1. **örnek:** 4MHz'lik kristal osilatör kullanan bir PIC'de, frekans bölme değeri (prescaler) b'000' seçilirse kesmenin ne zaman olacağını bulalım.

Frekans bölme değeri (prescaler) b'000' olduğundan TMR0 oranı ½ olur.

$$F_{komut} = f_{osc} / 4 = 4Mhz / 4 = 1\ Mhz$$

$$T_{komut} = 1 / F_{komut} = 1 / 1\ Mhz = 1\ \mu S$$

$$TMR0\ sayma\ aralığı\ zamanı = 1\ \mu S \times (TMR0\ oranı)^{-1}$$

TMR0 sayma aralığı zamanı = $1\ \mu S \times (1 / 2)^{-1} = 2\ \mu S$; yani her 2 μS 'de bir sayı yukarı doğru artıyor. Kesme olayı sayının h'ff'den h'00'a geçişinde oluştuğuna göre ve h'ff=256 olduğundan,

$$Kesme\ gecikmesi = TMR0\ sayma\ aralığı\ zamanı \times 256$$

Kesme gecikmesi = $2\ \mu S \times 256 = 512\ \mu S$ 'lik periyotlarla kesme olayı oluşur.

Veya

$$Kesme\ gecikmesi = \frac{(256 - TMR0\ ilk\ değeri) \times (TMR0\ oranı)^{-1}}{f_{osc} / 4}$$

$$Kesme\ gecikmesi = \frac{(256 - 0) \times 2}{4\ Mhz / 4} = 512\ \mu S\ olur.$$

2. **örnek:** 4MHz'lik kristal osilatör kullanan bir PIC'de, frekans bölme değeri (prescaler) b'110' ise 1.28 ms'lik gecikme için TMR0'a hangi sayının atanması gerekir?

1.28 ms = 1280 μS yapar ve (prescaler) b'110' için TMR0 oranı = 1 / 128'dir.

$$TMR0\ ilk\ değeri = 256 - [(Kesme\ gecikmesi \times f_{osc}) / 4 \times (TMR0\ oranı)^{-1}]$$

$$TMR0\ ilk\ değeri = 256 - [(1280 \times 4Mhz) / 4 \times 128]$$

$$TMR0\ ilk\ değeri = 246\ desimal\ değeri\ bulunur.$$

Bunu hexadecimal formata dönüştürürsek h'F6' olur.

TMR0 '0'dan değil de örneğimizdeki gibi başka bir sayıdan başlatılmak isteniyorsa yapılması gereken TMR0'a MOVWF komutu ile o sayının yüklenmesidir.

- Prescalar değerini, **TMR0' dan WDT' a veya WDT'dan TMR0' a** atama işlemi yapılırken prescaların sıfırlanması nedeniyle PIC'in çalışması esnasında istenmeyen resetleri engellemek için aşağıdaki komut sırası takip edilerek prescalar tayininin Timer0'dan WDT'ye değiştirilmesi sağlanmalıdır. Bu sıra WDT mümkün kılınmadığı durumlara da takip edilmelidir. Prescaları WDT'den Timer0'a değiştirmek için de verilen sıra takip edilmelidir.
 - TMR0' dan WDT' a prescalar değeri atamak (TMR0→WDT) için aşağıdaki sıra takip edilmelidir.

```
BCF     STATUS, RP0    ; Bank 0'a geç.
CLRF   TMR0           ; TMR0 ve prescaler silinir.
BSF    STATUS, RP0    ; Bank 1'e geç.
CLRWDT                ; WDT silinir.
MOVLW  b'xxxx1xxx'    ; Yeni prescaler WDT için seçilir.
MOVWF  OPTION         ; OPTION kayıtçısına yaz.
BCF    STATUS, RP0    ; Bank 0'a geç.
```

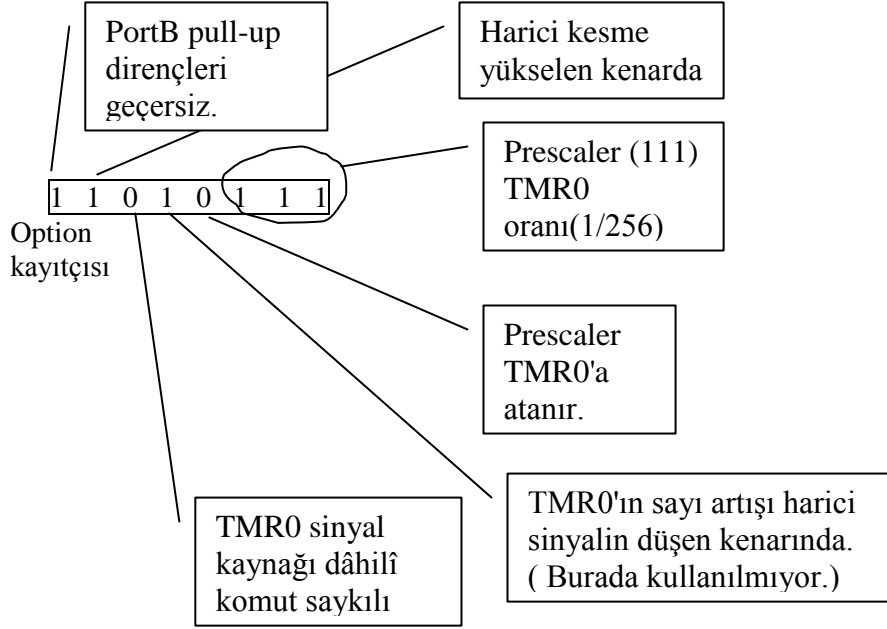
- WDT'dan TMR0'a prescalar değeri atamak (WDT→TMR0) için aşağıdaki sıra takip edilmelidir.

```
CLRWDT                ; WDT ve prescaler silinir.
BSF    STATUS, RP0    ; Bank 1'e geç.
MOVLW  b'xxxx0xxx'    ; TMR0, yeni prescalar değeri ve saat kaynağı seçilir.
MOVWF  OPTION         ; OPTION kayıtçısına yaz.
BCF    STATUS, RP0    ; Bank 0'a geç.
```

Örnek: Şimdi de B portunun 1.bitinden kare dalga sinyal veren program yazılsın. Sinyal kaynağı olarak dâhilî sinyal kaynağı kullanılsın ve TMR0 oranını 1 / 256 olacak şekilde prescaler değeri ayarlınsın. Çıkış sinyali PIC'in RB1 bitine osilaskobun bağlanmasıyla izlenecektir.

Şekil 1.26'daki akış diyagramı incelenmelidir. Bu diyagramda:

- TMR0 <6>=1 ifadesiyle TMR0'ın 6.bitini 1 mi? sorgusu yapılmıştır.
- GECIKME etiketi ile alt programa dallanılmıştır. Burada Türkçe karakterlerin kullanılmadığı hatırlanmalıdır.
- Program içindeki MOVLW b'11010111' ve MOVWF OPTION_REG komut satırları ile OPTION kayıtçısı aşağıdaki gibi ayarlanmıştır:

Şekil 1.25: Program için “OPTION” kayıtçısının kurulması

- TMR0 kayıtçısının tamamı olunabilir veya bu örnekteki gibi sadece bir biti test edilebilir. TMR0 <6>=1 olduğunda ulaşılan sayı b'0100 0000'=64'tür (onlu). PIC'in 4 Mhz'lik kristal osilatörle kullanılacağını düşünürsek “GECİKME” alt programının süresi aşağıdaki gibi bulunabilir:

$$F_{\text{komut}} = f_{\text{osc}} / 4 = 4\text{Mhz} / 4 = 1 \text{ Mhz}$$

$$T_{\text{komut}} = 1 / F_{\text{komut}} = 1 / 1 \text{ Mhz} = 1\mu\text{S}$$

$$\text{TMR0 sayma aralığı zamanı} = 1\mu\text{S} \times (\text{TMR0 oranı})^{-1}$$

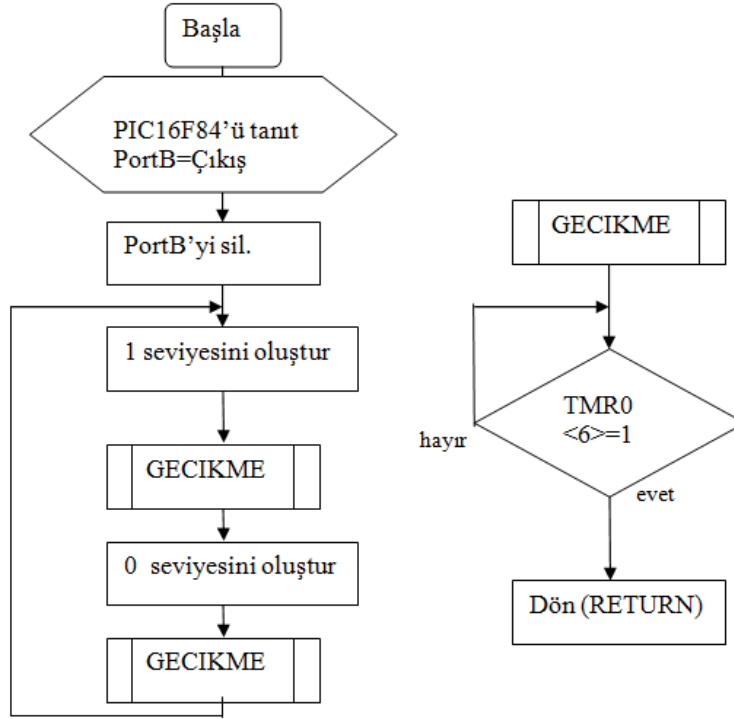
$$\text{TMR0 sayma aralığı zamanı} = 1\mu\text{S} \times (1/256)^{-1} = 256\mu\text{S}$$

TMR0 64'e kadar sayacağından

$$\text{GECİKME} = 256\mu\text{S} \times 64 = 16384 \mu\text{S} = 16.384 \text{ ms olur.}$$

Bu durumda PortB<1> pininden çıkacak kare dalga sinyalin frekansı

$$F = 1/t = 1/16.384 \text{ ms} = 61 \text{ Hz olur.}$$

Şekil 1.26: Programın akış diyagramı

Şimdi de algoritma programa dökülsün:

```

LIST P=16F84
INCLUDE "P16F84.INC"
BSF STATUS,5 ;Bank1'e geç.
CLRF TRISB ;B portunun tümü çıkış.
CLRWDW ; WDT ve prescalar'ı sil.
MOVLW b'11010111' ;TMR0'ı, yeni prescalar değerini ve sinyal
; kaynağını seç ve
MOVWF OPTION_REG ;OPTION kayıtçısına yaz.
BCF STATUS,5 ;Bank0'a geç.
CLRF PORTB ;B portunun tüm uçlarını '0' yap.
PALS BSF PORTB,1 ;PortB 1.bit lojik 1 yap.
CALL GECİKME ;GECİKME altprogramını çağır.
BCF PORTB,1 ; PortB 1.bit lojik 0 yap.
CALL GECİKME ;GECİKME altprogramını çağır.
GOTO PALS
GECİKME CLRF TMR0
TEST_BIT BTFSS TMR0,6
GOTO TEST_BIT
RETURN
END
  
```

1.6.17.5. WDT Zamanlayıcısı

PIC donanımı içerisinde bulunan ikinci bir zamanlayıcıdır. Türkçe karşılığı “bekçi köpeği”dir. Mikrodenetleyici içerisinde bulunan programın bir anlamda bekçiliğini yaptığı için bu ad verilmiştir. Peki bu işi nasıl yapmaktadır? PIC’in önceden belirlenen sürede yapması planlanan bir işi zamanında yapmadıysa yani döngü kontrolden çıkıp da kilitlendiyse WDT devreye girer ve PIC’i resetler.

Şekil 1.27’de WDT zamanlayıcısı blok diyagramı görülmektedir. WDT’in birkaç özelliği şöyledir:

- Watchdog Timer, başka hâricî bileşenler talep etmeyen serbest çalışan on-chip RC osilatörüdür. Bu osilatörün WDT’a sağladığı nominal zaman aşımı süresi 18 ms’dir. Prescaler değeri artırılarak bu değer 2-3 S’ye kadar çıkarılabilir.
- WDT RC osilatörü, OSC1/CLKIN pininin RC osilatöründen ayrılmıştır. Yani WDT , OSC1/CLKIN ve OSC2/CLKOUT pinlerindeki saat palsı (clock) dursa bile çalışacaktır. Örneğin , “SLEEP” komutu yürürlüğe konduğu durumlarda buna rastlanır. Normal işletim esnasında bir WDT zaman aşımı (time-out) PIC reset’i yaratacaktır. Eğer “PIC SLEEP” modunda ise bir WDT cihazın uyanmasını (wake-up) ve normal işletimine devam etmesine sebep olur.
- “OPTION” kayıtçısının sadece ilk 4 biti (prescaler ve TMR0/WDT seçim bitleri) WDT’la ilgilidir. “OPTION” kayıtçısının 3.biti 1 yapılarak WDT seçilir ve prescaler bitleri (OPTION<0:2>) ile de frekans bölme değeri ayarlanır.
- WDT’in, CLRWDT komutuyla reset yapıldıktan sonra saymasını tamamlayıp baştan tekrar saymaya başladığı ana kadar geçen süreye zaman aşımı süresi (time-out) denir. WDT saymasını tamamladığı anda zaman aşımı sinyali verir. Bu sinyal “STATUS” kayıtçısının 3. ve 4. bitlerindeki (TO ve PD bayrakları) bayrakların durumunu değiştirir. Bu konumda STATUS kayıtçısı konusuna dönülüp ilgili bitler incelenmelidir.
- Eğer WDT ile kontrolden çıkmış bir programı tekrar resetleyerek kontrolü ele almak planlandıysa ana program başında “STATUS” kayıtçısının bu bitleri kontrol edilmelidir. Daha sonra da reset gerçekleştikten hemen sonra da bu bitler kontrol edilmelidir. Böylece WDT’in zaman aşımı süresi dolduğunda program akışı başka bir yere dalandırılabilir. Örnek program parçası aşağıdaki gibi olabilir.

```
WDT_KONTROL  BTFSS STATUS,TO ;TO bayrağı 1 mi?
               CALL  KUR      ;hayır (zaman aşımı oluşmuş) , KUR
               ;altprogramını çağır.
               MOVLW h'CC'    ;Evet (zaman aşımı oluşmamış)
               .              ;programa devam et.
```

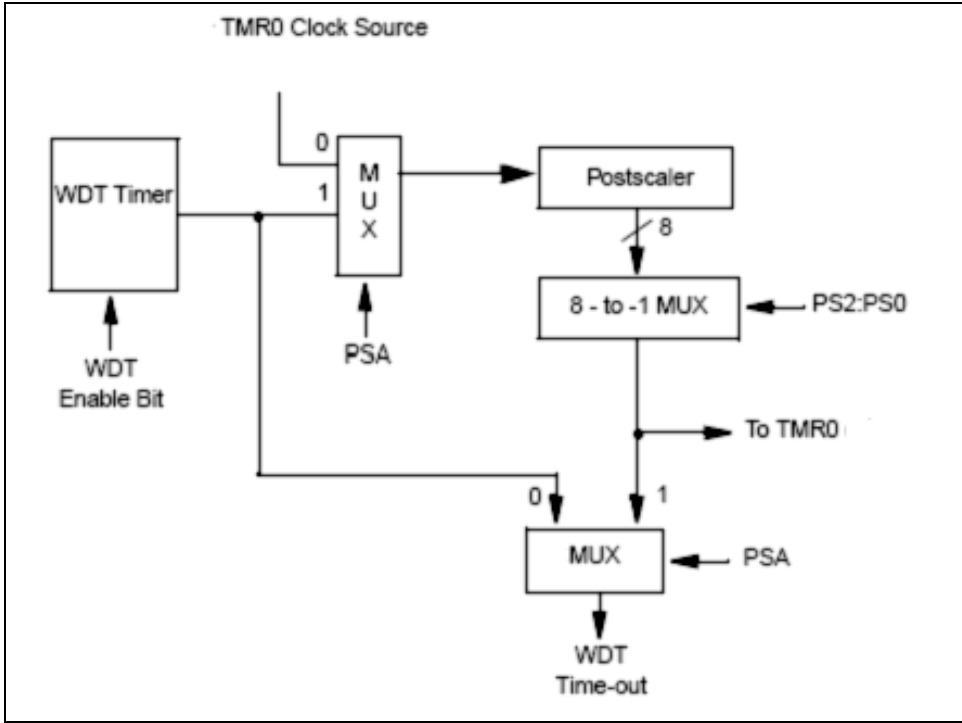
- PIC içerisinde bulunan WDT zamanlayıcısının durumunu konfigürasyon bitleri yazılırken belirlenebilir. Bu konfigürasyon bitleri program içerisinde aşağıdaki gibi yazılabilir.

```

_CONFIG      _CP_OFF & _WDT_ON & _PWRT_ON & _RC_OSC
Bu ifadeye
_CP_OFF      ;kod koruma yok.
_WDT_ON      ;WDT aktif
_PWRT_ON     ;Power-On-Reset var.
_RC_OSC      ;RC osilatör kullanılıyor. (Diğer seçenekler _LP_OSC, _XT_OSC,
_HS_OSC)

```

İstenirse konfigürasyon bitleri PIC programlayıcının kendi programındaki “fuses” penceresinden de yapılabilir. WDT’ı programın çalışması esnasında geçersiz yapmak mümkün değildir.

Şekil 1.27: WDT blok diyagramı

T0CS , T0SE , PSA , PS2:PS0 bitleri OPTION registeri içindedir.

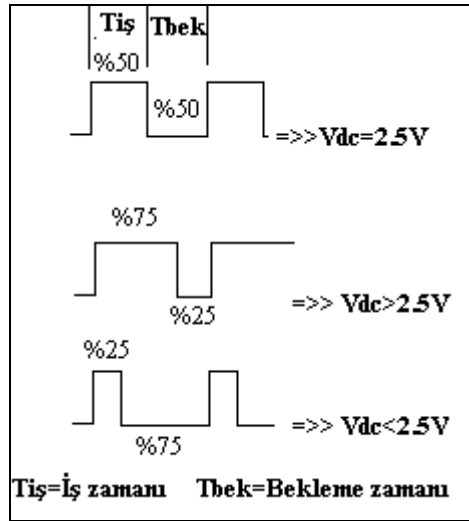
1.6.18. D/A ve A/D Çevirme

PIC16F84 mikrokontrolü sadece dijital verileri giriş olarak kabul eden ve yine sadece dijital çıkış verebilen bir entegredir. Bu yüzden analog veri girişi ve çıkışı gereken durumlarda bu işler için üretilmiş özel entegreler kullanmak gerekir. Bununla beraber PIC14C000 mikrodenetleyicisinin girişine uygulanan dijital sinyali doğrudan analog voltaj çıkışı olarak verebilmektedir. Ayrıca PIC16F877 mikrodenetleyicisi de girişine uygulanan analog sinyali doğrudan dijital çıkış olarak verebilmektedir.

1.6.18.1. Dijital Analog Çevirici

PIC'ten çıkan dijital kelimeyi analog sinyale dönüştürmek için kullanılacak yöntemlerden biri AD558 entegresini kullanmaktır. Çünkü bu entegre 8 bitlik dönüşüm sağlamaktadır ve PIC için kontrol girişlerine sahiptir. Diğer bir yöntem de PWM (Puls genişlik modülasyonu) yöntemini kullanmaktır. Bu yöntemle ayrıca bir entegre kullanmak gerekmez.

Şekil 1.28'de bir kare dalga sinyalin 3 farklı lojik "1" ve "0" süreleri için voltmetrede ölçüm değerleri (analog gerilim değerleri) görülmektedir. Dolayısı ile bu 3 gerilim değerleri ile ledleri sürersek led parlaklıkları birbirinden farklı olacaktır.

Şekil 1.28: PWM sinyali ile analog gerilim üretmek

İş ve bekleme sürelerini bir periyot içinde değiştirirsek çıkış derilimi de 0-5V arasında değiştirilebilir. Aşağıdaki gibi bir gecikme alt programı ile iş ve bekleme süreleri belirlenebilir.

GECIKME

MOVWF SAYAC

TEKRAR

DECFSZ SAYAC,1

GOTO TEKRAR

RETURN

8 bitlik bir DA çevriminde, olabilecek en büyük dijital değer h'FF' olacağından bu değer bir çevrim periyodu oluşturan sayı olarak alınmalıdır. Yani PWM çıkış periyodu SAYAC değerinin h'FF'=d'256' olması durumunda oluşur. Bu durumda iş ve bekleme sürelerini,

$$\begin{array}{ccc} 256 \text{ sayısı} & \xrightarrow{\quad} & 5V \text{ oluşursa} \\ \text{Sayı}_{i\text{ş}} & \xrightarrow{\quad} & \underline{V_{\text{analog}} \text{ oluşur.}} \end{array}$$

$$\text{Sayı}_{i\text{ş}} \times 5V = 256 \times V_{\text{analog}}$$

$\text{Sayı}_{i\text{ş}} = (256 \times V_{\text{analog}}) / 5$, $V_{\text{analog}} = (\text{Sayı}_{i\text{ş}} \times 5) / 256$, $\text{Sayı}_{\text{bek}} = 256 - \text{Sayı}_{i\text{ş}}$ formülleri bulunur.

Örneğin, 0.5 V'luk analog gerilim elde etmek için "GECIKME" altprogramında "SAYAC" kayıtcısına yüklenecek iş ve bekleme sayıları bulunsun.

$$\text{Sayı}_{i\text{ş}} = (256 \times V_{\text{analog}}) / 5 = (256 \times 0.5) / 5 = 25.6 = 26 = h'1A' \text{ ve}$$

$$\text{Sayı}_{\text{bek}} = 256 - \text{Sayı}_{i\text{ş}} = 256 - 26 = 230 = h'E6' \text{ olur. Bu kadar basit.}$$

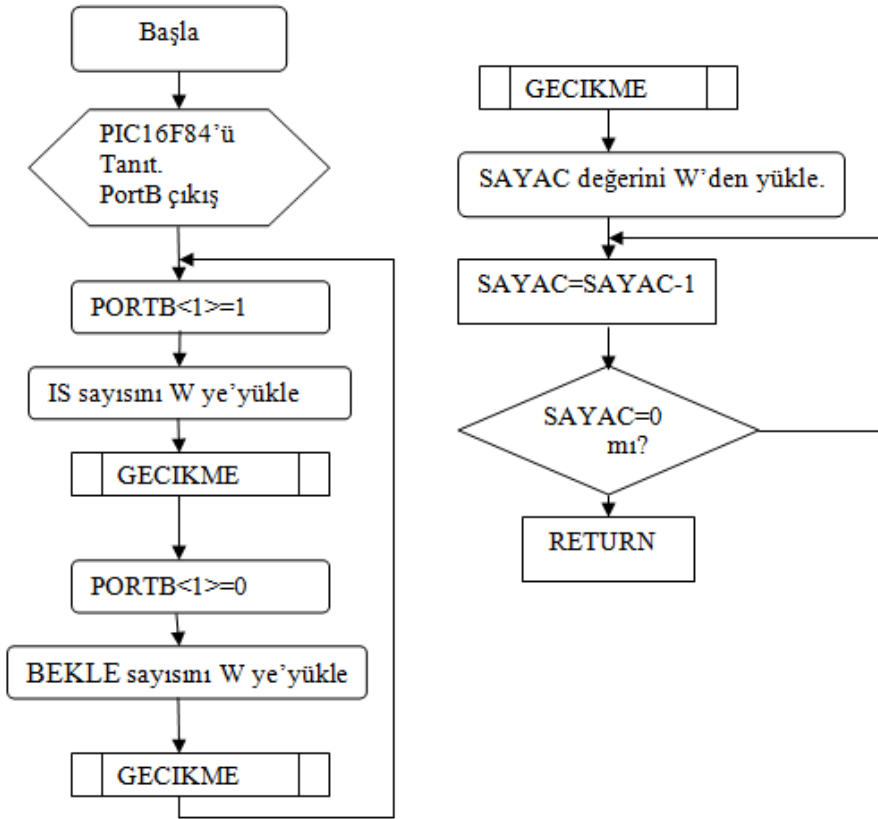
Şimdi de bir programla PWM yöntemi ile analog sinyal üretelim:

Örnek: B portunun 1. bitinden 2 V'luk analog değer üreten programı yazınız.

Çözüm: Önce iş ve bekleme sayılarını bulalım.

$$\text{Sayı}_{i\text{ş}} = (256 \times V_{\text{analog}}) / 5 = (256 \times 2) / 5 = 102.4 = 103 = h'67' \text{ ve}$$

$$\text{Sayı}_{\text{bek}} = 256 - \text{Sayı}_{i\text{ş}} = 256 - 103 = 153 = h'99' \text{ olur.}$$

Şekil 1.29: Örnek programın algoritması

Programda B portunun 1.biti önce 1 yapılıyor. Daha sonra iş zamanını belirleyen değer (h'67') W kayıtçısına yüklenip "GECIKME" alt programına dallanılıyor. "GECIKME" alt programında h'67' değeri 0 olana kadar B portunun 1.biti 1 olarak kalıyor. "SAYAC" değeri 0 olduğunda ise anaprograma dönülüyor. Böylece iş zamanı bitmiş oluyor. Ana programda B portunun 1.biti bu el 0 yapılıyor. Daha sonra bekleme zamanını belirleyen değer (h'99') W kayıtçısına yüklenip "GECIKME" altprogramına dallanılıyor. "GECIKME" alt programında h'99' değeri 0 olana kadar B portunun 1.biti 0 olarak kalıyor. "SAYAC" değeri 0 olduğunda ise anaprograma dönülerek tekrar B portunun 1.biti 1 yapılıyor. Böylece bekleme zamanı da bitmiş oluyor. Bu olay silsilesi sonunda B portunun 1.bitine bağlı voltmetrede 2 V oluşuyor.

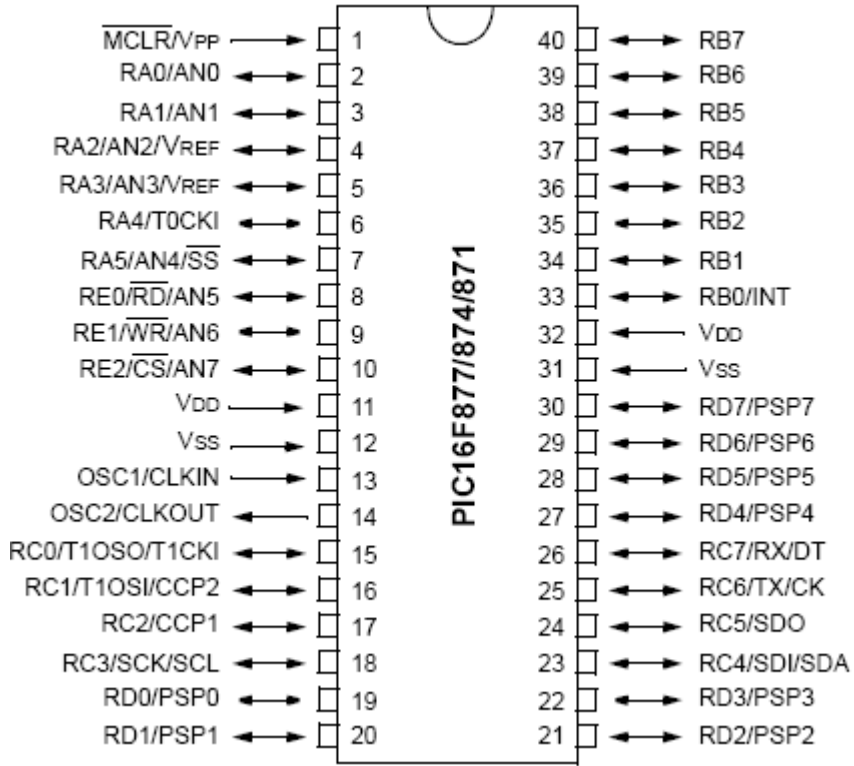
Şimdi de program yazılsın.

```
#####DAC.asm#####
LIST      P=16F84
INCLUDE  "P16F84.INC"
IS       EQU      h'0C'
BEKLE    EQU      h'0D'
SAYAC    EQU      h'0E'
ORG      h'00'
BSF      STATUS,5
CLRF     TRISB
BCF      STATUS,5
CLRF     PORTB
MOVLW   h'67'
MOVWF   IS
MOVLW   h'99'
MOVWF   BEKLE
TEKRAR
BSF      PORTB,1
MOVF    IS,W
CALL    GECIKME
BCF      PORTB,0
MOVF    BEKLE,W
CALL    GECIKME
GOTO    TEKRAR
GECIKME
MOVWF   SAYAC
DONGU
DECFSZ  SAYAC,1
GOTO    DONGU
RETURN
```

1.6.18.2. Analog Dijital Çevirici

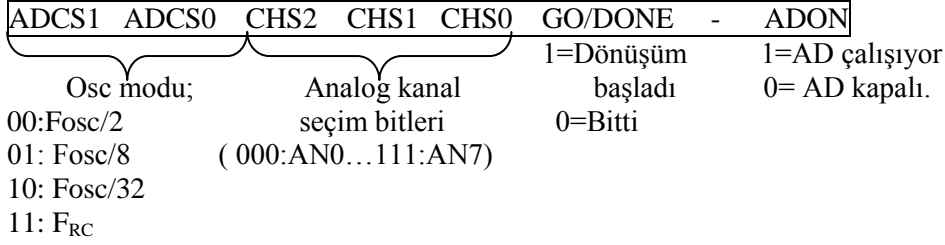
PIC16F84 kontrolcüsünde dâhilî ADC olmadığı için bu iş PIC16FF877 kullanarak gerçekleştirilecek.

16F877 analog giriş için A portunda 5, E portunda ise 3 pini kullanır (Şekil 1.30'u inceleyiniz.). Yani 8 kanallı ADC olarak kullanılabilir. Bu pinlere bağlanacak sıcaklık, ses, ışık sensörleri veya potansiyometrelerden analog veri alınabilir. Çevrim sonucu 10 bitlidir.

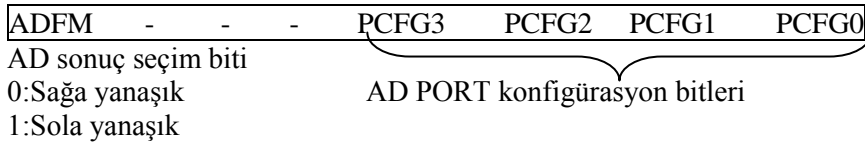

Şekil 1.30: 16F877 denetleyicisi pin diyagramı

ADC uyuma modunda da çalışabilir ve kendi iç devre saatini (RC osilatörünü) kullanır. ADC modülü bu iş için 4 kayıtçı kullanır: ADRESH, ADRESL, ADCON0 ve ADCON1. ADRESH ve ADRESL kayıtçıları, ADC dönüşüm sonucunun üst ve alt baytlarını tutar. ADCON0, ADC işleminin kontrolünde ADCON1 ise port pinlerinin konfigürasyonunda kullanılan kayıtçılarıdır. ADCON0 ve ADCON1 kayıtçılarının iç yapısı Şekil 1.31 ve Şekil 1.32'de verilmiştir.

Şekil 1.31: ADCON1 kayıtçısı

Şekil 1.32: ADCON0 kayıtçısı

PCFG3: PCFG0	AN7 ⁽¹⁾ RE2	AN6 ⁽¹⁾ RE1	AN5 ⁽¹⁾ RE0	AN4 RA5	AN3 RA3	AN2 RA2	AN1 RA1	AN0 RA0	VREF+	VREF-	CHAN / Refs ⁽²⁾
0000	A	A	A	A	A	A	A	A	V _{DD}	V _{SS}	8/0
0001	A	A	A	A	VREF+	A	A	A	RA3	V _{SS}	7/1
0010	D	D	D	A	A	A	A	A	V _{DD}	V _{SS}	5/0
0011	D	D	D	A	VREF+	A	A	A	RA3	V _{SS}	4/1
0100	D	D	D	D	A	D	A	A	V _{DD}	V _{SS}	3/0
0101	D	D	D	D	VREF+	D	A	A	RA3	V _{SS}	2/1
011x	D	D	D	D	D	D	D	D	V _{DD}	V _{SS}	0/0
1000	A	A	A	A	VREF+	VREF-	A	A	RA3	RA2	6/2
1001	D	D	A	A	A	A	A	A	V _{DD}	V _{SS}	6/0
1010	D	D	A	A	VREF+	A	A	A	RA3	V _{SS}	5/1
1011	D	D	A	A	VREF+	VREF-	A	A	RA3	RA2	4/2
1100	D	D	D	A	VREF+	VREF-	A	A	RA3	RA2	3/2
1101	D	D	D	D	VREF+	VREF-	A	A	RA3	RA2	2/2
1110	D	D	D	D	D	D	D	A	V _{DD}	V _{SS}	1/0
1111	D	D	D	D	VREF+	VREF-	D	A	RA3	RA2	1/2

A = Analog input
D = Digital I/O

Şekil 1.33: AD PORT konfigürasyon bitleri

ADC dönüşümü yapmak için şu sıra izlenir:

- AD biriminin konfigürasyonunu yap.
 - Analog giriş portunu belirle (ADCON1).
 - Analog giriş kanalını seç (ADCON0).
 - AD dönüşüm osilatörünü seç (ADCON0).

- AD birimini aktifleştir.
- PIC16877’de ayrıca AD kesmesi yapılabilir. İstenirse AD kesme kullanılarak kesme altprogramı da yazılabilir. Bu durumda ADIF bitinin silinip ADIE, PEIE, GIE yetkilerinin 1 yapılması gerekir. Bunu yapmak için aşaşıdakilerin bilinmesi gerekir.

- ADIE biti 16F877’nin PIE1 kayıtçısında bulunur. PIE1 16F877’nin kesme yetki durumları hakkında içinde kontrol bitleri barındırır.

ADIE=1 AD kesmesi aktif.
ADIE=0 AD kesmesi pasif.

- PEIE ve GIE biti 16F877’nin INTCON kayıtçısında bulunur. “INTCON” 16F877’nin kesme durumları hakkında içinde kontrol bitleri barındırır. Burada sadece PEIE ve GIE biti bayrakları ile ilgileniliyor.

PEIE=1 çevresel kesmeler aktif.
PEIE=0 çevresel kesmeler pasif.
GIE=1 tüm kesmeler aktif.
GIE=0 tüm kesmeler pasif.
Kullanılmayacaksa bu basamak geçilir.

- Gereken dolun süresini bekle (çevrim zamanı).
- GO/DONE bitini 1 yaparak çevrime başla.
- Çevrimin bitmesini bekle. GO/DONE biti ‘0’sa çevrim bitmiştir ya da AD kesmesini bekle.
- AD sonuç yazmaç çiftini oku (ADRESH:ADRESL). ADIF bayrağını 0 yap.

ADIF biti 16F877’nin PIR1 kayıtçısında bulunur. PIR1 16F877’nin kesme durumları hakkında içinde kontrol bitleri barındırır. Burada sadece ADIF bayrağı ile ilgileniliyor.

ADIF=1 ise AD çevrimi tamamlandı.
ADIF=0 ise AD çevrimi tamamlanmadı.

- Sonraki çevrim için 1 yada 2. basamağa git.

Örnek: 16F877 denetleyicisinin AN0 kanalına bağlı bir potansiyometrenin oluşturacağı analog sinyal, 8 bit dijital kelimeye dönüştürülerek C portundaki ledlerde gösterilsin.

Bunun çözümü için kayıtçılarının hangi banklarda bulunduğunu gösteren 16F877’nin kayıtçı haritasına ihtiyaç olacaktır (şekil 1.34). Zaman gecikmesi için TMR0 donanım zamanlayıcısının kullanıldığına dikkat edilir.

Indirect addr. ⁽¹⁾	00h	Indirect addr. ⁽¹⁾	80h	Indirect addr. ⁽¹⁾	100h	Indirect addr. ⁽¹⁾	180h		
TMR0	01h	OPTION_REG	81h	TMR0	101h	OPTION_REG	181h		
PCL	02h	PCL	82h	PCL	102h	PCL	182h		
STATUS	03h	STATUS	83h	STATUS	103h	STATUS	183h		
FSR	04h	FSR	84h	FSR	104h	FSR	184h		
PORTA	05h	TRISA	85h		105h		185h		
PORTB	06h	TRISB	86h	PORTB	108h	TRISB	186h		
PORTC	07h	TRISC	87h		107h		187h		
PORTD ⁽¹⁾	08h	TRISD ⁽¹⁾	88h		108h		188h		
PORTE ⁽¹⁾	09h	TRISE ⁽¹⁾	89h		109h		189h		
PCLATH	0Ah	PCLATH	8Ah	PCLATH	10Ah	PCLATH	18Ah		
INTCON	0Bh	INTCON	8Bh	INTCON	10Bh	INTCON	18Bh		
PIR1	0Ch	PIE1	8Ch	EEDATA	10Ch	EECON1	18Ch		
PIR2	0Dh	PIE2	8Dh	EEADR	10Dh	EECON2	18Dh		
TMR1L	0Eh	PCON	8Eh	EEDATH	10Eh	Reserved ⁽²⁾	18Eh		
TMR1H	0Fh		8Fh	EEADRH	10Fh	Reserved ⁽²⁾	18Fh		
T1CON	10h		90h		110h		190h		
TMR2	11h	SSPCON2	91h	General Purpose Register 16 Bytes		General Purpose Register 16 Bytes			
T2CON	12h	PR2	92h				111h		191h
SSPBUF	13h	SSPADD	93h				112h		192h
SSPCON	14h	SSPSTAT	94h				113h		193h
CCPR1L	15h		95h				114h		194h
CCPR1H	16h		96h				115h		195h
CCP1CON	17h		97h				116h		196h
RCSTA	18h	TXSTA	98h				117h		197h
TXREG	19h	SPBRG	99h				118h		198h
RCREG	1Ah		9Ah				119h		199h
CCPR2L	1Bh		9Bh				11Ah		19Ah
CCPR2H	1Ch		9Ch				11Bh		19Bh
CCP2CON	1Dh		9Dh				11Ch		19Ch
ADRESH	1Eh	ADRESL	9Eh				11Dh		19Dh
ADCON0	1Fh	ADCON1	9Fh				11Eh		19Eh
	20h		A0h				11Fh		19Fh
General Purpose Register 96 Bytes		General Purpose Register 80 Bytes			120h	General Purpose Register 80 Bytes			
		accesses 70h-7Fh	EFh F0h FFh	accesses 70h-7Fh	16Fh 170h 17Fh	accesses 70h - 7Fh	1EFh 1F0h 1FFh		
Bank 0	7Fh	Bank 1	FFh	Bank 2	17Fh	Bank 3	1FFh		

Şekil 1.34: 16F877'nin kayıtları haritası

```

;*****
;* ADC.ASM
;*****
;* Microchip Technology Incorporated
;* 16 December 1998
;* Assembled with MPASM V2.20
;*****
;* Bu program A/D
;* A/D dönüşümü için kanal 0 seçilmiş, analog sinyal bir
;* potansiyometre üzerinden sağlanmakta ve sonuç
;* PORTC'deki ledlerde gösterilmektedir.
;*****
list p=16f877
include "p16f877.inc"
org      0x000
nop
clrf     PORTC           ;Clear PORTC
movlw   B'01000001'     ;Fosc/8, A/D etkin olacak şekilde
movwf   ADCON0          ;ADCON0'ı ayarla.
bsf     status,5        ;Bank1'e geç.
movlw   b'10000111'     ;TMR0 etkin, prescaler 1:256 olacak
movwf   OPTION_REG      ;şekilde OPTION_REG'i ayarla.
clrf    TRISC           ;PORTC çıkış.
movlw   B'00001110'     ;sola yanaşık çıkış formatı, 1 analog kanal
movwf   ADCON1          ;(AN0)girişi ve VDD ve VSS referans
;olacak şekilde ADCON1'i ayarla.
BASLA   bcf             status,5        ;Bank0'a geç.

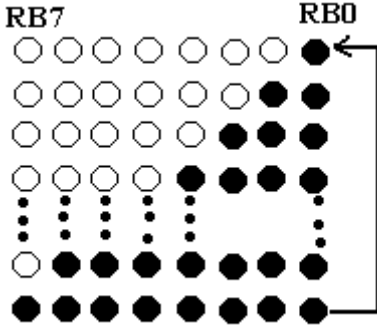
        btfss          INTCON,T0IF     ; Timer0 taşması gerçekleşti mi?
        goto          BASLA            ;hayır.Taşmayı bekle.
        bcf           INTCON,T0IF     ;evet.T0IF bayrağını sil.
        bsf           ADCON0,GO       ; A/D çevrimini başlat.

BEKLE   btfss          PIR1,ADIF       ;çevrim bitti mi?
        goto          BEKLE            ;hayır.Bitirmesini bekle.
        movf          ADRESH,W         ;Evet sonucu PORTC'deki
        movwf         PORTC           ;ledlere gönder.
        goto          BASLA            ;tekrarla.
End

```

UYGULAMA FAALİYETİ

8 led'in portlar ile kontrolünü yapınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
<p>➤ B Portuna bağlı 8 led , A portunun 0.bitine bağlı bir butona basıldığında birbirine eklenerek aşağıdaki gibi 1 sn. arayla sola doğru kayarak yansın.</p> <p>➤ Program akış diyagramını çiziniz. ➤ Programlama dilini seçiniz. ➤ Programlama dilinin yazım kurallarına dikkat ederek assembler komutlara göre programınızı yazınız. ➤ Programı MPASM ile derleyiniz. ➤ Derleme sonucunda oluşan HEX dosyasını, programlama kartı ile mikrodenetleyiciye yazınız.</p>	<p>➤ Akış diyagram sembollerini amacına uygun kullanınız. ➤ Programın başlık kısmında gerekli tanımlamaları yapınız (LIST, INCLUDE). ➤ Programda kullandığınız mikrodenetleyici komutlarının sayı ve karakterlerin yazılışına dikkat ediniz. Programın tamamını ya büyük ya da küçük harfle yazmak yazım hatalarını azaltacaktır. ➤ Program başında giriş/çıkış portlarını kurduktan sonra B portunu ve C (elde) bayrağını silerek programa başlayınız. ➤ Programın derlenmesi sonucunda oluşan HEX dosyası ASM dosyanızın bulunduğu dizindedir (MPASM programı dizininde değildir).</p>

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadıklarınız için **Hayır** kutucuklarına (X) işareti koyarak öğrendiklerinizi kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Kontrol probleminin tanımlanması ifade edilmesiyle kağıda dökülebildiniz mi?		
2. Sorunun çözümü için gerekli program veya fonksiyonları belirleyebildiniz mi?		
3. Programın akış diyagramını çizebildiniz mi?		
4. Programı yazabildiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. LIST ve INCLUDE ifadeleri bir assabmler programın hangi bölümünde bulunur?
A) Başlık B) Atama C) Program D) Sonlandırma
2. A Portu yönlendirme kayıtçısı aşağıdakilerden hangisidir?
A) PORTA B) TRISA C) STATUS D) INTCON
3. Kesme bit ve bayraklarını içinde barındıran kayıtçı aşağıdakilerden hangisidir?
A) OPTION_REG B) INTCON C) TMR0 D) STATUS
4. Bank değiştirme işlemini hangi kayıtçı sağlar?
A) PORTB B) OPTION_REG C) STATUS D) ADCON0

Aşağıdaki program parçasına göre 5-15. sorulardaki boşlukları tamamlayınız.

;=====örnek.asm=====

```
LIST P=16F84
INCLUDE "P16F84.INC"
ORG h'000'
GOTO BASLA
BASLA BSF STATUS,5
      CLR TRISB
      MOVLW h'FF'
      MOVWF TRISA
      BCF STATUS,5
TEKRAR CLR PORTB
      BCF STATUS,C
KONTROL BTFSS PORTA,0
      GOTO KONTROL
      MOVLW h'35'
      MOVWF TEST
      INCF TEST,1
      RRF TEST,1
      COMF TEST,1
      RLF TEST,0
      MOVWF PORTB
      GOTO TEKRAR
      END
```

5. Programın başlangıç adresi h'.....' dir.

6. Programdamikrodenetleyicisi kullanılmıştır.
7. Programdaportu giriş,..... portu çıkış olarak kurulmuştur.
8. A Portununbitine bağlı bir buton ile programın akışı kontrol edilmektedir.
9. A Portuna bağlı buton basılmadığı sürece PORB kayıtçısının değeri h'.....'dir.
10. Butona basıldıktan sonra "BCF STATUS", C komut satırında C (elde) bayrağının değeri olur.
11. Butona basıldıktan sonra, program sonunda W kayıtçısının değeri h'.....'dir.
12. Butona basıldıktan sonra, program sonunda "TEST" kayıtçısının değeri h'.....'dir.
13. Butona basıldıktan sonra, program sonunda "PORT B" kayıtçısının değeri h'.....'dir.
14. Butona basıldıktan sonra program sonunda C (elde) bayrağının değeridir.
15. "GOTO" komutuna PC'ye(program sayıcıya)etiketinin adresi yüklenir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Uygun ortam sağlandığında microdenetleyici programını derlemesini yapabilecek, derleme sonunda oluşan dosyaları tanıyabilecek ve oluşan dosyalardan faydalanarak programınız hakkında yorum yapabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- MPASM programının menülerini tanıyıp ayarlarının nasıl yapılması gerektiğini araştırınız.
- Yazdığımız programı derleme olayına neden ihtiyaç duyduğumuzu araştırmalısınız.

MPASM programının menülerini tanıyıp ayarlarının nasıl yapılması gerektiğini Öğrenme Faaliyetleri-1'den öğrenebilirsiniz. Ayrıca internet ortamından ve mesleki kitapların bulunduğu kütüphaneler ile bu işi yapan sektörde çalışanlardan daha ayrıntılı bilgi bulabilirsiniz. Araştırma için arkadaşlarınızla iş bölümü yapabilirsiniz.

2. MİKRODENETLEYİCİ KONTROL PROGRAMININ MAKİNE DİLİNE ÇEVİRİLMESİ

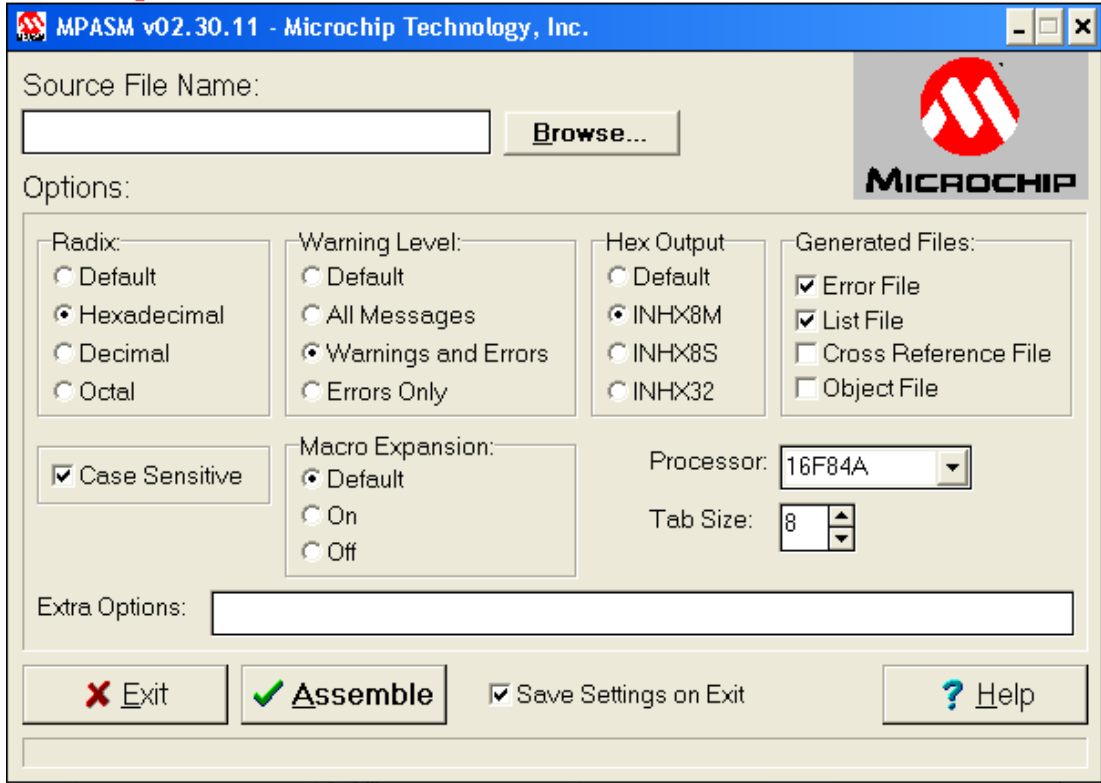
MPASM derleyici programı assembly programın makine kodunu üretir. MPASM derleyici programının nasıl kurulacağını, ayarlarının nasıl yapılacağını “Mikrodenetleyici için gerekli yazılımın kullanımı” konusunda anlatılmıştı. Burada ise derleme işleminin yapılması ve derleme sonucunda oluşturulan dosyalar anlatılacaktır.

2.1. Programın Derlenmesi

2.1.1. Derleme İşleminin Yapılması

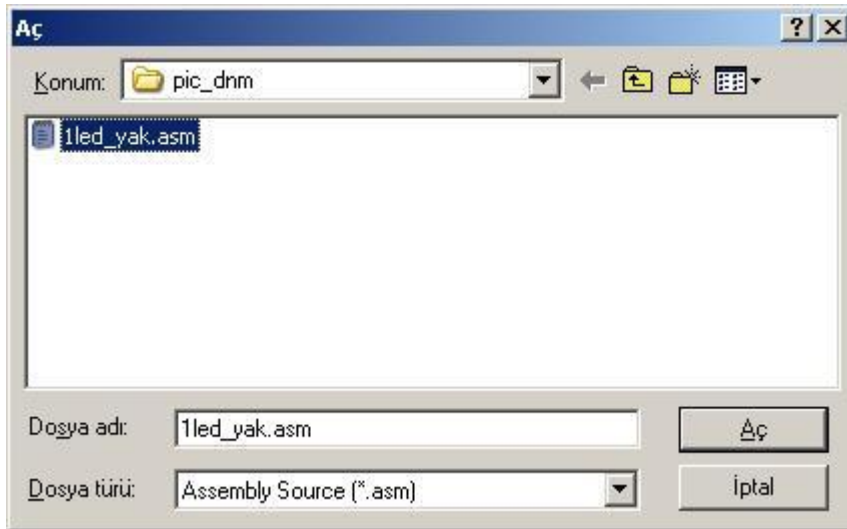
Bir assembly dosyasını derlemek için aşağıdaki sıra izlenir.

- MPASM programı çalıştırılarak Resim 2.1'deki gibi ayarlanır. Burada mikrodenetleyici olarak 16F84A seçilmiştir.

Resim 2.1: MPASM derleyici programı arabirimi

- Daha önceden yazılıp kaydedilmiş .asm uzantılı kaynak dosyası “Browse” ile açılır (Resim 2.2).

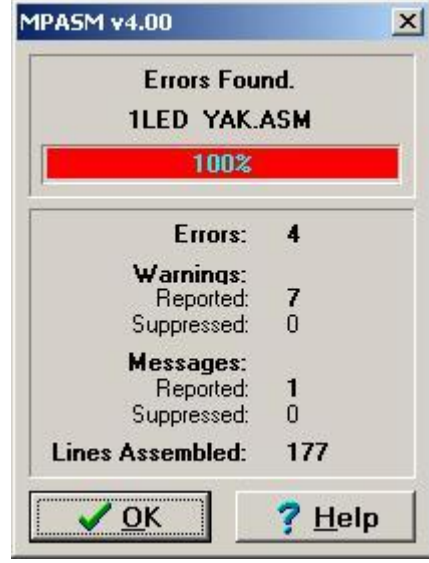

Resim 2.2: ASM dosyasının seçilmesi

- “Assemble” komut tuşuna basılarak derleme işlemi bitirilir. Sonuç, derleme başarılı olduysa Resim 2.3’teki, başarılı olmadıysa Resim 2.4’teki pencere ile programcıya bildirilir.

Resim 2.3: Başarılı ASM derleme

Resim 2.4: Başarısız ASM derleme

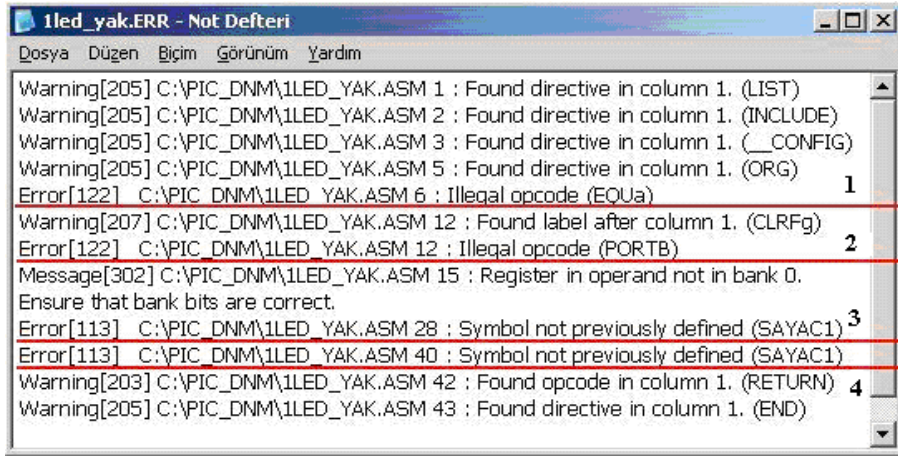
2.1.2. Derleme Sonucu Elde Edilen Dosyalar

Derleme sonunda LST dosyası, ERR dosyası, HEX dosyası, WAT dosyası, PJT dosyası, LST dosyası dosyaları MPASM programının bulunduğu dizinde oluşur.

2.1.2.1. ERR Dosyası

ERR dosyası metin editörü kullanılarak açılacak bir dosyadır. ASM dosyası konusunda örnek olarak verilen tersle.asm dosyası derlendikten sonra hiç hata oluşmadığı için tersle.err dosyası açılırsa boş bir sayfa görülecektir. Fakat hata çıkması durumunda MPASM bunu programcıya Şekil 2.4’teki pencere ile bildirecektir. Bu pencerede hata , uyarı ve mesaj sayılarına ait bilgiler bulunur. Errors:4 ifadesi 4 satırda hata bulunduğunu ifade etmektedir. Bu hatalar bir ERR dosyası olarak ASM dosyasının bulunduğu dizinde oluşturulur.

Şimdi de 1LEDYAK.ERR dosyasının hataları bulunup düzeltilsin. ERR uzantılı dosyayı bir metin editörü ile açıp içinde hataların olduğu satırları ararız. Hataları bulduktan sonrada tekrar ASM dosyası açılıp ilgili hatalar birer birer giderilir. Eğer programda kod satırları çoksa biraz zor olabilir ama gene de çözüm var. Dosyada metin arama özelliğini kullanılarak “Error” kelimesi aranarak bulunabilir.

Şekil 2.5: Örnek hata dosyası

- 1.satırda bir hata var, hata olan kod **EQUa** =>hâlbuki bu değişken tanımlama için kullandığımız equ olmalıydı. Gidip onu EQU yapılarak düzeltilir.
- 2.satırda bir hata var. **Illegal opcode (PORTB)**=> Yalnız bu PORTB'nin yazılışında bir hata yok, burada başka bir hata olmalı, gidip 12'inci satıra bakılsın. Görülüyor ki 12. satır CLRF PORTB olması gerekirken CLRFg PORTB olarak girilmiş, burada ERR dosyasında CLRFg ifadesi warning olarak bir üst satırda görülür. CLRF yazıldığında bu assembler kodu olur ama CLRFg yazıldığında bu ifade satırın başında olduğu için bunu ETIKET olarak tanımaya çalışır. Bu yüzden bu satırda PORTB'de hata gösterdi.
- 28 ve 40. satırlarda iki hata var fakat esas hata burda değil. Error dosyasında açıklamaya bakılırsa "**Symbol not previously defined (SAYAC1)**" yazıyor. Burada MPASM diyor ki: "Sayac1 değişkenini daha önce tanımlamadınız." O zaman öğretilcek demektir. Gidip asm dosyasında tanımlamalar yapılan bölüme bakılır ve görülür ki aslında bu hata az önce düzeltilmiştir. Çünkü az önce 6.satırda bulunan hata, "SAYAC1" değişkeni tanımlarken bulunan hataydı ve düzeltilmişti.
- **Not: Bu hataya düşmeyiniz.** Bir hata başka bir hatanın sebebi olabilir.Yani derleme sonucunda eğer 20 hata uyarısı aldıysanız derleme yapılırken 20 defa sorunla karşılaşmış anlamına gelir yoksa 20 tane hata var anlamına gelmez (ama olabilir de tabii). Hatta yukarıdaki örneğe benzer şekilde bir hata olup çok hata uyarısı alabilirsiniz. Örneğin bir değişkenin tanımlanmasında hata varsa ve bu değişkeni biz 20 yerde kullandıysak hatamız bir yerde olmasına rağmen 20 tane hata uyarısı alırız. Üstteki hatayı düzelttiğinizde unutup 2 dk. sonra aşağılarda bulduğunuz hatadan dolayı tekrar aynı hatayı ararsanız bulamazsınız, en güzeli birkaç düzeltme yaptığınızda bir karmaşa olursa MPASM'la tekrar derleme yapınız ve ERROR dosyasını tekrar açınız. Bu durumda en son hataları görmüş olacağınızdan sorun yaşamazsınız, uzun uzun hata aramazsınız.

2.1.2.2. ASM Dosyası

ASM dosyası aslında derleme sonunda oluşan bir dosya değildir. Bizim program kaynak dosyasıdır. Fakat derleme sonunda oluşan kaynak dosyalarla aynı dizinde bulunduğu için listeye dahil edildi.

“Bit pozisyonlarını tersleme” konusundaki tersle.asm programı aşağıda görülüyor.
;====tersle.asm=====

```
LIST      P=16F84
INCLUDE  "P16F84.INC"
SAYAC1   EQU           h'0C'
SAYAC2   EQU           h'0D'
CLRF     PORTB
BSF      STATUS,5
CLRF     TRISB
BCF      STATUS,5
MOVLW   h'0F'          ;ilk değeri yükle ve
MOVWF   PORTB         ;B portundan çıkar.
TERSLE
CALL     GECIKME      ;Yeni değer için bekle.
COMF    PORTB,F      ;PORTB'yi tersle.
GOTO    TERSLE       ; sağa kaydır.
GECIKME                ;GECIKME alt programı başlangıcı.
MOVLW   h'FF'
MOVWF   SAYAC1
DON1
MOVLW   h'FF'
MOVWF   SAYAC2
DON2
DECFSZ  SAYAC2,F
GOTO    DON2
DECFSZ  SAYAC1,F
GOTO    DON1
RETURN                ;GECIKME alt programı sonu
END
```

2.1.2.3. HEX Dosyası

HEX dosyası metin editörü kullanılarak açılacak bir dosyadır. ASM dosyası konusunda örnek olarak verilen tersle.asm dosyası derlendikten sonra oluşan tersle.hex dosyası aşağıda görülmektedir. Denetleyiciye bu dosyadaki veriler yüklenir.

```
:1000000086018316860183120F3086000920860937
:100010000628FF308C00FF308D008D0B0D288C0BD7
:040020000B280800A1
:00000001FF
```

2.1.2.4. WAT Dosyası

WAT dosyası MPASM programının derlemesi sonucu oluşan bir dosya değildir.

2.1.2.5. PJT Dosyası

PJT dosyası metin editörü kullanılarak açılmayacak bir dosyadır. Bu dosya proje dosyasıdır ve hangi program kullanarak proje oluşturulmuş ise o program tarafından açılır. Örneğin MPLAB kullanarak oluşturacağınız projeler vb. Programcı için bilgilendirici bir dosya değildir sadece var olan çalışmayı açmak için kullanılır.

2.1.2.6. LST Dosyası

LST dosyası metin editörü kullanılarak açılacak bir dosyadır. Bu dosya birkaç sayfadan oluşabilir. ASM dosyası konusunda örnek olarak verilen tersle.asm dosyası derlendikten sonra oluşan tersle.lst dosyası aşağıda görülmektedir. Dikkatli incelendiği zaman aşağıdaki bilgileri içerdiği görülmektedir.

- Bir lst dosyası birkaç sayfadan oluşur. Bu örnekte PAGE1, PAGE2 ve PAGE3 şeklinde 3 sayfa var.
- Komutların hex kodları (PAGE1 içerisinde)
- Komutların bellekteki adresleri (PAGE1 içerisinde LOC OBJECT CODE),
- Kaynak program ve satır numaraları (PAGE1 içerisinde LINE SOURCE TEXT),
- Programda kullanılan etiketler ve tanımlar (PAGE2 içerisinde SYMBOL TABLE)
- OPTION_REG tanımlamaları (PAGE3 içerisinde)
- Bellek kullanım haritası (PAGE3 içerisinde, x =kullanılan, '-' kullanılmayan alanları belirtir)
- Bellekte durumu (PAGE3 içerisinde kullanılan 18 , kullanılmayan 1006 bayt, toplam 1KB)
- Oluşan hata ve uyarı sayısı (PAGE3 sonunda hata sayısı 0, uyarı sayısı 7, uyarılar ise PAGE1 içerisinde bulunuyor.)

LOC OBJECT CODE LINE SOURCE TEXT

VALUE

00001 ;====TERSLE.asm=====

00002 LIST P=16F84

Warning[205]: Found directive in column 1. (INCLUDE)

00003 INCLUDE "P16F84.INC"

00001 LIST

00002 ; P16F84.INC Standard Header File, Version 2.00 Microchip Technology, Inc.

00136 LIST

0000000C 00004 SAYAC1 EQU h'0C'

0000000D 00005 SAYAC2 EQU h'0D'

0000 0186 00006 CLRF PORTB

0001 1683 00007 BSF STATUS,5

0002 0186 00008 CLRF TRISB

0003 1283 00009 BCF STATUS,5

0004 300F 00010 MOVLW h'0F' ;ilk değeri ykle ve

Warning[203]: Found opcode in column 1. (MOVWF)

0005 0086 00011 MOVWF PORTB ;B portundan ıkar.

0006 00012 TERSLE

0006 2009 00013 CALL GECIKME ;Yeni değer için bekle.

Warning[203]: Found opcode in column 1. (COMF)

0007 0986 00014 COMF PORTB,F ;PORTB'yi tersle.

0008 2806 00015 GOTO TERSLE ; sağa kaydır.

00016

0009 00017 GECIKME

Warning[203]: Found opcode in column 1. (MOVLW)

0009 30FF 00018 MOVLW h'FF'

Warning[203]: Found opcode in column 1. (MOVWF)

000A 008C 00019 MOVWF SAYAC1

000B 00020 DON1

Warning[203]: Found opcode in column 1. (MOVLW)

000B 30FF 00021 MOVLW h'FF'

Warning[203]: Found opcode in column 1. (MOVWF)

000C 008D 00022 MOVWF SAYAC2

000D 00023 DON2

000D 0B8D 00024 DECFSZ SAYAC2,F

000E 280D 00025 GOTO DON2

000F 0B8C 00026 DECFSZ SAYAC1,F

0010 280B 00027 GOTO DON1

0011 0008 00028 RETURN

00029 END

SYMBOL TABLE

LABEL VALUE

C	00000000
DC	00000001
DON1	0000000B
DON2	0000000D
EEADR	00000009
EECON1	00000088
EECON2	00000089
EEDATA	00000008
EEIE	00000006
EEIF	00000004
F	00000001
FSR	00000004
GECIKME	00000009
GIE	00000007
INDF	00000000
INTCON	0000000B
INTE	00000004
INTEDG	00000006
INTF	00000001
IRP	00000007
NOT_PD	00000003
NOT_RBPU	00000007
NOT_TO	00000004
OPTION_REG	00000081
PCL	00000002
PCLATH	0000000A
PORTA	00000005
PORTB	00000006
PS0	00000000
PS1	00000001
PS2	00000002
PSA	00000003
RBIE	00000003
RBIF	00000000
RD	00000000
RP0	00000005
RP1	00000006
SAYAC1	0000000C
SAYAC2	0000000D
STATUS	00000003
T0CS	00000005
T0IE	00000005
T0IF	00000002
T0SE	00000004
TERSLE	00000006
TMR0	00000001
TRISA	00000085

```

TRISB      00000086
W          00000000
WR         00000001
WREN       00000002
WRERR      00000003
Z          00000002

```

MPASM 02.30.11 Intermediate ABD.ASM 8-6-2005 19:02:47 PAGE 3

SYMBOL TABLE

LABEL	VALUE
_CP_OFF	00003FFF
_CP_ON	0000000F
_HS_OSC	00003FFE
_LP_OSC	00003FFC
_PWRTE_OFF	00003FFF
_PWRTE_ON	00003FF7
_RC_OSC	00003FFF
_WDT_OFF	00003FFB
_WDT_ON	00003FFF
_XT_OSC	00003FFD
__16F84	00000001

MEMORY USAGE MAP ('X' = Used, '-' = Unused)

0000 : XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX XX-----

All other memory blocks unused.

Program Memory Words Used: 18

Program Memory Words Free: 1006

Errors : 0

Warnings : 7 reported, 0 suppressed Messages : 0 reported, 1 suppressed

UYGULAMA FAALİYETİ

Yaptığınız ve yapacağınız bir mikrodenetleyici programını makine diline çevirerek ASM, HEX, LST, COD, ERROR dosyalarını inceleyiniz.

İşlem Basamakları	Öneriler
<ul style="list-style-type: none">➤ Mikrodenetleyici derleme programını (MPASM) bilgisayarınıza kurunuz.➤ MPASM program ayarlarını yapınız.➤ “Uygulama faaliyetleri-1” Uygulamalar bölümünde yazmış olduğunuz programı derleme programında açınız.➤ Komut dilinde yazılmış programınızı derleyerek makine diline heksadesimal kodlara çeviriniz (HEX dosyası).➤ Eğer derleme sonucunda hatalar oluştuysa hata dosyasını açıp hataları gideriniz.➤ LST dosyasını açıp denetleyicinin bellek durumunu (boş ve dolu bellek alanları) öğreniniz.	<ul style="list-style-type: none">➤ Derleme yapmadan önce mutlaka MPASM programında kullanacağınız denetleyici tipi, çıkış formatı ayarlarını yapınız.➤ Derleme sonucunda hata oluştuysa bütün hataları birden bulmak yerine, tek tek bulmaya çalışınız ve bir hatayı bulduktan sonra o hatayı giderip programı tekrar derleyiniz. Çünkü bir hata başka hataların nedeni olabilir.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadıklarınız için **Hayır** kutucuklarına (X) işareti koyarak öğrendiklerinizi kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Program akış diyagramını çizdiniz mi?		
2. Programlama dilini seçtiniz mi?		
3. Programlama dilinin yazım kurallarını bildiniz mi?		
4. Mikrodenetleyicinin komut listesini ve komut yazılım kuralını ve görevlerini bildiniz mi?		
5. Programı derlediniz mi?		
6. Programlama kartı ile mikrodenetleyiciye programı yazdınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Bir assembly program MPASM ile derlendikten sonra aşağıdaki dosyalardan hangisi oluşmaz?
A) ERR dosyası B) LST dosyası C) HEX dosyası D) PPT dosyası
2. MPASM ile derleme sonucu oluşan hata dosyası aşağıdakilerden hangisidir?
A) LST B) ERR C) PJT D) ASM
3. MPASM ile derleme sonucu oluşan dosyalar hangi dizinde bulunur?
A) Belgelerim B) ASM dosyasının bulunduğu dizin C) MPASM programı dizininde D) C (sabit disk)
4. Aşağıdaki hata mesajı ekranına göre kaç assembly satırında hata var?

- A) 4 B) 177 C) 1 D) 7
5. Aşağıdaki dosyalardan hangisini bir metin editörü ile açıp programımız hakkında bilgi alamayız?
A) ERR dosyası B) LST dosyası C) ASM dosyası D) PJT dosyası

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

- 1.() ASM dosyası MPASM programının derleme sonucunda oluşturduğu bir dosya değildir.
- 2.() Denetleyiciye yükleyeceğimiz veriler ASM dosyası içindedir.
- 3.() LST dosyasından denetleyici belleğiniN ne kadar kullanıldığı öğrenilebilir.
- 4.() “ Error [113] C:\prog\test.asm 20 :illegal opcode (PORTA)” hata satırı bize test.asm programının 20. satırında bir komut yazılım hatası olduğunu söyler.
- 5.() Hatasız program mutlaka beklediğimiz gibi çalışır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Modül Değerlendirme”ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Bu modül kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadıklarınız için **Hayır** kutucuklarına (X) işareti koyarak öğrendiklerinizi kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Akış diyagramı sembollerini bir problemin çözümünde kullanabildiniz mi?		
2. Mikrodenetleyici assembler programı ve yazım kurallarına uygun program yazabildiniz mi?		
3. Mikrodenetleyici komutlarının işlevlerini bildiniz mi?		
4. Programda sayı ve karakterleri kullanabildiniz mi?		
5. Heksadesimal sayıları kullanabildiniz mi?		
6. Binary sayılar kullanabildiniz mi?		
7. Desimal sayılar kullanabildiniz mi?		
8. ASCII karakterler kullanabildiniz mi?		
9. Mikrodenetleyici için gerekli yazılımını kullandınız mı?		
10. MPASM derleyici programını kurabildiniz mi?		
11. MPASM programının kullanacağınız denetleyiciye göre ayarlarını yapabildiniz mi?		
12. Mikrodenetleyici programını yazdınız mı?		
13. Portların giriş ve çıkış olarak yönlendirebildiniz mi?		
14. Konfigürasyon bitlerinin yazabildiniz mi?		
15. W kayıtçısının kullanabildiniz mi?		
16. Bitleri test ederek işlem yapabildiniz mi?		
17. Status kayıtçısını kullanabildiniz mi?		
18. Zaman geciktirme döngüleri düzenleyebildiniz mi?		
19. Bit pozisyonlarını sola/sağa kaydırma, tersleme işlemlerini yapabildiniz mi?		
20. İstenen bitleri sıfırlamak, bire çevirmek ve terslemek işlemlerini yapabildiniz mi?		
21. Bir bytlık iki veriyi birbiriyle veya 0 ile karşılaştırabildiniz mi?		
22. 8 ve 16 bitlik toplama yapabildiniz mi?		
23. 8 ve 16 bitlik çıkarma yapabildiniz mi?		
24. Çevrim tablolarını kullanabildiniz mi?		
25. INTCON kayıtçısını kullanabildiniz mi?		
26. Kesme kaynaklarını bildiniz mi?		
27. Kesme alt programlarını düzenleyebildiniz mi?		
28. TMR0 ve WDT sayıcılarını kullanabildiniz mi?		
29. Option kayıtçısını kullanabildiniz mi?		
30. Mikrodenetleyici ile dijital /analog çevirmesini yapabildiniz mi?		

31. Mikrodenetleyici ile analog /dijital / çevirmesini yapabildiniz		
32. Mikrodenetleyici kontrol programını makine diline çevirdiniz mi?		
33. Assembly programını derleyebildiniz mi?		
34. Derleme sonucunda oluşan dosyalardan faydalanarak çıkan hataları giderebildiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetlerini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ-1'İN CEVAP ANAHTARI

1	A
2	B
3	B
4	C
5	000
6	P16F84
7	A,B
8	0
9	0.
10	00
11	C8
12	E4
13	C8
14	1
15	tekrar

ÖĞRENME FAALİYETİ-2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	D
2	B
3	B
4	A
5	D
6	Y
7	Y
8	D
9	D
10	Y

KAYNAKÇA

- ALTINBAŞAK Orhan, **Mikrodenetleyiciler ve PIC Programlama**, İstanbul, 2000.
- BODUR Yaşar, **Adım Adım PICmicro Programlama**, İstanbul.
- Microchip Technology Inc., **PIC16F84 Data Sheet 18-Pin Enhanced Flash/Eprom 8-bit Microcontrollers**, 2001.
- GÜNEŞ Abdullah, **Mikrodenetleyici Ders Notları**, Bursa, 2004.
- <http://www.antrak.org.tr>